

Musiikin käyttö ja musiikilliset valmiudet varhaiskasvattajien työssä

Kvantitatiivinen tutkimus Helsingissä työskentelevistä varhaiskasvattajista

Maisterintutkielma

5.2.2018

Mia Lundell

Musiikkikasvatuksen aineryhmä

Sibelius-Akatemia

Taideyliopisto

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Musiikin käyttö ja musiikilliset valmiudet varhaiskasvattajien työssä. Kvantitatiivinen tutkimus Helsingissä työskentelevistä varhaiskasvattajista.	71
Tekijän nimi	Lukukausi
Mia Lundell	Kevät 2018
Aineryhmän nimi	
Musiikkikasvatuksen aineryhmä	
<p>Tämän kvantitatiivisen tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia työssään. Lisäksi tutkielma kartoittaa, minkälaisia musiikillisia tietoja ja taitoja varhaiskasvattajat kokevat tarvitsevansa työssään, minkälaista musiikinopetusta on kuulunut heidän koulutukseensa ja onko se ollut riittävää.</p> <p>Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään, miten lapsi kehittyy musiikillisesti ja miten musiikilla voidaan tukea lapsen kehitystä. Lisäksi viitekehyksessä esitetään varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteet ja miten musiikkikasvatus otetaan niissä huomioon. Teoreettinen osa pitää sisällään myös selvityksen musiikillisista elementeistä päiväkodin arjessa sekä aikuisen merkityksestä lapsen musiikillisessa kehityksessä. Tässä osassa käydään myös läpi musiikin osuutta varhaiskasvattajien eri koulutuksissa.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin Helsingissä työskenteleviltä varhaiskasvattajilta kyselylomakkeella. Vastauksia saatiin 138. Saatu aineisto on analysoitu Excel taulukko-ohjelmaa käyttäen laskemalla ja ristiintaulukoimalla. Tulokset on raportoitu sekä sanallisesti että graafisesti.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia melko laaja-alaisesti, mutta osaaminen oli pinnallista. Musiikin käyttäminen koettiin helpoksi esimerkiksi laulamisen ja laululeikkien osalta, mutta taitoa ja rohkeutta vaativat osuudet, kuten soittaminen, nuotinluku ja improvisointi koettiin vaikeiksi. Varhaiskasvattajien ammattikoulutukset ovat hyvin erilaisia ja musiikin opintokokonaisuudet hyvin vaihtelevia sekä sisällöltään että laajuudeltaan. Varhaiskasvattajilta vaadittavat musiikilliset taidot ovat niin moninaiset, että koulutukset suppeiden tuntimäärien vuoksi antavat vain heikon musiikillisen ammattitaidon.</p> <p>Saatujen tulosten pohjalta olisi hyvä pohtia Suomen varhaiskasvattajien roolia musiikkikasvattajina sekä heidän koulutukseensa sisältyvien musiikin opintokokonaisuuksien laajuuksia ja sisältöjä. Musiikki on tärkeä osa ja voimavara lasten ja varhaiskasvattajien arjessa, ja sitä tulee hyödyntää vielä enemmän ja laaja-alaisemmin kuin mitä tällä hetkellä vaikuttaa todellisuudelta.</p>	
Hakusanat	
musiikkikasvatus, varhaiskasvatus, musiikki, kvantitatiivinen, varhaisiän musiikkikasvatus	
Lisätietoja	

Sisällys

Sisällys	3
KUVIOT	4
1 Johdanto	5
2 Musiikki alle kouluikäisen lapsen kehityksen tukena.....	8
2.1 Lapsen musiikillisen kehityksen vaiheet.....	8
2.2 Musiikki lapsen kehityksen tukena.....	14
3 Varhaiskasvattajat musiikkikasvattajina	18
3.1 Varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteet ja musiikkikasvatus	18
3.2 Musiikki päiväkodin arjessa.....	20
3.3 Aikuisen merkitys lapsen musiikillisessa kehityksessä.....	21
3.4 Musiikki osana varhaiskasvattajien koulutusta	23
4 Tutkimusasetelma	27
4.1 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet.....	27
4.2 Kvantitatiivinen kyselytutkimus.....	27
4.3 Aineiston hankinta	28
4.4 Kvantitatiivisen aineiston analysointi	29
4.5 Tutkimusetiikka	33
4.6 Reliabiliteetti ja validiteetti.....	35
5 Tulosluku	38
5.1 Varhaiskasvattajien taustatiedot	38
5.2 Musiikillinen osaaminen ja koulutus	43
5.3 Varhaiskasvattajien taustamuuttujien vaikutukset musiikin käyttöön.....	57
6 Johtopäätökset.....	59
7 Pohdinta	63
Lähteet.....	67
Liite	72

KUVIOT

KUVIO 1: Vastaajien lukumäärät ikäryhmää kohden	38
KUVIO 2: Vastaajien koulutus	39
KUVIO 3: Vastaajien työkokemusvuodet	40
KUVIO 4: Vastaajien työpaikkojen lapsimäärät	41
KUVIO 5: Soittajat instrumenttia kohden	42
KUVIO 6: Vastaajien lukumäärät jaoteltuina soittoharrastusvuosien mukaan	43
KUVIO 7: Varhaiskasvattajien lukumäärä musiikillista osa-aluetta kohden	44
KUVIO 8: Musiikin osa-alueiden toteuttamisen helppous/vaikeus	46
KUVIO 9: Varhaiskasvattajien kokemia esteitä musiikin käytössä	47
KUVIO 10: Musisoinnin kannalta merkityksellisiä tekijöitä	48
KUVIO 11: Täydennyskoulutuksen musiikillisten osa-alueiden tarpeellisuus	50
KUVIO 12: Täydennyskoulutuksen kolme tarpeellisimmaksi ja tarpeettomimmaksi koettua osa-aluetta	51
KUVIO 13: Musisointia helpottavat seikat	52
KUVIO 14: Varhaiskasvattajan koulutuksen musiikilliset osa-alueet ja niiden riittävyys	54
KUVIO 15: Varhaiskasvattajien koulutuksen tärkeimmät musiikin osa-alueet	56

1 Johdanto

Rytmi, tempo, syke, melodia, harmonia, rakenne, dynamiikka, sävelkorkeus, kuuntelu, soitto, laulu, riimit, lorut, liike, tanssi, kehorytmiikka, toisto, keksintä, mielikuvitus, taiteet, teatteri, tarinat. Tässä on luettelo sanoja, joilla kuvaillaan musiikin sisältämiä ja siihen liitettäviä elementtejä. Motoriikka, tasapaino, koordinaatio, avaruudellinen hahmotus, kielellinen kehitys, muisti, tarkkaavaisuus, sosiaalisuus, kärsivällisyys, kommunikaatio, itseilmaisu, tunteet, turva. Tässä taas on luettelo sanoista, jotka poikkeuksetta tulevat esiin puhuttaessa musiikin hyödyistä musiikkikasvatuksen kontekstissa. On ilmeistä, että kyse on jostain suuresta ja tärkeästä ilmiöstä. Luetteloiden laajuudesta voi jo aavistaa, kuinka moninaisia ovat keinot, joilla musiikkia voidaan integroida ihmisen elämään, ja miten valtavan hienolla ja moninaisella kentällä liikkuu myös varhaisiän musiikkikasvatus.

Musiikki on itsessään arvokasta. Se on tärkeä osa kulttuuriamme. Se kuuluu joka paikkaan, arkeen ja juhlaan laajasti ja monimuotoisena. Musiikki on oleellinen osa ihmisenä olemista. Se on ollut osa elämäämme arviolta jo 80 000–150 000 vuoden ajan ja on sitä edelleen (Erola 2005, 29). Musiikki on tärkeä osa-alue myös varhaiskasvatuksessa; lasten päiväkotielämässä, perhepäivähoidossa, kerhossa ja kotona. Kodin ulkopuolella vietetyn päivän aikaisesta musiikista ja musiikkikasvatuksesta saavat lasten lisäksi nauttia lastentarhanopettajat ja varhaiskasvattajat, ja tätä ihastuttavaa, hurmaannuttavaa musiikin kokonaisuutta kutsutaan varhaisiän musiikkikasvatukseksi.

Varhaiskasvattajat ovat vastuussa alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatuksesta, varhaisiän musiikkikasvatuksesta. He innostavat lapset laulamaan, soittamaan, liikkumaan, tanssimaan, kuuntelemaan tai vaikkapa piirtämään musiikkia. He osaavat integroida musiikkia muuhun päivän aikana tapahtuvaan toimintaan, vaikkapa värien opetteluun, lepohetkiin, ulkoleikkeihin tai esimerkiksi vauhdittamaan pukeutumista ja kärsivällisyyden lisäämiseen odottelutilanteissa. Samaan aikaa he havainnoivat lapsilta tulevaa palautetta, sekä sanallista että sanatonta, ja muokkaavat toimintaansa niiden mukaan lasten ikä- ja kehitystasoa vastaavaksi. Varhaiskasvattajat saavat lapset kokemaan musiikista valtavan määrän iloa ja riemua, mutta osaavat samalla olla rauhoittavia ja herkkiä. He ovat yhtä aikaa musiikin osaajia, kasvattajia, improvisaation mestareita, innostajia, kuuntelijoita ja turvallisia aikuisia.

Varhaiskasvattajan musiikillinen osaaminen on olemassa olevan, koulutuksessa hankitun osaamisen ja harjoittelun summa. Laulaminen ja etenkin soittaminen ovat taitoaineita, jossa osaaminen lisääntyy vain harjoituksen kautta. Musiikillinen keksintä vaatii rohkeutta ja pohjalle pienen keinovalikoiman, josta kasvattaa jatkuvasti uusiutuva, monipuolinen keinokokoelma. Vaikka musiikkikasvatuksen teoriaa ja musiikin teoriaa voi opiskella itsenäisesti kirjoista, on silti tärkeää, että musiikkiin perehtynyt pedagogi osoittaa muutaman perusteoksen ja opastaa musiikin alkeet.

Olen ollut muutaman kerran ammattikorkeakoulussa opettamassa varhaisiän musiikkikasvatusta varhaiskasvatuskelpoisuuden saaville sosionomiopiskelijoille. Minua on hämmästyttänyt, miten vähän koulutukseen kuului musiikkikasvatusta tai musiikin opintoja. Kuinka pienen kirjaston kokoinen tieto- ja taitomäärä tulisi kutistaa ja tiivistää muutaman oppitunnin kestävään kokonaisuuteen? Miten näiden opiskelijoiden tulisi muutaman tunnin aikana oppia perusteet musiikkikasvatukselle, lapsen musiikillisen kehityksen vaiheet, musiikkituokion rakenne, soveltamaan luovaa musiikkiliikuntaa ja avaamaan oma mielikuvituksensa? Lisäksi heidän pitäisi vielä oppia muutama laulu, leikki ja tanssi omaan keinovalikoimaansa, löytää oma sisäinen, rohkea ja innostava musiikkikasvattajansa, sekä oppia, miten ksylofonin mallettia pidetään kädessä. Merkillepantavaa on ollut myös se, miten haastavaksi monet opiskelijat kokevat musiikintuottamisen, etenkin laulamisen. Miten paljon omaa energiaa tuleekaan antaa opiskelijoille, että saisi edes pienen, lähes jokaisen laulaman äänen kuuluville. Ja kuinka tähän opettajana on saanut merkittävän muutoksen aikaan jo sen pienen käytettävissä olevan tuntimäärän aikana sopivalla rohkaisulla ja kannustuksella, hyväksyvällä ja lempeän energisellä ilmapiirillä. Olen pohtinut, mitä saisikaan aikaan, jos käytettävissä olisi kaksinkertainen tai kolminkertainen tuntimäärä.

Musiikki kuuluu tärkeänä osana arkeen ja juhlaan. Se herättää meissä tunteita ja muistoja, ja auttaa keskittymään ja rentoutumaan. Vauva rauhoittuu sikiöaikana kuulemaansa ja edelleen syntymän jälkeen muistamaansa lauluun (Kivelä-Taskinen 2008, 35). Rytmikka edistää puheen kehitystä (Seppänen & Lindeberg-Piironen 2017, 218). Eri kielten erot sisältävät erilaisia melodisia osasia, jotka lisäävät puheemme tunne-elementtiä. Musiikin avulla voi harjoittaa koordinaatiokykyä, puhetta ja muistia. (Wylie 2008, 46.) Se herkistää kuuloa ja erottelukykyä (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen, Mäkinen 1994, 57), ja antaa energiaa ja toisaalta kärsivällisyyttä. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 62-63.) Musiikillinen keksintä kasvattaa lasten itsevarmuutta. Yhteismusisointi kasvattaa sosiaalisia taitoja ja

yhteenkuuluvuuden tunnetta (Seppänen & Tarvonen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 275–276). Musiikki itsessään on tärkeää ja suuri rikkaus. Tätä valtavaa voimavaraa voidaan edistää ja käyttää kasvun ja kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) julkaistiin viime vuonna, 2017. Siinä määritellään Suomen varhaiskasvatuksen sisältö. Sisällössä esitellään musiikki hyvin selkeästi ja annetaan laajaa ja yksityiskohtaista tietoa musiikillisista elementeistä, jotka tulee integroida päivittäiseen toimintaan. Tämä pysähdytti minut miettimään varhaiskasvattajien koulutussisältöä musiikin osalta. Ehtiikö varhaiskasvattaja oppia suppeissa tuntimäärissä niin laajan tietomäärän musiikillisia elementtejä, käsitteitä ja yksityiskohtia? Pystyykö hän soveltamaan oppimiaan tietoja ja taitoja työelämässä? Miten tämän hetken varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia työssään? Miten he kokevat musiikin käyttämisen, onko se helppoa vai vaikeaa? Onko varhaiskasvattajien koulutuksessa ollut riittävästi musiikkia? Minkälaisia musiikillisia täydennyskoulutustarpeita varhaiskasvattajat itse kokevat heillä olevan? Nämä kysymykset ovat olleet lähtökohtana ja näitä kysymyksiä miettiessäni alkoivat maisterin tutkielmani suuntaviivat hahmottua.

Tässä kvantitatiivisessa tutkielmassa kartoitan, miten Helsingissä työskentelevät varhaiskasvattajat toteuttavat musiikkikasvatusta ja käyttävät musiikkia työpäivänsä aikana. Tarkastelen myös sitä, miten varhaiskasvattajat kokevat musiikkikasvattajan tehtävät työssään ja miten he kokevat alan koulutuksen tukeneen heitä nykyisessä työarjessaan musiikin parissa.

2 Musiikki alle kouluikäisen lapsen kehityksen tukena

2.1 Lapsen musiikillisen kehityksen vaiheet

Musiikki on lapsissa. Se näkyy ja kuuluu lasten omissa spontaaneissa lauluissa, nalle- ja nukkeleikeissä, pihaleikkien keinulauluissa, hyppynaruloruissa ja -lauluissa, rytmitetyissä koreografisissa taputusleikeissä, autoleikeissä, pyöräillessä, pallo- ja keppileikeissä ja piirileikeissä. Lapset ajattelevat ääneen musiikin kautta. Lapset leikkivät yhdessä, purkavat tunteitaan ja viihdyttävät itseään musiikilla. He venyvät, taipuvat, hyppelevät ja askeltavat samalla kun ääneen laulettu melodiat nousevat ja laskevat, nopeutuvat ja hidastuvat, soivat kovaa, sitten hiljaa. (Campbell 1998, 4.)

Varhaisiän musiikkikasvatus on musiikin opetusta ja musiikillista toimintaa, joka on suunnattu alle kouluikäiselle lapselle. Sitä toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, kerhoissa, alle kouluikäisen soittotunneilla, musiikkileikkikouluissa ja kotona. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 9.) Varhaisiän musiikkikasvatukseen kuulu esimerkiksi laulaminen, loruttelu, soittaminen, kehosoittaminen, liikkuminen, visuaalinen ilmaisu, mielikuvat, tarinat ja aktiivinen kuuntelu (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 356). Musiikkikasvatus on prosessi, joka rakennetaan sen musiikillisen kiinnostuksen perustukselle, joka vaikuttaa olevan jokaisessa lapsessa (Honkanen 2001, 114).

Soili Perkiö (2014) on laatinut musiikillisen kasvun portaat, mallin, joka kuvaa kymmenellä askelmalla lapsen musiikillisen kehityksen edistymistä. Portaat pohjautuvat Orff-pedagogiikan käsityksiin musiikillisesta oppimisesta. Mallin ensimmäisen portaan mukaan musiikillinen kasvu alkaa jo ennen syntymää. Toinen porras kertoo syntymän jälkeen kasvun jatkuvan musiikillisena vuorovaikutuksena vanhempien tai hoitajan kanssa. Seuraavat portaavat ovat oma kokeilu äänen värillä, voimalla ja liikkuen, simultaani imitointi liikkuen ja keho- ja rytmisoittimilla, sykkeen hahmottaminen (oma syke vs. yhteinen syke, eri tempot, hidastukset, nopeutukset), kaiku puhuen, laulaen, soittaen ja liikkuen, ostinato (toistuva rytminen tai melodinen aihe) puhuen, laulaen, soittaen ja liikkuen, kysymys ja vastaus, improvisointi ja lopulta säveltäminen. (Perkiö & Kaikkonen & Oksanen 2014, 21; Seppänen & Lindeberg-Piironen & Tarvonen 2017, 213–214.)

Lapsen musiikillinen kehitys alkaa jo kohdussa jatkuen koko elämän. Mikko Anttila ja Antti Juvonen kuvaavat musiikillista kehitystä progressiivisena prosessina, jossa musiikillinen kehitys etenee limittäin kasautuvina jaksoina. Ensiksi opitaan huomioimaan oma äänimaisema, ja sitten ympäröivät äänimaisemat. Lapsen musiikillinen kehitys sisältää hyvin käytännönläheisiä osa-alueita, kuten laulamisen, rytmitajun, äänten erottelukyvyn ja sävelmuistin harjoittamista. (Anttila & Juvonen 2002, 68.)

Pirkko Paanasen (2009) musiikillis-kognitiivisen kehityksen mallissa on kolme kehitysvaihetta; sensomotorinen (4–18kk), relationaalinen (1,5–5v) ja dimensionaalinen (5–11v) vaihe. Sensomotorisessa vaiheessa vauva oppii eriyttämään oman äänen tuotannon muusta toiminnastaan ja liikkumaan musiikin mukana. Vauva oppii erottamaan ja kontrolloimaan äänenkorkeuksia, kestoja ja rytmiä, muuntelemaan näitä ensin yhtä parametria kerrallaan ja kauden loppupuolella muuntelemaan useampaa parametria yhtä aikaa saamalla aikaan tunnistettavia melodiafraaseja. Vaiheen lopulla vauva alkaa yhdistellä fraaseja samalla siirtyen seuraavaan, relationaaliseen vaiheeseen. Relationaalisessa vaiheessa lapsi oppii hahmottamaan kaksinapaisia suhteita, kuten hidas-nopea, ylös-alas, pitkä-lyhyt kesto, tasainen-muuttuva pulssi, toistuva kuvio – muunnos. Sävellajin ja rytmin hahmotus kehittyy ensin yhden fraasin ajan pysyvästä muutaman fraasin kestävään sävellajiin ja tempoon. Kehitysvaiheen loppupuolella lapsi osaa jo pitää kappaleen alussa valitun sävellajin ja tempon koko kappaleen ajan. Dimensionaalisessa vaiheessa lapsi oppii hahmottamaan musiikin kuvioden taustalla kulkevaa tonaalista ja metristä hierarkiaa sekä hallitsemaan ryhmittelyn ja rytmin erivaiheisuutta. (Paananen 2009, 142–147.)

Laulaminen on yksi lapsen luonnollisimmista keinoista ilmaista musiikkia. Jo kolmen kuukauden ikäiset vauvat kykenevät tuottamaan musiikillista ääntä, joka lähestyy soinnukasta, puhdasta sävelkorkeutta. (Campbell 1998, 188.) Ahosen (2004) mukaan lapsen laulaminen kehittyy kolmessa vaiheessa. Niistä ensimmäinen on spontaanin laulun vaihe, joka alkaa noin vuoden ikäisenä ja jatkuu kolmen neljän vuoden ikään saakka. Spontaani laulu on lapsen omaa musiikkia. Aluksi laulu on sanatonta, muutamasta tavusta ja muutamasta pienestä melodisesta ajatuksesta koostuvaa hyräilyä. Lapsen sanavaraston kasvaessa lapsi ottaa sanoja mukaan ja melodiat monimutkaistuvat. Kahden kolmen vuoden ikäisenä melodioihin alkaa syntyä selkeitä muotoja ja rytmillisiä elementtejä, mutta lauluissa ei ole vielä rakennetta eikä tonaalista yhtenäisyyttä. Pian melodioissa alkaa kuulua selvästi tunnistettavia fraaseja lapsen

kuulemista lauluista. Lapsi säestää omaa maailmaansa ja kertoo tarinaansa spontaanien laulujen välityksellä. Spontaanin laulun jälkeen tulee jäljittelyvaihe. Tämä alkaa limittäin edellisen vaiheen kanssa noin 3–4-vuotiaana. Jäljittelyvaiheessa lapsi siirtyy egosentrisestä, vain itselleen tuotetusta musisoinnistaan yhteisölliseen musisointiin, jossa musisoidaan yhdessä ja jossa omalla laululla saattaa lapsen lisäksi olla myös kuulija ja arvostelija. Lapsi alkaa toistaa kuulemiaan lauluja oikealla melodialla ja oikeilla sanoilla. Jo kolmevuotias saattaa pystyä toistamaan laulun suurin piirtein oikein. Neljävuotias pystyy jo laulamaan yhdessä toisten kanssa, mutta unohtaa helposti sanat, mikäli laulussa on dramatisointia, soittoa tai koreografiaa. Viisivuotias osaa jo suuren määrän lauluja. Kolmannessa vaiheessa, tonaalisuuden omaksumisen vaiheessa lapsi alkaa hahmottaa melodian diatonista rakennetta ja intervaleja. Laulu alkaa pysyä samassa tonaliteetissa koko laulun ajan, osien tai säkeiden välinen epätarkkuus vähenee. Tonaalisuuden omaksumisen vaihe ajoittuu limittäin jäljittelyvaiheen kanssa noin neljävuotiaasta alakouluikään. (Ahonen 2004, 84–90.) Kouluikään mennessä lapset kykenevät tyypillisesti löytämään tietyn sävelkorkeuden, ja he laulavat tai hyräilevät usein omia laulujaan ja melodioitaan. (Campbell 1998, 188.)

Lasten harmonian taju kehittyy havaittavalle, konsonanssin dissonanssista erottavalle tasolle vasta noin 5-vuotiaana. Tätä ennen lapsi ei pysty juurikaan havaitsemaan, ovatko laulua säestävät soinnut oikein tai säestetäänkö laulua edes oikeasta sävellajista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö lasten lauluja kannattaisi varhaiskasvatuksessa säestää melodian lisäksi sointujen kanssa, sillä harmoniataju kehittyy vain ajan kanssa ja vaatii riittävää altistamista harmonioiden säännönmukaisuudelle ja lainalaisuuksille. (Ahonen 2004, 102–105.)

Sikiö kuulee äidin ulkopuolelta tulevia ääniä kohtuun. Äänet kantautuvat kohtuun vaimentuneina, etenkin ylätaajuudet vaimentuvat niin, ettei puheen konsonantteja juuri kuulu eikä puheesta saa selvää. Äkillinen ääni saa sikiön hätkähtämään tai räpäyttämään silmiään, pitkäkestoinen musiikki taas rauhoittaa sikiön pulssia. (Huotilainen 2009, 122.) Tutkimuksissa on osoitettu, että vastasyntynyt muistaa kohdussa kuulemansa musiikin, sekä rytmin että melodian. Tämä on osoitettu soittamalla vauvoille sikiöaikana musiikkia ja sitten kahden päivän ikäisenä soittamalla samaa musiikkia, mutta johon on lisätty 0,1 sekunnin viive tai pieni muutos melodiaan. Vauvat ovat selkeästi reagoineet sekä rytmin että melodian muutokseen. (Kivelä-Taskinen 2008, 35.)

Ensimmäisen puolikkaan ikävuotensa aikana lapsi oppii tunnistamaan äänestä, kuka hänelle puhuu tai laulaa ja oppii erottamaan erilaisia ääniä. Lapsi alkaa jokellella, tuottaa omaa ilmaisuvoimaista ääntä, ja hän alkaa nauttia äänileikeistä. Lapsi oppii tarttumaan esineeseen sekä liikuttamaan sitä. Seuraavan puolen vuoden aikana lapsi oppii yhdistämään tietyt laulut tiettyyn toimintaan. Tämä kasvattaa lapsen keskittymiskykyä. Lauluilla voi myös rauhoittaa tai virkistää lasta. Lapsi seuraa aikuisen liikettä ja alkaa matkia sitä, esimerkiksi taputtamista tai käsien nostamista ylös. Lapsi alkaa reagoida musiikkiin liikkumalla itse. Sävelkorkeuden vaihteluiden tunnistus kehittyy, ja lapsi alkaa itsekin kokeilla pieniä sävelaiheita. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 56-61.)

Puolentoista kahden vuoden ikään mennessä lapsi on yleensä oppinut kuuntelemaan tietoisesti. Hän osaa tunnistaa musiikin myös levyn kannesta tai laulukirjan kuvista, ja osaa jo pyytää haluamaansa musiikkia. Perussyke alkaa hahmottua, ja lapsi alkaa sovittaa liikkeitään, esimerkiksi taputtamista musiikin rytmiin. Käsikoordinaatiotaidot alkavat riittää yksinkertaisiin liikkeisiin. Myös yksinkertaiset laululeikkien liikesarjat alkavat hahmottua, mutta liikkeitä voi kerrallaan olla vain yksi, esimerkiksi käveleminen tai taputus. Sosiaalisuus tulee mukaan musiikkiliikuntaan. Liikkeeseen ei vielä yhdisty laulaminen eikä soittaminen. Käsiteparit suuri-pieni, hiljaa-kovaa, korkea-matala, sekä tutun sävelmän rakenne alkavat hahmottua. Kahden vuoden ikäinen lapsi alkaa osallistua yhteislauluun sekä osaa jo odottaa omaa vuoroaan ja noudattaa tiettyjä pelisääntöjä. Lapsen oma musiikillinen ilmaisu ja sen kuunteleminen alkavat kehittyä. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 64-67; Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 104–110.)

Kolmannen ikävuotensa aikana lapsi toteuttaa tutun laulun perussykettä jo varmemmin, molemmilla käsillään. Lapsi pystyy toistamaan yksinkertaisen rytmin, joka pohjautuu tuttuun lauluun ja sanarytmeihin. Lapsi alkaa laulaa jo pidempiä lauluja, ja spontaanit laulut alkavat saada vierailijafraaseja lapsen tuntemista lastenlauluista. Hieman monimutkaisemmat koreografiat alkavat hahmottua, ja lapsi ottaa koko liikuntatilan omakseen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 132.)

Neljänteen ikävuoteen mennessä lapsi on tullut tietoiseksi temposta, sykkeestä ja melodiasta. Sävelkorkeus on myös alkanut hahmottua, ja lapsen ääniala on noin yksiviivaisen oktaavin mittainen. Lapsen motoriiikka riittää jo varhaisiän musiikkikasvatuksessa yleisimmin käytettävien rytmisoittimien soittamiseen, ja hän

pystyy toistamaan yksinkertaisia rytmejä kaikuna. Lapsi liikkuu ja tanssii mielellään, sekä yksin, että pareittain ja ryhmässä. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 132.)

Viisivuotiaan lapsen äänenerottelukyky on kehittynyt jo niin paljon, että hän pystyy tunnistamaan äänestä eri instrumentteja. Myös ääneen liittyvien käsiteparien korkeamatala, nopea-hidas ja lyhyt-pitkä merkitys on tähän ikään mennessä hahmottunut. Lapsen liikkeet ovat ilmaisuvoimaisempia ja tarkempia, ja lapsi pystyy reagoimaan esimerkiksi tempon muunteluun liikkeensä avulla. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 133.)

Kuusivuotias lapsi ymmärtää musiikin peruskäsitteet melodian, rytmin ja sävelkorkeuden. Hän kykenee laulamaan jo melko puhtaasti ja muistaa paljon lauluja tarkasti ulkoa. Lapsi kykenee toteuttamaan sanarytmejä taputtamalla ja kävelemään samalla perussykkeessä. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 133.)

Lapsen musiikillisen muistin kehittymisen erityinen herkkyyskausi on 4–7-vuotiaana. Tuolloin lapsen muisti kehittyy voimakkaasti. (Kivelä-Taskinen 2008, 53.)

Rytmitajulla tarkoitetaan kykyä hahmottaa musiikin tempoa, sykettä, rytmillisiä kuvioita ja metrisiä rakenteita. Rytmitaju alkaa kehittyä sikiöaikana. Jo kahdenkymmenen viikon ikäinen sikiö reagoi kohdussa kuuluviin ääniin. Kohdun äänimaailmaa hallitsee äidin sydämen sykkeen ja ruuansulatuselimistön äänten muodostama polyrytmiikka, jota maustaa pehmeästi vaimentuneet äänet äitiä ympäröivästä maailmasta. (Wylie 2008, 44.)

Lapsella on havaittavissa kolme rytmitajun kehittymisen herkkyyskautta. Ensimmäinen rytmitajun kehittymisen herkkyyskausi näyttää olevan sikiöajasta vuoden ikään. Kohdussa vietetty aika on muovannut vauvasta herkän havaitsemaan rytmiä. Tämä rytminhavainnointikyky auttaa vauvaa hetken päästä myös kielen oppimisessa. Tulee kuitenkin kulumaan useampi vuosi, ennen kuin lapsi kykenee motoriikkansa puolesta toteuttamaan havaitsemansa rytmiikan. (Kivelä-Taskinen 2008, 35–36.) Rytmitajun kehittyessä olisi tärkeää antaa lapselle mahdollisimman laaja musiikillinen kuuntelusanasto. On toki tärkeää, että lapsi oppii hahmottamaan tasa- ja kolmijakoista sykettä, mutta tärkeää olisi myös antaa lapselle kuunneltavaksi ja hahmotettavaksi vaikkapa viisi- ja seitsemänjakoisia rytmejä. Myös meille niin tuttuun duuriin ja mollin lisäksi lapsen olisi hyvä saada kuulla myös muita tonaliteetteja, esimerkiksi dooriselle tai fryygiselle moodille perustuvaa musiikkia. (Kivelä-Taskinen 2008, 36–39.) Vaikka

rytmitaju hahmottuu lapsella jo kohdussa, ei liikkeen sijoittamista rytmiin tule vaatia pieneltä lapselta. Lapsi hahmottaa liikkeen ensin virtauksen, sitten painon, tilan ja vasta viimeisenä ajan kautta. Liikkeen musiikin mukainen rytmi tulee siis vasta avaruudellisen hahmottamisen jälkeen. Toisto, eli syklisyys vahvistaa lapsen motorista ja vaikkapa kielellistä oppimista. (Kivelä-Taskinen 2008, 36–39.)

Toinen rytmitajun herkkyyyskausi sijoittuu noin 4,5–7 vuoden tienoille. Merkittävä ero näkyy muun muassa siinä, että nuoremmat lapset liikkuvat vielä omassa tempossaan, mutta tämän ikäkauden lapset haluavat päästä jo yhteiseen sykkeeseen ja liikkeeseen mukaan. Lasten motoriset taidot ovat kehittyneet niin paljon, että musiikin rytmin mukainen yhteissoitto ja liikunta ovat jo mahdollisia. Tämän herkkyyyskauden aikana tulisi vahvistaa lasten kykyä suorittaa karkeamotorisia tehtäviä seuraten mahdollisimman tarkasti perussykettä. Karkeamotoriikan harjoittaminen, esimerkiksi kävely, tömistely, hyppiminen, kieriminen, käsien heilutukset ja vartalon taivutukset, edistää myös hienomotorisia taitoja. Tässä ikäryhmässä hienomotoriset taidot ovat paljon karkeamotorisia taitoja edellä. Tasaisessa rytmissä soittaminen sujuu todennäköisesti paljon helpommin ja tarkemmin kuin rytmissä käveleminen. Myös rytmikuvioiden soittaminen ja taputtaminen tasaisen sykkeen päälle alkaa sujua. Vaikka rytmissä käveleminen on vielä haastavaa, niin hieman yllättäen tässä ikäryhmässä opitaan tarkasti tahdissa kulkeva laukkarytmi. (Kivelä-Taskinen 2008, 40–42.)

Rytmitajun kolmas herkkyyyskausi on noin 9–11 vuoden iässä. Tämän kauden aikana lapset saavuttavat karkea- ja hienomotoriikassaan riittävän tason voidakseen alkaa opetella ja toteuttaa niitä monimutkaisia rytmillisiä elementtejä, joihin heillä on ollut valmius jo alle vuoden ikäisinä. Lapsiryhmän voi jakaa soittamaan eri rytmejä yhtä aikaa, motoriset taidot mahdollistavat eri rytmien ylläpidon käsissä ja jaloissa, pidemmät liikesarjat pysyvät perussykkeessä ja uusien, haastavienkin rytmikuvioiden opetteleminen motivoi lapsia helposti. (Kivelä-Taskinen 2008, 42–43.)

Musiikkiliikunta kuuluu oleellisena osana lapsen musiikilliseen kehitykseen. Lasten liikkuminen musiikin mukana saattaa olla kertomus siitä, mitä lapsi kuulee musiikissa tai ajattelee musiikista. Lasten laulamat laulut ja soittamat kappaleet saattavat kummuta lapsen halusta liikkua. (Campbell 1998, 189.)

Enkulturaatiolla tarkoitetaan omaan kulttuuriin kasvamista ja oman kulttuurin piirteiden omaksumista. Enkulturaatioprosessi jatkuu läpi koko elämän. (Fredriksson 1994, 70.) Lapsen musiikillinen enkulturaatio, oman elinympäristönsä kielen ja musiikillisten

piirteiden hahmottaminen, alkaa jo ennen syntymää. Lapsi tottuu jo kohdussa elinympäristönsä äänimaailmaan, musiikkikulttuuriin ja lähimpien ihmisten ääniin. Lapsi omaksuu kulttuurilliset, musiikilliset ja kielelliset piirteet havainnoimalla ympäristöään, perhettään, naapurustoaan ja elinpiiriään. Enkulturaatioprosessi välittyy myös television ja muiden medioiden kautta ja jatkuu kouluiän läpi aikuisuuteen. Enkulturaatiota ei opeteta, vaan se omaksutaan. (Campbell 1998, 179.)

2.2 Musiikki lapsen kehityksen tukena

Aivomme muokkautuvat läpi elämän, aina lapsuudesta vanhuuteen saakka. Voimakkainta muokkautuminen on alle kouluikäisellä lapsella. Aivojamme muokkaavat tehokkaimmin tehtävät, jotka toistuvat lähes päivittäin, vaativat tarkkaavaisuutta ja koetaan mielekkäiksi. Musiikkileikkikoulut ja varhaiskasvatuksen yhteydessä toteutettu musiikillinen toiminta tarjoavat alle kouluikäisten lasten maailmassa tällaisia aivojen näkökulmasta tärkeitä tehtäviä. Musiikki itsessään on arvokasta ja tekee harrastamisesta mielekästä. Lisäksi musiikista saatavat motoriikan, kuulo- ja tuntoaistin, kielellisten ja sosiaalisten valmiuksien kehitys on myös muiden taitojen ja osa-alueiden kuin musiikin käytössä. Musiikki vaikuttaa lapseen myös fyysisellä tasolla. Se vaikuttaa sydämen lyöntitiheyteen, kehon lämpötilaan, verenpaineeseen ja lihasjännitykseen, eli niihin toimintoihin, joita säätelevät aivorunko, limbinen järjestelmä ja pikkuaivot, ihmisten ”matelijan aivot”. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Aivoissa ei ole erillistä aluetta musiikille, vaan musiikkiin osallistuu lähes koko aivot. Aktiivinen musisointi aktivoi aivoja laajemmin kuin mikään muu yksittäinen tekeminen. Musiikki aktivoi ja samalla vahvistaa etenkin otsalohkon motorisia alueita, ohimolohkon kuuloalueita ja päälaenlohkon tuntoalueita. Kun aivot välittävät musisoinnin aikana tietoa aivopuoliskolta toiselle, niitä yhdistävä aivokurkiainen, aivojen informaation valtaväylä vahvistuu. Tämä nopeutunut valtaväylä ja aivojen vahvistuneet eri lohkojen alueet ovat kaiken muunkin kuin musiikin käytettävissä läpi elämän. (Ruokonen 2017, 308.) Varhaisiän musiikkikasvatus edistää lapsen laaja-alaista oppimiskykyä lähes jokaisella oppimisen ja kehityksen osa-alueella (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 63).

Lapset oppivat musiikkia parhaiten tekemällä, fyysisen oppimisen kautta. Lasten lihakset ja hermoverkostot ovat monimutkaisesti yhteydessä toisiinsa. Tästä johtuen lapset muistavat ja oppivat parhaiten sen, mitä he ovat fyysisesti tehneet. Vartalon ja mielen yhteys on lapsilla niin vahva, että tie voimakkaaseen musiikilliseen kokemukseen löytyy usein aktiivisen musisoinnin, laulamisen, soittamisen, tanssimisen ja aktiivisen kuuntelemisen kautta. (Campbell 1998, 187.) Ohjatulla musiikkiliikunnalla

pyritään kehittämään lapsen motorisia taitoja ja kehonhallintaa sekä kehollista ilmaisutaitoa ja improvisointia. Musiikkiliikunnan avulla voidaan opettaa esimerkiksi hahmottamaan musiikillisia käsitteitä ja herättää luovaa ongelmanratkaisukykyä. Musiikkiliikuntaan liittyy myös minäkuvan ja itsetunnon vahvistuminen, vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden kehittyminen. (Seppänen & Tarvonen & Lindeberg-Piironen 2017, 275–276.)

Kun puolivuotiaalle lapselle puhutaan, lauletaan ja jokellellaan vuoropuheluna, lapsen kokemus osallisuudesta ja omatoimisuudesta kasvaa. Lapsen ääntöelimet kehittyvät, ja lapsi nauttii äänen tuottamisesta. Päivittäin soitettut ja laulettut pienet, tilanteeseen liittyvät lorut ja laulut saavat lapsen odottamaan näitä hetkiä. Nämä kehittävät lapsen kuuntelu- ja keskittymiskykyä. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 57.) Ollessaan äitinsä kohdussa vauva jo assosioi erilaisia ääniä erilaisiin tunnetiloihin äidin hormonitoiminnan ja vartalon aktiivisuuden kautta. Vauva voi oppia assosioimaan äidin raskausaikana juoman tietyn tuoksuisen teen ja kuunteleman tietyn musiikin rentouteen ja hyvään oloon ja toisaalta kännykän äänen työpäivän aiheuttamaan stressiin ja epämukavuuteen. On myös tutkittu ja todettu, että vaikka sikiö saakin äidin reaktiosta musiikkiin valmiin hormonaalisen esimerkin, reagoi sikiö samoin myös musiikkiin, jota äiti ei kuule; ensin kohonneella sydämensykkeellä ja sen jälkeen laskevalla sykkeellä ja rentoutumisella. Koska alle vuoden ikäiseltä lapselta puuttuu vielä kielellinen ymmärrys, on musiikki ja erityisesti laulaminen tärkeässä roolissa vanhempien ja vauvojen välisessä kommunikoinnissa, välittämässä viestejä tunnetasolla. (Huotilainen 2009, 122–123, 127.) Melodia lisää puheemme tunnelementtiä nousujen ja laskujen kautta. Melodian kuunteleminen tarkoittaa kuuloa ja kuulomuistikuvia sekä tarkoittaa sävelkorkeuden erottelukykyä. (Wylie 2008, 46.)

Rytmiikka edistää puheen oppimista ja kehitystä. Julie Wylie (2008) painottaa, että rytmin ja sen kuvioiden hahmottaminen on kielellisen oppimisen tärkeimpiä yksittäisiä tekijöitä. Sanojen ja loruhen hokeminen, yksinkertaisten laulujen laulaminen, toistoloruilla ja riimeillä leikkittely kaikuna harjaannuttavat pientä lasta havaitsemaan ja oppimaan sanojen rytmiikkaa ja melodiaa. Suulla tehtävät perkussiiviset harjoitukset ja leikit, suhinat, pärinät, naksutukset ja maiskutukset kehittävät lapsen suun motorista hallintaa ja edistävät kielen kehitystä (Seppänen & Lindeberg-Piironen 2017, 218). Myös keholla tuotettu rytmi ja liike, niin lapsen itse tuottama, kuin aikuisen köröttelemä, taputtelema ja heiluttelema, tukevat lapsen kielen kehitystä. Rytmiikalla on myös rauhoittava, pelkoa ja kiihtymystä poistava vaikutus. Pieni lapsi kokee toistuvan,

jäsennellyn rytmin turvallisena ja rauhoittavana. Toistuva rytmi aktivoi aivoja laajasti ja avaa aivot oppimiselle. (Wylie 2008, 46.) Alle kouluikäisenä aloitettu soittoharrastus ja säännöllinen harjoittelu vahvistavat aivojen äänenerottelukykä, joka puolestaan saattaa auttaa esimerkiksi vieraiden kielten opiskelussa (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017b, 91).

Laulun keksiminen arkiseen tilanteeseen kehittää lapsen mielikuvitusta ja eläytymiskykyä. Lapsi nauttii, kun saa osoittaa tuntevansa kappaleen osallistumalla esimerkiksi vilkuttamalla tai taputtamalla aina tietyssä kohdassa laulua. Laulut kehittävät lapsen keskittymiskykyä, sekä laajentavat lapsen käsite- ja sanavarastoa. Päivittäinen, toistuva hetki lauluineen, loruineen ja leikkeineen lisää lapsen turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta ja antaa rauhallisen lepo hetken jatkuvaan viriketulvaan. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 62–63.)

Musisointi, musiikkileikki ja musiikin aktiivinen kuunteleminen kehittävät lapsen kuuloaistia. Kun lasta ohjataan esimerkiksi musiikkileikin keinoin kiinnittämään huomiota sanojen tavuihin, musiikin rytmiin, äänen ominaisuuksiin ja tuottamaan itse ääntä ja rytmiä, lapsen kuulojärjestelmä ja sen myötä äänen erottelukyky tehostuvat. (Huotilainen & Putkinen 2008.) Erottelukyky edistää lapsen kielellistä kehittymistä ja auttaa myöhemmin myös lukemaan oppimisessa (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017b, 110).

Yhteismusisointi kehittää lapsen keskittymiskykyä. Yhteismusisointitilanteessa lapsen tulee kiinnittää huomiota omaan osuuteensa musiikin kudelmassa, yhtä aikaa sovittaa oma osuutensa muiden soittoon ja olla häiriintymättä muiden osuuksista. Tämä edesauttaa lapsen keskittymistä omaan työskentelyyn esimerkiksi meluisessa luokkaympäristössä. (Huotilainen & Putkinen, 2008.) Keskittymiskykyä kehittää myös musiikin rakenteen mukana soittaminen ja liikkuminen. Lapsi oppii kuuntelemaan, muistamaan ja odottamaan rakenteen osan alkua ja loppua, kuuntelemaan rakenteiden välisiä muutoksia ja tekemään päätöksiä oman tekemisensä muuttamisesta suhteessa musiikkiin. Toisaalta laululeikit, kansantanssit ja lastentanssit opettavat lapselle musiikin rakennetta liikkeen, laulun, soiton ja kuuntelun kautta. Musiikin rakenne toimii aivojen alempien osien, aivokuoren, limbisen järjestelmän ja pikkuaivojen organisaattorina. (Wylie 2008, 48.)

Musiikki, soittaminen ja musiikkiliikunta kehittävät lapsen kehon koordinaatiota ja edistävät kehontuntemusta. Rytmisointien soittaminen kehittää lapsen

hienomotoriikkaa ja käsikoordinaatiota. (Ruokonen 2001, 133; Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 87.)

3 Varhaiskasvattajat musiikkikasvattajina

3.1 Varhaiskasvatuksen kasvatustavoitteet ja musiikkikasvatus

Uudessa varhaiskasvatuslaissa vuodelta 2015 määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteet ja sisällöt, ja se takaa jokaiselle lapselle oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen. Laki edellyttää, että ”jokaiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle tehdään henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma” (Varhaiskasvatuslaki 2 a §). Tällä tavalla halutaan varmistaa jokaisen lapsen optimaalinen kasvu, kehitys ja oppiminen. Laki koskee myös perhepäivähoidossa olevia lapsia. Laki sisältää kymmenen varhaiskasvatuksen tavoitetta, joista yhdessä määritellään, että ”varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.” (Varhaiskasvatuslaki 2 a § 36/1973)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) on Opetushallituksen laatima, varhaiskasvatuslakiin perustuva normimuotoinen, velvoittava asiakirja. Se on otettu käyttöön 1.8.2017. Vasun mukaan ”varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.)

Varhaiskasvatus toimii dialogisessa yhteistyössä vanhempien kanssa. Sen tehtävä on edistää lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, ehkäistä syrjäytymistä, edistää kokonaisvaltaista kehitystä, kasvua ja oppimista. Vaikka varhaiskasvatuslaissa ei suoranaisesti mainita varhaiskasvatuksen tavoitteena musiikkia, siinä luetellaan muun muassa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun edistäminen, lapsen oppimisen edellytysten tukeminen, monipuolinen pedagoginen toiminta, joka perustuu kulttuuriperintöön, taiteisiin, leikkiin ja liikkumiseen, myönteiset oppimiskokemukset, yleisen

kulttuuriperinteen ymmärtäminen ja kunnioittaminen, lapsen toiminnan edistäminen vertaisryhmässä, sekä lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 9–10; Varhaiskasvatuslaki 2a§.) Luettelon jokainen kohta hyötyy musiikin käyttämisestä osana päiväkodin arkea, musiikkituokioissa sekä osana pedagogiikkaa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa musiikki mainitaan suoraan luvussa Oppimisen alueet (4.5). Musiikkia kehoitetaan käyttämään esimerkiksi kielellisen muistin kehittämisen apuna. Suunnitelma huomioi musiikillisen ilmaisun kehittymisen omana osa-alueenaan ja kertoo sen edistävän lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisuutta, positiivista minäkuvaa sekä vahvistavan lasten monilukutaitoa, osallistumista ja vaikuttamista. Musiikin käyttäminen opettaa lapsia ymmärtämään taidetta ja kulttuuriperintöä, sekä niiden arvoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään musiikkikasvatuksen sisältö monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti. Musiikkikasvatus pitää sisällään yhdessä lasten kanssa laulamisen, loruilun, soittamisen, kuuntelemisen, musiikkiliikunnan ja tanssimisen. Varhaiskasvattajat tutustuttavat lapset musiikkileikin keinoin käsitteisiin perussyke, sanarytmit, kehosoitimet, ääniympäristö, äänen sointiväri, kesto, taso ja voima. He rohkaisevat ja tukevat lapsia, lisäävät lasten kiinnostusta ja innostusta musiikkiin, kehittävät lasten musiikkisuhdetta, mielikuvitusta ja itseilmaisua. Lapsia kannustetaan ilmaisemaan musiikin synnyttämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, tanssien tai kuvataiteiden keinoin. Yhdessä tekeminen ja pienten produktioiden valmistelu ja esittäminen lisäävät yhteisöllisyyttä, antavat lapsille onnistumisen kokemuksia, rohkaisevat itseilmaisua ja tuottavat iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30–31.)

Kasvatustieteiden tohtori Liisa Ahonen perehdyttää Vasun käyttöoppaassa (2017) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisältöön tarkemmin ja antaa laajasti ohjeita musiikkikasvatuksen käytännön toteutukseen. Ahonen kiinnittää varhaiskasvattajien huomion erityisesti musiikin ja äänimaailmojen elämyksellisyyteen ja kehottaa tutustumaan käsitteisiin äänen sointiväri, taso, kesto ja voima. Käsitteisiin tulee tutustua järjestelmällisesti musiikkituokion aiheena, mutta erityisesti myös kesken päivää, ulkona lumen narskuessa jalan alla, tuulen puhaltaessa puissa tai suihkukoneen jyristessä pihan yli. Ahonen rohkaisee varhaiskasvattajia käyttämään pedagogisen ja musiikillisen osaamisensa lisäksi mielikuvitustaan, ja sen tueksi hän antaa erikseen joitakin yksityiskohtaisia, kasvattajien mielikuvitusta laajentavia ohjeita, kuten

äänijahti, keholla soittaminen, huoneella soittaminen, duuri- ja mollitanssit, tempoleikit ja elämyksiä tuottava musiikki. (Ahonen 2017, 199–207.)

3.2 Musiikki päiväkodin arjessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pidetään tärkeänä lapsen musiikkisuhteen ja musiikillisen kiinnostuksen vahvistamista, sekä musiikillisten kokemusten tuottamista lapsille. Perusteissa on pitkä ja yksityiskohtainen luettelo musiikillisia elementtejä, joita varhaiskasvatuksessa tulee ottaa huomioon ja toteuttaa. Siinä luetellaan elämyksellinen kuuntelu, ääniympäristöjen havainnointi, musiikin hahmottamisen, äänen keston, tason, sointiväriin ja voiman hahmottaminen, laulaminen, loruilu, sanarytmit, soittaminen, kehosoittaminen, kuuntelu, musiikkiliikunta, perussyke, oma keksintä, musiikin herättämä kuvallinen, sanallinen tai kehollinen ilmaisu, yhteismusisointi, järjestelmällinen harjoittelu sekä esiintymiset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30–31.) Luettelon jokainen elementti pitää sisällään valtavan määrän musiikillisen tekemisen mahdollisuuksia ja velvoituksia, sovelluksia ja oppimismahdollisuuksia. Jokaista elementtiä voi myös käyttää jonkin toisen opeteltavan asian apuvälineenä tai tarkoituksiperäin keinona. Esimerkiksi kuuntelua voi käyttää rauhoittelun välineenä. Sanarytmit edistävät kielen kehittymistä. Loruilla voi opettaa värejä tai vaikka viikonpäiviä. Lauluilla rakennetaan kärsivällisyyttä odottelutilanteisiin. Oma keksintä lisää itseluottamusta. Soittaminen edistää motorisia taitoja. Perussyke antaa tunteen yhteenkuuluvuudesta. Esiityksen harjoittelu ja toteutus edistävät lapsen musiikillisen osaamisen ja osallisuuden tunnetta (Ruokonen 2017, 311).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden musiikillisten elementtien luettelo vastaa melko tarkasti Jean Wilmouthin musiikkikasvatuksen prosessiympyrää, joka pohjautuu Orff-pedagogiseen musiikkikasvatukseen. Prosessiympyrässä luetellaan rytmi- ja melodiasoittimien soitto, kehosoittimet, liike ja tanssi, improvisointi, kuva, visuaalinen ilmaisu, tarinoiden ja musiikin herättämät mielikuvat, aktiivinen kuuntelu, äänenkäyttö puheen, lorujen ja ääni-ilmaisun kautta, sekä laulu. Prosessiympyrää käytetään yleensä musiikkituokion suunnitteluapuna siten, että jokainen ympyrän osa-alue tulee suunnitelmassa huomioitua ja suunnitelmasta tulee riittävän monipuolinen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 356.)

Musiikkia ja musiikkikasvatusta toteutetaan musiikkituokioiden lisäksi arjen toiminnassa. Musiikki rauhoittaa tunnelman lepoaika varten ja tuo aktiiviseen toimintaan, esimerkiksi liikuntaan tai askarteluun, energiaa. Ruokonen (2017) esittelee

yhdessä Puurulan kanssa laatimansa neljä musiikin integroinnin, muihin aihealueisiin yhdistämisen, tasoa. Ensimmäinen taso sisältää musiikin arjessa, esimerkiksi arjen rakenteen hahmottamisessa, ruokailu-, pukeutumis- tai pesutilanteissa, lepohetkissä, seurustelussa. Musiikki on tyypillisesti laulamista, loruttelua, hyräilyä, keinuttelua tai vaikka tanssimista. Toinen taso on lapsesta lähtevän toiminnan rikastuttaminen taiteella. Lasta rohkaistaan viemään taitojaan pidemmälle. Kolmas taso on taidepedagogiset tuokiot, jossa varhaiskasvattaja integroi musiikkia johonkin toiseen toimintaan, esimerkiksi liikuntaan tai kuvataiteisiin. (Ruokonen 2017, 307–310.) Tällaista taidepedagogista integraatiota edustaa Minna Lappalaisen kehittämä laulupiirtäminen. Laulupiirtämistä voi soveltaa kaikille varhaiskasvatuksen ikäryhmille. Sitä voi toteuttaa valmiiden piirustuslaulujen tai itse keksityiden laulujen tahdittamana, kynällä lattian kokoiselle paperille, pikku lappuselle, vedellä asvaltille, ilmaan piirtäen, sormella toisen selkään, tai vaikkapa kävellen piirustusreittejä aulan lattiaan. Syntyvät kuvat voivat olla esittäviä tai geometrisiä tai ihan vain laulun melodiaa tai tunnetta kuvaavia abstrakteja luomuksia. Laulupiirtämisen tavoitteena on laulun, laulupiirrustuksen ja moniaistillisen toiminnallisuuden vuoropuhelu. (Lappalainen 2017, 331–334.) Neljäs taso on eheytetty opetussuunnitelma. Musiikkia käytetään varhaiskasvatuksessa myös muiden aineorientaatioiden työvälineenä ja muistiapuna, kuten matematiikan tai vieraiden kielten opetuksessa ja hahmottamisessa. (Ruokonen 2017, 307–310.)

Päiväkodin musiikkikasvatuksen tulee sisältää myös musiikkiliikuntaa. Musiikkiliikunnan toimintatapoihin kuuluvat tanssit, laululeikit, luova musiikkiliikunta sekä aktiivinen kuuntelu. Luovan liikkumisen oppi-isän, von Labanin mukaan liikkeeseen vaikuttavia tekijöitä ovat liikkeen muoto, energia, tila, aika ja voima. Näitä yhdistelemällä tuetaan lapsen luovaa liikekieltä. Labanin viisi liikkeen peruselementtiä, käännös, pysähdys, eteneminen, ele ja ylöspäin suuntautuva liike sopivat varhaisiän musiikkikasvatukseen ja päiväkodin musiikkiliikuntaan erinomaisesti. (Seppänen & Tarvonen & Lindeberg-Piiroinen 2017, 278–281.)

3.3 Aikuisen merkitys lapsen musiikillisessa kehityksessä

Varhaiskasvattajilla on tärkeä rooli lasten musiikillisten kiinnostuskohteiden herättämisessä ja lasten musiikillisten kehitysvaiheiden tunnistamisessa (Ruokonen 2011, 124). Vygotskyn (1978) lähikehityksen vyöhykkeen käsitettä voidaan soveltaa myös musiikkikasvatukseen, jolloin se tarkoittaa lapsen oman musiikillisen taitotason ja ohjaavan varhaiskasvattajan mahdollistaman taitotason välistä eroa. Varhaiskasvattajan tärkeä ja herkkyyttä vaativa tehtävä on tunnistaa tällä lähikehityksen vyöhykkeellä

olevia lapsen kehityksellisiä haasteita ja kasvun mahdollisuuksia sekä tukea ja opastaa lasta niissä. (Vygotsky 1978, 32.)

Hyvän musiikkikasvattajan rooli vaatii musiikillisen ymmärryksen lisäksi taitoa ymmärtää lasta. Taitava pedagogi on optimaalisen musiikillisen oppimisympäristön tärkein yksittäinen elementti. Hän tuntee opettamansa lapset ja suunnittelee musiikilliset aktiviteetit tukemaan lasten henkilökohtaista ja ikätasoa vastaavaa musiikillista, sosiaalista ja motorista kehitystä ja ymmärrystä. Taitava pedagogi osaa olla innostava ja energinen, mutta myös turvallinen ja tarvittaessa rauhallinen. Hän huomioi ryhmän jokaisen lapsen yksilönä antaen kullekin mahdollisuuden omaan henkilökohtaiseen suoritukseensa. Taitava pedagogi ymmärtää, että prosessi on vähintään yhtä tärkeää kuin lopputulos. Hän myös osaa ja uskaltaa muokata suunnitelmiaan lasten tarpeiden mukaan. (McDonald & Simons 1989, 75.)

Aikuinen vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen lujittamalla sitä musiikin avulla. Musiikki rauhoittaa, viihdyttää ja kehittää lapsen kuuntelemisen ja keskittymisen kykyä. Se innostaa lasta liikkumaan ja kiinnostumaan ympäristöstään, sekä auttaa löytämään oman kehonsa tuntemuksia. Aikuisen tulee toimia lapsilähtöisesti, tunnistaa, kuunnella ja kuulla toiveita, olla herkkä lapsen antamalle palautteelle ja toimia sen mukaisesti. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 55; Ruokonen 2011, 123.)

Puhuessaan ja lorutellessaan lapselle aikuinen edistää lapsen kielellistä kehitystä ja kasvattaa lapsen sanavarastoa. Käyttäessään tuttuja lauluja ja loruja aikuinen houkuttelee lapsen osallistumaan ja kommunikoidaan kanssaan, edistää lapsen sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja ja antaa lapselle kokemuksen ymmärretyksi tulemisesta. (Hongisto-Åberg & Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 56–67.)

Aikuisen tehtävä varhaiskasvatuksessa on suunnitella lapsille sopivaa, kehitys- ja ikätasoa vastaavaa toimintaa, joka motivoi musiikkiin ja liikkeeseen. Aikuisen vastuulla on myös sopivan tunnelman luominen yhteiseen musiikkihetkeen. Tunnelma voi olla esimerkiksi iloinen, energinen, jännittävä, keskittynyt, kylmä tai lämminhenkinen. Kun tunnelma on jännittävä, tulee aikuisen kuitenkin huolehtia, että tilanne on turvallinen. Hänen tulee myös havainnoida herkästi, että jännitystaso on kullekin lapselle ja lapsiryhmälle sopivan tasoinen. Kiinnittämällä lapsen huomion tarkasti esimerkiksi äänen kuuntelemiseen, aikuinen auttaa lasta keskittymään ja tukee keskittymiskyvyn kehittymistä, ominaisuutta, joka tulee auttamaan lasta koko hänen elämänsä ajan. Pienen lapsen keskittymiskykyä harjoittaa myös vaikkapa rummuttaminen; rummun

kalvon asento tulee havaita ja siihen pitää osua, rummun ääntä pitää kuunnella ja toistaa annettu rytmi, kommunikoida rummun avulla. Aikuinen voi laulun aiheen ja sanojen avulla saduttaa lapsia ja avata valtavia mielikuvitusmaailmoja. (Alho 2017, 317–329.)

3.4 Musiikki osana varhaiskasvattajien koulutusta

Varhaisiän musiikkikasvattajalta vaaditaan paljon edellytyksiä menestyäkseen. Tärkeimpinä niistä pidetään luovuutta, kiinnostusta kehittämistyöhön, itsenäistä tiedonhankintataitoa, taitoa tukea lasta yksilöllisesti, vuorovaikutustaitoja, ammatillista ylpeyttä ja laaja-alaista osaamista. (Fredrikson 2001, 60.)

Varhaiskasvattajien tulisi käyttää sekä koulutuksessaan, että muualla elämässä oppimiaan musiikillisia taitoja työssään. Musiikilliset taidot kehittyvät vain niitä harjoittamalla ja ovat vaarassa unohtua, mikäli niitä ei käytetä. Musiikillista tietoa, taitoa ja osaamista on tärkeä levittää koko työyhteisöön. Tämä tapahtuu helpoiten käyttämällä taitojaan itse. Kun omat musiikilliset taidot pääsevät käytäntöön, tulee niiden avulla ideoitua uusia tapoja käyttää taitojaan ja määriteltyä itseään kasvattajana. Musiikkikasvatuksessa on tärkeää huomioida työnsä ja toimintansa kohde, lapset, ja heidän yksilölliset musiikillisten osa-alueiden taitotasot. Musiikillisten valmiuksien kehitys ei täysin korreloi lapsen iän kanssa, vaan jokainen kehittyy kussakin osa-alueessa yksilöllisesti omassa tahdissaan. Aikuisen omat asenteet musiikkia kohtaan näkyvät hänen tekemisessään. (Hongisto-Åberg & Lindberg-Piironen & Mäkinen 1994, 9–11.)

Koska varhaiskasvattajat toimivat työelämässään myös varhaisiän musiikkikasvattajina, on tärkeää, että se huomioidaan koulutuksessa korkeatasoisena musiikinopetuksena. Varhaiskasvattajat ovat koulutukseltaan esimerkiksi kasvatustieteiden kandidaatteja, sosionomeja (AMK), lähihoitajia tai lastenohjaajia. Olen valinnut tähän työhön esimerkit kasvatustieteiden kandidaatin, sosionomin (AMK) ja musiikkipedagogin (AMK) koulutusohjelmista. Esittelen pääkaupunkiseudulla toimivien Diakonia-, Laurea ja Metropolia ammattikorkeakoulujen sosionomin (AMK) tutkintojen, jotka tuottavat lastentarhanopettajan kelpoisuuden, Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden kandidaatin, lastentarhanopettajan, sekä Metropolia ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun musiikkipedagogin (AMK) koulutusohjelmien opetussuunnitelmien musiikkiopintokokonaisuudet. Oppilaitosten autonomian vuoksi jokaisella oppilaitoksella on oman näköinen opetussuunnitelma, ja siksi musiikin opetuksen määrä vaihtelee huomattavasti.

Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak, Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot sosionomi (AMK) ja sosionomi (AMK) – kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja, (210 op): Lapsi- ja perhetyössä käytettävät menetelmät (5 op) kurssi. Kurssin sisältö koostuu varhaiskasvatuksen sisältöalueista (kieellinen vuorovaikutus, liikunta, musiikki, kuvataide, mediakasvatus), varhaiskasvatuksen pedagogisista menetelmistä, vuorovaikutuksellisista, ohjauksellisista ja pedagogisista taidoista ja niiden kehittämisestä, sekä lapsen leikin rikastamisesta. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee varhaiskasvatuksen sisältöalueet ja ”osaa käyttää, kehittää ja arvioida niihin liittyviä pedagogisia menetelmiä, osaa arvioida ja kehittää vuorovaikutuksellisia, ohjauksellisia ja pedagogisia taitojaan, sekä osaa tukea lapselle ominaista toimintaa, leikkiä.” (Diak Opetussuunnitelma 2015 Sosionomi (AMK), 7.) Diakissa on myös kurssikokonaisuus Luovuus ja toiminnallisuus osana ammatillisuutta (5 op). Kokonaisuus sisältää kurssin Luovuus voimavarana (4 op), jonka sisältöön kuuluu luovan, taidelähtöisen työskentelyn lähtökohtiin ja taidelähtöisiin menetelmiin tutustuminen, sekä oman toimijuuden tarkastelu. Opiskelijan tavoitteena on kurssin päätteeksi osata ”tunnistaa oman luovuutensa ja voimavarojensa sosiaali- ja kirkon alan työssä, sekä tietää luovia taidelähtöisiä ja toiminnallisia menetelmiä erilaisten asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä.” (Diak Opetussuunnitelma 2015 Sosionomi (AMK), 23.) Lisäksi kokonaisuus sisältää kurssin Luovuus ammatillisuutena (1 op), jossa opetellaan taidelähtöisten ja toiminnallisten menetelmien suunnittelua ja ohjauksen merkitystä sosiaalisen toimijuuden tukena. Kurssin päätteeksi opiskelija osaa hyödyntää luovuuttaan ja voimavarojaan asiakastyössä, sekä osaa tukea ihmisen sosiaalista toimijuutta. (Diak Opetussuunnitelma 2015 Sosionomi (AMK), 6, 7, 23.)

Laurea ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksessa (AMK) on mahdollista opiskella lastentarhanopettajan kelpoisuus. Kelpoisuusopinnot sisältävät 30 opintopistettä varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja. Opiskelijat saavat valita itselleen sopivat kurssit kymmenen kurssin listalta, joista kahdeksan on 10 opintopisteen ja kaksi viiden opintopisteen laajuisia. Listalta löytyy seuraavat musiikkiin liittyvät kurssit: Musiikin pedagogiset mahdollisuudet (10 op), Varhaisiän musiikki-integraatio ja pedagogiikka (5 op) sekä Musiikki-integraatio ja pedagogiikka varhaiskasvatuksessa (5 op). (Niinistö-Sivuranta 2016.)

Metropolia ammattikorkeakoulu, sosionomi (AMK). Koulutus sisältää opintokokonaisuuden Elämänkulun tukeminen varhaiskasvatuksessa ja 1. harjoittelu (15 op). Kokonaisuuteen sisältyy englantia (3 op) ja harjoittelua (5 op). Loput 7

opintopistettä muodostuvat seuraavista aiheista: ”lapsuuden elämäntavat, kulttuurit ja kulttuuriset ristiriidat, YK:n lasten oikeuksien sopimus, lapsille ominaiset tavat toimia, varhaiskasvatuksessa käytettäviä pedagogisia menetelmiä: kuvataidekasvatus, liikuntakasvatus, musiikkikasvatus sekä sanallinen ilmaisu ja kirjallisuus, menetelmien perusteet ja yhteydet varhaispedagogiseen työhön, vuorovaikutuksen haasteet, selkokielen kommunikaatio, sekä yhdenvertaisuuden edistäminen, yhdenvertaisuuslaki ja kotouttamislaki.” (Metropolia Sosionomi ops 2017.)

Varhaiskasvatustyön sisällölliset orientaatiot -opintojakso (10 op) sisältää seuraavat aihealueet: varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot, joka sisältää esteettisen orientaation, musiikin, liikunnan, kuvataiteen, kädentaidot, lastenkirjallisuuden ja draamakasvatuksen, sekä vaihtoehtoiset pedagogiikat, ”luonnontieteellisen ja matemaattisen orientaation, kielen ja vuorovaikutuksen orientaation, mediakasvatuksen, lasten projektit ja kestävän kehityksen periaatteet päiväkodissa”. (Metropolia Sosionomi ops 2017.)

Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen, lastentarhanopettaja, kandidaattiohjelmassa on yksi (4 op) opintojakso musiikkia. Jakson tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää musiikin ja musiikkikasvatuksen merkitys osana lapsen kokonaiskehitystä ja hyvinvointia, sekä antaa opiskelijalle käytännön valmiuksia toimia musiikillisen toiminnan suunnittelijana ja toteuttajana. Opintojakson sisältö koostuu nuotinluvun alkeista, musiikin ilmiöistä käsitteineen, lapsen musiikillisesta kehityksestä, musiikkikasvatuksen työtavoista ja erityispiirteistä varhaiskasvatuksessa, musiikillisen toiminnan suunnittelusta lapsille, sekä äänenkäytön perusteista. (Jyväskylän yliopisto ops 2018.)

Helsingin yliopistosta, lastentarhanopettajan opintosuunnasta, valmistunut kasvatustieteiden kandidaatti on opiskellut koulutuksena aikana yhden (5 op) pakollisen opintojakson musiikin pedagogiikkaa. Opintojakso sisältää sekä musiikkikasvatuksen teoriaa, että käytännön toimitapoja. Jaksolla tutustutaan varhaisiän musiikkikasvatukseen ja lapsen musiikilliseen kehitykseen, musiikin peruskäsitteistöön, musiikkikasvatuksen ohjelmistoon, leikinomaisiin musiikillisiin työtapoihin, lapsille soveltuvaan luovaan musiikkitoimintaan, musiikin välineisiin ja digitaalisiin materiaaleihin. Opintojakson aikana opetellaan myös lastenlaulujen säestämistä. (Helsingin yliopisto ops 2018.)

Varhaisiän musiikkikasvattajan musiikilliset ammattiopinnot ovat laajat ja kattavat. Metropolia ammattikorkeakoulussa siihen sisältyy musiikkipedagogiikan perusteet, varhaisiän musiikkikasvatus, musiikkiliikunta, taideintegraatio-työtavat, johon kuuluvat kuvan, tarinan, musiikin, liikkeen ja draaman yhdistäminen, solistiset pää- ja sivuinstrumenttiopinnot, sekä vapaasäestys ja improvisointi. (Metropolian [www-sivut 2018](#).) Jyväskylän ammattikorkeakoulun varhaisiän musiikkikasvattajat opiskelevat musiikillisen osaamisen opintoja 100 opintopistettä. Näihin sisältyy musiikin hahmottaminen, kuuleminen, lukeminen ja kirjoittaminen, musiikin teoria, instrumenttiopinnot pää- ja sivuinstrumentista, pedagogisia opintoja (60 op) sisältäen yleisiä pedagogiikkaopintoja, musiikkikasvatusta, sekä valinnaisina esimerkiksi varhaisiän musiikkikasvatusta, yhtyedidaktiikkaa, kuoron- ja orkesterinjohtoa ja musiikkiteatteria, ja musiikkialan työelämäosaamisen opintoja (40 op), sisältäen oppinnäytetyön. (Jyväskylän ammattikorkeakoulun [www-sivut 2018](#).)

Musiikilla on osuus varhaiskasvattajan koulutuksessa, muttei kovin suuri. Omalla musiikin harrastuneisuudella saattaa olla suurempi merkitys musiikin käytön helppouteen työelämässä kuin nykyisessä koulutuksessa saadulla musiikillisella osaamisella.

Varhaiskasvatuslaissa (Varhaiskasvatuslaki 27§ 36/1973) veloitetaan kunnat huolehtimaan, että varhaiskasvattajat saavat riittävästi täydennyskoulutusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Vasu) on lisätty uusia musiikillisia elementtejä, jotka eivät ole olleet mukana aiemmissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, eivätkä varhaiskasvattajien koulutusten opetussisällöissä. Kuitenkin varhaiskasvatusta tarjoavien tahojen tulee huolehtia, että Vasu toteutuu sen jokaiselta osa-alueeltaan. Jotta Vasun musiikilliset osa-alueet toteutuvat, tulee kaikkien varhaiskasvattajien osaamisesta huolehtia esimerkiksi täydennyskoulutuksen avulla.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet

Pyrin tutkielmallani selvittämään Helsingissä työskentelevien varhaiskasvattajien toimintaa musiikkikasvattajina. Haluan selvittää, miten varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia työssään. Haluan selvittää myös, onko heidän koulutukseensa sisältynyt musiikkia tai musiikkikasvatusta, millä tavalla se on vastannut työelämän tarpeita ja minkälaisia jatkokoulutusaiheita heille on noussut esiin työelämänsä aikana. Tutkimuskysymykseni muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

1. Miten varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia työssään?
2. Mitä musiikillisia tietoja ja taitoja varhaiskasvattajat kokevat tarvitsevansa työssään?

4.2 Kvantitatiivinen kyselytutkimus

Halusin kerätä laajan tutkimusaineiston Helsingissä työskentelevien varhaiskasvattajien käsityksistä musiikillisesta osaamisestaan, musiikin käyttämisestä työssään, koulutuksessa saadun musiikkiopetuksen riittävydestä ja mahdollisista musiikillisista täydennyskoulutustarpeistaan. Valitsin tutkimusmenetelmäksi kvantitatiivisen kyselylomaketutkimuksen, jonka avulla haluamani laaja tutkimusaineistoni on helpompi analysoida ja käsitellä. Hyvin suunnitellun kyselylomaketutkimuksen aineisto on muunnettavissa helposti numeroiksi, joita ristiintaulukoimalla esimerkiksi Excel- taulukkolaskentaohjelmassa saa vertailtua muuttujien vaikutuksia toisiinsa. Koska valmista tutkittavaa aineistoa ei haluamastani aiheesta ollut, päädyin tekemään kyselylomakkeen ja keräämään tutkittavan aineistoni itse.

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen filosofinen suuntaus, looginen positivismi, perustuu ajatukselle, että kaikki tieto on peräisin aistihavainnoista ja niiden pohjalta tehdyistä loogisista päättelyistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 130). Kvantitatiivinen tutkimus on numeerisiin mittareihin ja numeerisesti tilastoitavaan tietoon perustuvaa tutkimusta. Mitattavaa tietoa voidaan jakaa ryhmiin esimerkiksi sen perusteella, minkälaista mitattava tieto on. Mittanauhalla ja vaa'alla saatu tieto on numeerisesti absoluuttista ja niistä saatava numeerinen tieto sijoittuu suhdeasteikkoon. Asennemittauksessa käytettävä viisiportainen luokitus taas on esimerkki järjestysasteikosta. Sukupuoli, ammatti tai soitettava instrumentti kuuluvat

yksinkertaisimpaan asteikkoon, luokitteluasteikkoon. (Niemi & Tourunen 1996, 29–30.) Mitattavan ilmiön mittayksikkö vaihtelee sen mukaan, mitä mitataan. Mittayksikkö voi olla mikä tahansa numeeriseen muotoon muutettavissa oleva asia, esimerkiksi sana, vaikutuksen aste tai ihmistä kuvaava ominaisuus. (Erätuuli & Leino & Yli-Luoma 1994, 10–11.)

Kyselylomake sai tiedemaailmassa jalansijaa, kun tilastolliset analyysimenetelmät yleistyivät 1920-luvulla. Se kuuluu vielä tänä päivänä yleisimpiin tiedonkeruumenetelmiimme. Kyselylomaketutkimus, ja kvantitatiivinen tutkimus ylipäänsä, on ihmistieteissä hieman väistynyt pehmeämpiä ja inhimillisempiä arvoja omaavan kvalitatiivisen, laadullisen, tutkimuksen tieltä, mutta sillä on edelleen perusteltu paikkansa, myös ihmistieteissä. (Valli 2010, 103–106.)

Nimensä mukaisesti kyselylomaketutkimuksen ytimessä on huolellisesti suunniteltu ja toteutettu, sopivalle kohderyhmälle laadittu, täytettäväksi jaettu kyselylomake. Lomakkeen alussa kysytään yleensä vastaajan taustatietoja, esimerkiksi ikää, sukupuolta, koulutustaustaa ja työkokemusvuosia. Taustatietojen jälkeen siirrytään kysymään tutkittavaan aiheeseen liittyviä asioita. Vallin (2010) mukaan kysymykset järjestetään siten, että aluksi kysymykset ovat helppoja ja aiheeseen johdattelevia. Näitä seuraa arempien tai vaikeampien asioiden kysymykset. Viimeisenä tulisi olla vielä muutama helppo kysymys. Aikuisille suunnatun kyselylomakkeen pituuden tulisi olla noin viisi sivua, jottei kyselylomake olisi liian raskas ja jotta vastausprosentti ja vastausten luotettavuus olisi riittävän suuri. Vastausprosenttiin ja vastausten luotettavuuteen vaikuttavat myös lomakkeella käytetyt kieliasut. On parempi käyttää helposti ymmärrettävää kieltä ja yksiselitteisiä lauseita, kuin kovin täsmällistä tieteellistä kieltä, jottei kyselylomakkeesta tulisi liian raskas ja jotta lomake olisi mahdollisimman hyvin ja nopeasti ymmärrettävissä. (Valli 2010, 103–106.)

4.3 Aineiston hankinta

Kvantitatiivisen tutkimuksen aineistoa kerätessä tulee ensin määritellä tutkimuksen kohdeperusjoukko, eli keneltä tutkittavaa tietoa tulisi kerätä (Heikkilä 2004, 34). Koska tutkielmani käsittelee varhaiskasvattajien musiikkikoulutusta ja musiikin käyttöä työssä ja työvälineenä, määrittelin tutkimuksen kohdeperusjoukoksi Helsingissä työskentelevät varhaiskasvattajat.

Keräsin tutkimusaineistoni keväällä 2016 Helsingin kaupunginorkesterin järjestämän koulutustilaisuuden yhteydessä. Helsingin kaupunginorkesterin (HKO) yleisötyöstä vastaava Annika Kukkonen tarjosi minulle mahdollisuuden kerätä tutkimusaineistoa Helsingissä varhaiskasvatusta työkseen tekevilta eri koulutustaustan omaavilta työntekijöiltä. HKO järjesti yhdessä Satu Sopasen kanssa Helsingin varhaiskasvattajille suunnatun koulutustilaisuuden Musiikkitalon harjoitussali Paavossa keväällä 2016. Tilaisuuteen osallistui sataviisikymmentä (150) varhaiskasvattajaa. Esittelin tilaisuuden alussa tutkimussuunnitelmani ja jaoin osallistujille kyselylomakkeet. Osallistuin itse koulutukseen, jotta pystyin tarvittaessa antamaan lisätietoa kyselylomakkeesta ja sen täyttämisestä. Keräsin tilaisuuden lopussa täytetyt lomakkeet takaisin. Täytettyjä lomakkeita palautettiin 138. Kun kysely jaetaan tilaisuuden, esimerkiksi koulutustilaisuuden, yhteydessä isolle ryhmälle yhtä aikaa, vastausprosentti on yleensä korkea. Mikäli lomake herättää vastaajissa kysymyksiä, on tutkijan paikallaolosta hyötyä. (Valli 2010, 108.) Jaoin HKO:n koulutustilaisuudessa 150 kyselylomaketta, joten lomakkeiden palautusprosentti oli peräti 92%.

Keräämäni tutkimusaineisto on poikkileikkausaineisto. Poikkileikkausaineisto tarkoittaa koeasetelmaa, jossa aineisto kerätään isolta joukolta yhdellä mittauksella. Tämä on kvantitatiivisen tutkimuksen yleisin asetelma. (Kvantimotv, tutkimusasetelma 2018.) Poikkileikkausaineiston avulla kartoitetaan ilmiöitä. Poikkileikkausaineiston vastakohta on pitkäikäistutkimusaineisto, joka kerätään useampana eri ajankohtana. Pitkäikäistutkimus selittää ilmiöitä. Aineistoni osoittautui kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä tehtyä maisterin tutkielmaa varten sopivan kokoiseksi. Mitä suurempi otanta on, sitä luotettavampia tuloksia siitä on johdettavissa. Valli toteaa, että yli sadan otoksen joukko on maisterin tutkielmaan riittävän kokoinen. (Valli 2001, 14.)

4.4 Kvantitatiivisen aineiston analysointi

Aineiston analysointiin tulee kiinnittää huomiota jo kyselylomaketta laatiessa. Koska kvantitatiivinen aineiston analyysi keskittyy numeroihin, prosentteihin ja suhteisiin, on lomake laadittava siten, että siitä saatava informaatio ja vastaukset ovat muunnettavissa suoraan numeroiksi. (Valli 2010, 106.) Oman mittarin, kyselylomakkeen, laatimisessa tulee ensin tietää, mitä halutaan mitata. Kyselyn teema jaetaan osateemoihin, esimerkiksi musiikin käyttäminen työssä tai jatkokoulutustarpeet. Seuraavaksi laaditaan tarkat kysymykset ja niihin vastausvaihtoehdot. Vastaukset voivat olla vaihtoehdoiltaan esimerkiksi kyllä/ei, mielipideskaala väliltä täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä, tai

vaikka frekvenssiä mittaava en koskaan/joskus/aina -mittari. (Vastamäki 2010, 137–138.)

Kyselylomakkeessa kukin osio mittaa vain yhtä asiaa. Kun useampi osio yhdistetään, saadaan mittari, joka tutkii kokonaisuuksia ja toisiinsa liittyviä asioita. (Vehkalahti 2008, 23.) Kyselylomakkeen vastaukset, osiot, on kaikki asetettava mitta-asteikoille. Tässä lomakkeessa käytettyjä mitta-asteikkoja ovat dikotominen asteikko, jossa on kaksi vastausvaihtoehtoa, luokitteluasteikko esim. kysymyksissä 1, 3 ja 9, järjestysasteikko, kuten esimerkiksi koulutus, vastaajan asettama järjestysasteikko, jota edustaa kysymys 8, suhdeasteikko johon kuuluvat ikä ja työkokemusvuodet, sekä Likertin asteikko, kysymykset 2, 4, 5 ja 6.

Dikotominen asteikko tarkoittaa asteikkoa, jossa on vain kaksi vastausvaihtoehtoa. Tällaista asteikkoa edustaisi esimerkiksi vastausvaihtoehdot kyllä tai ei. Tällä kyselylomakkeella kysyttiin perustiedoissa muun muassa, kuuluiko koulutukseesi musiikinkurssi, johon vastausvaihtoehtoina oli kyllä ja ei. Vastausvaihtoehdoille annetaan analyysivaiheessa numeeriset arvot. Numeroilla ei ole tunnusluvullista laskennallista arvoa muuten kuin vastausvaihtoehtojen lukumääriä laskettaessa. Kuitenkin arvoja voi ja tulee käyttää ristiintaulukoinnissa. Tyypillisesti dikotomisen asteikon arvot ovat yksi ja nolla. (Vehkalahti 2008, 39–40.)

Luokitteluasteikon muuttujat ovat keskenään erilaisia. Muuttujilla ei voi suorittaa laskutoimituksia, eikä niitä voi asettaa mitattavaan järjestykseen. (Heikkilä 2004, 81.) Tällaisia asteikkoja olivat kyselylomakkeella esimerkiksi ensimmäisen ja viimeisen kysymyksen vastausvaihtoehdot, luettelo varhaisiän musiikkikasvatukseen liittyvistä eri osa-alueista ja vaihtoehtoisista keinoista oppia uusia lauluja.

Järjestysasteikossa muuttujat ovat jossakin tietyssä, selkeässä ja nähtävissä olevassa järjestyksessä, mutta välimatkoja ei voida mitata (Nummenmaa & Konttinen & Kuusinen & Leskinen 1997, 177). Vastaajan asettamassa järjestysasteikossa lomakkeen täyttäjä asettaa annetut vaihtoehdot haluamaansa järjestykseen, kuten esimerkiksi paremmuus- tai tärkeysjärjestykseen. Yleensä järjestysasteikon muuttujilla ei tehdä kuin lukumäärällisiä laskutoimituksia. (Heikkilä 2004, 81; Vehkalahti 2008, 30.) Kyselylomakkeen perustiedoissa kysytty koulutus on esimerkki järjestysasteikosta. Vastaajan asettamasta järjestysasteikosta on kyse lomakkeen kysymyksessä kahdeksan, jossa vastaajat asettavat musiikin osa-alueita tärkeysjärjestykseen.

Suhdeasteikon, eli absoluuttisen asteikon muuttujilla on selkeä nollakohta, muuttujat voidaan laittaa luonnolliseen järjestykseen ja mittausarvojen välimatkat ovat tunnettuja. Tällaisia muuttujia ovat kyselylomakkeella esimerkiksi ikä ja työkokemusvuodet. Tosin, analysoinnin helpottamiseksi muuttujat jaoteltiin sopivankokoisiin jakaumiin, jolloin asteikko muuttui välimatka-asteikoksi, jossa on tasapitkät luokitusvälit (ikä), ja luokitusasteikoksi jossa on epätasaisen mittaiset luokitusvälit (työkokemusvuodet). (Heikkilä 2004, 82.)

Likert-asteikko on yleisimmin käytetty asenne- ja mielipideasteikko. Tyypillisesti Likert-asteikolla on viisi vastausvaihtoehtoa, esimerkiksi akselilta ”1. täysin samaa mieltä – 5. täysin eri mieltä”. Vaikka vastausasteikon vaihtoehdot eivät ole mitattavasti yhtä kaukana toisistaan, voidaan olettaa, että suurella vastausmäärällä vastausten etäisyydet toisistaan vakioituvat, ja asteikosta tulee käytännössä välimatka-asteikko. Välimatka-asteikon tapaan Likert-asteikolla saaduille muuttujille voidaan tehdä laskutoimituksia, kuten esimerkiksi laskea keskiarvoja. Likert-asteikon heikkous on siinä, että vastaajat eivät usein halua valita ääripäiden vastausvaihtoehtoja. (Erätuuli & Leino & Yli-Luoma 1994, 40.)

Kirjoitin ensin jokaiselle paperiselle kyselylomakkeelle järjestysnumeron, eli nimesin lomakkeet. Sitten muutin vastausvaihtoehdot laskentaa tukeviksi lukuarvoiksi. Tämä oli erityisen haastavaa kysymyksessä seitsemän, jossa tuli erottaa toisistaan sekä kyllä/ei vastaus, että sen ohessa oleva mielipideskaala. Kirjoitin kaikki tarvittavat numeeriset arvovaihtoehdot muistiin tyhjälle vastauslomakkeelle. Vertasin kutakin vastauslomaketta antamiini arvoihin ja syötin koko aineiston lomake kerrallaan Excel-ohjelmaan saadakseni aikaiseksi taulukon, jossa oli 138 riviä ja 137 saraketta. Jotta havaintomatriisia pystyisi lukemaan, nimesin jokaisen rivin ja sarakkeen. Tilastotieteessä tällaisia taulukoita kutsutaan havaintomatriiseiksi, rivejä havainnoiksi ja sarakkeita muuttujiksi (Vehkalahti 2008, 51). Havaintojen nimistä selviää, mitä lomaketta, eli vastaajanumeroa kyseinen havainto edustaa. Muuttujien nimistä käy ilmi, mitä asiaa sarake, muuttuja, edustaa. Muuttujien yläreunoihin tuli seuraavanlaisia tunnisteita: perustietosarakkeet, yhteensä viisitoista saraketta muotoa [Tieto 1], [Tieto 2]... [T1], [T2], [T3] jatkuen [T11] saakka, ja musiikkia koskevien kysymysten sarakkeet, yhteensä 122, muotoa [kysymyksen numero. vastausvaihtoehdon numero], eli [1.1], [1.2], [1.3]... [2.1], [2.2], [2.3]... Rivit numeroin kunkin vastauslomakkeen järjestysnumeron mukaan. Tästä jokaisen lomakkeen nimeämisestä oli hyötyä, sillä kun huomasin syöttövirheen, oli helppo etsiä riviä vastaava lomake esille ja korjata virhe.

Näin toimien minulla oli helposti yhdellä kertaa nähtävissä yhden vastaajan koko lomakkeen kaikki vastaukset ja toisaalta yhden vastausvaihtoehdon jokainen vastaus. Tallensin tämän taulukon nimellä Originaali, enkä tehnyt tähän taulukkoon mitään muokkauksia tai toiminnallisia kaavoja, vaan säilytin taulukon alkuperäisenä.

Havaintomatriisini sisälsi yhteensä 18.906 yksittäistä tietoa. Jotta matriisista voi saada minkäänlaista informaatiota, tulee tietoa tiivistää. Jakaumat ja tunnusluvut ovat ensimmäinen looginen toimenpide. (Vehkalahti 2008, 52.) Ensimmäisenä keräsin matriisiin perustiedoista lomakkeiden täyttäjien statistiikan: iät, sukupuolijakauman, koulutukset, työkokemusvuodet ja muut henkilötiedot. Määritin jokaisesta oleellisesta sarakkeesta, muuttujasta, vastausten tunnusluvut: lukumäärän, minimi- ja maksimiarvon, keskiarvon ja mediaanin. Jaottelin tiedot sopiviin ryhmiin, jakaumiin, esimerkiksi iät kymmenen vuoden jakaumiin, ja työkokemusvuodet jakaumiin alle 1v, 1–2v, 3–5v, 6–10v, 11–15v, 16–20v, 21–30v, 31–40v ja yli 40v. Työkokemusvuosien epätasainen jaottelu johtuu siitä, että tiedot ja taidot karttuvat alkuvuosina enemmän suhteessa jo olemassa oleviin tietoihin ja taitoihin kuin myöhempinä työkokemusvuosina, joina tietoa ja taitoa on jo runsaasti olemassa. Seuraavaksi käsittelin jokaisen kysymyksen vastausvaihtoehdot määrittelemällä vastausten lukumäärän, vastausten summan, minimi ja maksimiarvon, keskiarvon ja mediaanin. Laskin muuttujien vastausvaihtoehtojen lukuarvojen prosenttijakaumat ja laitoin niille järjestysnumerot.

Kun olin laskenut vastausten perustiedot, sain tutkimuskysymyksiini jo suuren osan vastauksista. Muutaman vastauksen tarkennukseen tarvitsin ristiintaulukointia. Kopioin oleellisten kysymysten kaikki vastausvaihtoehdot erikseen omille tiedostoille perustietojen kanssa. Kirjoitin Exceliin kaavat, joiden avulla vertailin esimerkiksi, miten vastaajan ikä vaikuttaa hänen musiikillisten keinojen kirjoon lukumääräisesti, tai miten vastaajan musiikin harrastuneisuus vaikuttaa hänen mielipiteisiinsä musiikin osallisuuden toteuttamisen helppoudesta. Kun olin saanut tarvitsemani tulokset, muunsin tulokset kuvaajiksi, pylväsdiagrammeiksi ja piirakoiksi. Tulosten muoto oli sellainen, ettei vastausten kuvaaminen taulukkoina olisi tuonut mitään lisäarvoa.

Analysoinnissa käyttämieni kaavojen Excel-funktioita: MIN, MAX, MEDIAN, MODE, SUM, IF, SUMIF, COUNTIF, COUNTIFS, COUNTBLANK, RANK.AVG, CORREL, STDEV.

4.5 Tutkimusetiikka

Tutkimusta tehtäessä tutkijan tulee huolehtia, että hän noudattaa hyvää tutkimusetiikkaa. Tähän sisältyy esimerkiksi tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien eettinen kestävyys sekä tulosten raportoinnin avoimuus. Lisäksi tähän liittyy tutkimuksen tarkka suunnittelu, toteutus ja raportointi, muiden tutkijoiden saavutusten arvostaminen ja esille nostaminen omassa tutkimuksessaan, sekä lähdekritiikki. (Mäkinen 2006, 24–25, 128.) Tässä tutkielmassani olen ottanut nämä seikat huomioon siten, että suunnittelin tutkielman tarkkaan, laadin kyselylomakkeen, testasin lomakkeen toimivuuden ja luotettavuuden. Selvitin, miten aihealuetani on aiemmin tutkittu ja mitä aiheestani on kirjoitettu. Näiden perusteella kirjoitin tutkielmani teoriaosuuden, merkitsin huolellisesti lähdetiedot sekä tekstiosuuteen että lähdeluetteloon. Aineistonkeruutilanteessa kerroin tutkimushenkilöilleni tutkielmani aiheen ja aikataulun sekä tutkimuslomakkeen sisällön. Kerroin myös, että vastaaminen on vapaaehtoista ja jokaisen vastaajan anonymiteetti on taattu. Lupasin myös hävittää kyselylomakkeet tutkimuksen päätteeksi. Analysoin kyselylomakkeet matemaattisesti, ja kirjoitin kaikki niistä esiin tulleet tulokset tulos- ja johtopäätökset -lukuihin. Tutkielmani löytyy valmiina Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirjastosta ja on kaikkien saatavilla.

Tutkijan tulee tehdä työtään objektiivisesti. Hänen omat mielipiteensä ja mahdolliset ennakko-oletuksensa tai asenteensa eivät saa vaikuttaa tutkimukseen sen missään vaiheessa. Objektiivisuuden säilyttäminen on helpointa silloin, kun mittarina toimii laskutoimitus. (Mäkinen 2006, 29–30.) Teen tutkielmani analyysin pelkästään laskutoimituksilla. Excel-ohjelma laskutoimituksineen on täysin puolueeton ja neutraali, eivätkä siihen vaikuta omat mahdolliset ennakko-oletukseni.

Kun tutkimusaineisto kerätään suoraan ihmisiltä esimerkiksi haastattelemalla tai kyselylomakkeella, tutkijan tulee huolehtia henkilötietolain (1999) nojalla, että tutkielmaan osallistuvat henkilöt saavat tiedon tutkielman tarkoituksesta, aineiston mahdollisista muista käyttäjistä, omasta identiteettisuojustaan sekä tutkijan yhteystiedot (Henkilötietolaki §24 22.4.1999/523). Hyvän tutkimusetiikan mukaan osallistujille tulee kertoa riittävän selkeästi tutkielman tarkoituksesta ja osallistumisensa vapaaehtoisuudesta. Heille tulee selvittää aineiston käyttö- ja muokkaustavat, mahdolliset muut käyttäjät, käyttöaika ja alkuperäisen aineiston säilyttäminen tai hävittäminen. Heille tulee myös kertoa, miten heidän identiteettinsä suojataan ja

tunnistetiedot poistetaan analysoitavasta materiaalista, ja kuinka tutkimusaineisto säilytetään tai hävitetään tutkielman valmistuttua. (Kuula 2006, 86–91, 102, 106; TENK 2018.) Otin nämä seikat huomioon siten, että kerroin sekä suullisesti lomakkeita jakaessani, että kirjallisesti lomakkeen alussa, kuka olen, mitä lomake koskee ja mihin käyttötarkoitukseen se tulee. Kerroin osallistujille ja kirjoitin kyselylomakkeen loppuun, etteivät lomakkeelle täytettävät henkilö- tai muut tunnistetiedot tule missään vaiheessa ilmi, ja että kyselylomakkeet hävitetään pysyvästi tutkielman valmistuttua. Korostin, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Kyselyyn vastanneiden anonymiteetti oli tässä tutkielmassa taattu. Kyselylomakkeen täyttäjiä oli niin monta ja lomakkeessa pyydetyt täyttäjän perustiedot niin yleisluonteisia, ettei niistä voinut päätellä yhdenkään täyttäjän henkilöllisyyttä. Muunsin lomakkeilta saamani tiedot numeerisiksi, muutamaa omin sanoin vastattua kohtaa lukuun ottamatta, ja siirsin lomakkeilta saamani tiedot Excel- taulukkolaskentaohjelmaan. Analyysiä tehdessäni käsittelin henkilötietoja pelkästään ryhmiteltyinä numeroina ja lukumäärinä, esimerkiksi ikä- tai koulutusryhminä. Lomakkeen lopussa pyysin vapaaehtoisilta sähköpostiosoitteita mahdollisia haastatteluja varten, mutta koska en tehnyt haastatteluja, sähköpostiosoitteet hävisivät paperisten lomakkeiden mukana ja jättivät jälkeensä ainoastaan kyllä/ei -merkinnän Excel-taulukon sarakkeeseen ”sähköpostiosoite”.

Mäkisen (2006) mukaan tutkimustuloksiin liittyy yksi tärkeimmistä eettisistä periaatteista: tutkijan tulee tarkistaa tulostensa paikkansapitävyys ja yleistettävyyys, sekä julkistettavuus. Tulosten luotettavuutta tulee testata huolellisesti, sekä mahdollisesti altistaa ulkopuoliselle virhearvioinnille. Tutkimuksen tuloksien luotettavuuteen mahdollisesti vaikuttavat virhetekijät tulisi tuoda julki. (Mäkinen 2006, 102.) Myös Behm (2008) puhuu väitöskirjassaan eettisyyden yhteydessä tutkimustuloksista ja korostaa avoimuuden tärkeyttä, kun julkaistaan tutkimustuloksia (Behm 2008, 145). Pohdin tutkielmani lopussa tutkielmaani liittyviä virheen mahdollisuuksia sekä sitä, miten niiltä voisi jatkotutkimuksissa välttyä. Koska palautettuja kyselylomakkeita oli vain 138, ikä- ja työkokemusvuosijaottelut olivat melko tiheitä ja kysymyksissä oli poikkeuksetta useita vastausvaihtoehtoja, vastaukset olivat jakautuneet niin pieniksi määriksi, ettei luotettavuuteen liittyviä laskelmia kannattanut tehdä.

Tutkijan vastuulla on huolehtia tutkimuksessaan käyttämien lähteiden luotettavuudesta. On selvitetävää, että käytettävät lähteet ovat ensikäden lähteitä, eli primaarilähteitä.

Lähteestä vastuussa olevien tutkijoiden tulee olla riippumattomia ja puolueettomia ja käytetyn tiedon tulee olla aitoa ja alkuperäistä. Myös lähteen ajankohtaisuus on oleellista. Tutkijoiden käyttämien lähteiden perusteella voidaan myös arvioida lähteenä käytettävien tutkimusten luotettavuutta ja tutkijoiden arvostettavuutta. Asianmukainen viittaus tutkielmassa käytettyihin lähteisiin kuuluu olennaisesti hyvään tutkimusetiikkaan. (Mäkinen 2006, 128–130.) Olen käyttänyt mahdollisimman tuoreita ja luotettavia alkuperäisiä lähteitä työssäni, ja käyttänyt tutkimusetiikan mukaista hyvää lähteiden merkintäkäytäntöä.

4.6 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteetti ottaa kantaa siihen, kuinka luotettava tutkimus on, miten luotettavasti käytössä olevat mittarit mittaavat tutkittavaa asiaa, sekä miten johdonmukaisia ja toistettavissa mittaustulokset ovat. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, miten tarkasti tutkimus mittaa tutkittavaa asiaa, ja ovatko tulokset ja päätelmät virheettömästi tulkittuja. Kyselytutkimuksessa tämä tarkastelu kohdistuu kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen kysymykset tulee olla huolellisesti ja harkiten laaditut, jotta ne vastaavat tutkimuskysymyksiin, mutta eivät tuota turhaa tietoa, eivätkä ole johdattelevia. Myös kyselyn kohdejoukon, vastaajien, valinta vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. On tärkeää, että kysymykset esitetään henkilöille, joiden on mahdollista vastata kysymyksiin riittävällä asiantuntemuksella. (Mäkinen 2006, 86–87, 92–93.) Huolehdin kyselylomakkeeni kysymysten tarkkuudesta opiskelemalla varhaisiän musiikkikasvatusta sekä selvittämällä, mitä musiikillisia elementtejä varhaiskasvatukseen tulee sisältää. Laadin sekä kysymykseni että niiden vastausvaihtoehdot tämän teorian pohjalta. Selvitin myös, ketkä ammattihenkilöt toteuttavat varhaiskasvatusta ja mikä koulutustausta heillä on. Tarjoutunut koulutustilaisuus oli kohderyhmältään täydellinen kyselytutkimukselleni.

Kyselylomakkeen validiteettia ja reliabiliteettia voi testata antamalla kyselylomake täytettäväksi jollekin ulkopuoliselle, kriittiselle henkilölle ennen varsinaista tutkimusaineiston keruuta. Ulkopuolisen täyttäjän avulla voidaan selvittää, onko kyselylomake riittävän yksiselitteinen ja vastaako se tutkimuksessa asetettuihin kysymyksiin. (Mäkinen 2006, 92–93.) Pyrin muodostamaan kyselylomakkeen siten, että jokainen kysymys ja vastausvaihtoehto kohdistuisi vain yhteen asiaan ja olisi mahdollisimman yksiselitteinen. Pyrin esimerkiksi tietoisesti välttämään vastaamista vaikeuttavia ja rajoittavia yhdistelmävaihtoehtoja, kuten ”soitan mielelläni pianoa ja kitaraa”. Testasin kyselylomakkeeni selkeyttä ja toimivuutta kolmella koehenkilöllä,

joista yksi on varhaiskasvatuksen erityisasiantuntija. Koehenkilöiden mukaan lomake oli selkeä ja kysymyksiin oli helppo vastata. Lomakkeen kysymykset mittasivat myös sitä, mitä niiden oli tarkoituskin mitata.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa, miten edustava tutkittava kohdejoukko on koko kohderyhmästä. Kohdejoukko tulee valita niin, että vastaavia henkilöitä voi olettaa löytyvän mahdollisimman laajasti. Myös tutkimuksen ajankohta ja olosuhteet vaikuttavat luotettavuuteen. (Erätuuli & Leino & Yli-Luoma 1994, 18.) Tässä tutkielmassa kohdejoukkona oli 138 varhaiskasvattajaa, jotka olivat tulleet Helsingin Kaupunginorkesterin järjestämään koulutustilaisuuteen. Osallistujille ei oltu asetettu tarkkoja pääsyrajoituksia, vaan koulutukseen saivat osallistua kaikki kiinnostuneet varhaiskasvatustyössä Helsingissä työskentelevät henkilöt. Osallistujat edustivat laajasti varhaiskasvatuksen eri sektoreita, kuten päiväkoteja, perhepäivähoitoryhmiä, leikkipuistoja ja perhetaloja. Osallistujat olivat koulutukseltaan kasvatustieteiden kandidaatteja, lastentarhanopettajia, sosionomeja (AMK), sosiaalikasvattajia, lastenhoitajia, lähihoitajia, sekä koulutusta vailla olevia lasten parissa työskenteleviä henkilöitä. Tutkielmaani osallistuvat henkilöt kattavat hyvin laajasti varhaiskasvatuksen ammattisektorin sekä koulutustaustaltaan, iältään, työkokemusvuosiltaan että työympäristöltään.

Kun siirsin kyselylomakkeiden tietoja paperilta taulukko-ohjelmaan, huomasin suuren osan vastaajista olevan ammattinimikkeeltään muita kuin lastentarhanopettajia, sosionomeja ja kasvatustieteiden kandidaatteja. Samalla ilmeni, että moni vastaajista työskenteli muualla kuin päiväkodissa ja muulla työnimikkeellä kuin lastentarhanopettajana. Kuitenkin he työskentelivät varhaiskasvattajina varhaiskasvatussektorilla. Laatiessani ja testatessani kyselylomaketta olin siinä käsityksessä, että koulutukseen, josta keräsin aineistoni, osallistuvat henkilöt ovat päiväkodeissa työskenteleviä lastentarhanopettajia, varhaiskasvatuksen kandidaatteja ja sosionomeja (AMK) ja toimivat lastentarhan- ja esikouluopettajan tehtävissä. Tästä johtuen lomakkeen kysymyksissä oli joitakin harhaanjohtavia sanoja, kuten ”lastentarhanopettajan työssäsi”, tai ”päiväkodissasi”. Vastauksista ilmeni kuitenkin, että lähes jokainen vastaajista oli ymmärtänyt kysymysten koskevan yleisesti varhaiskasvatusta ja kaikkia varhaiskasvattajia.

Kerätessäni tietoja lomakkeilta huomasin, että joku ei kertonut henkilötietojaan, joku jätti vastaamatta lomakkeen loppuosan kysymyksiin ja joku näytti vastanneen

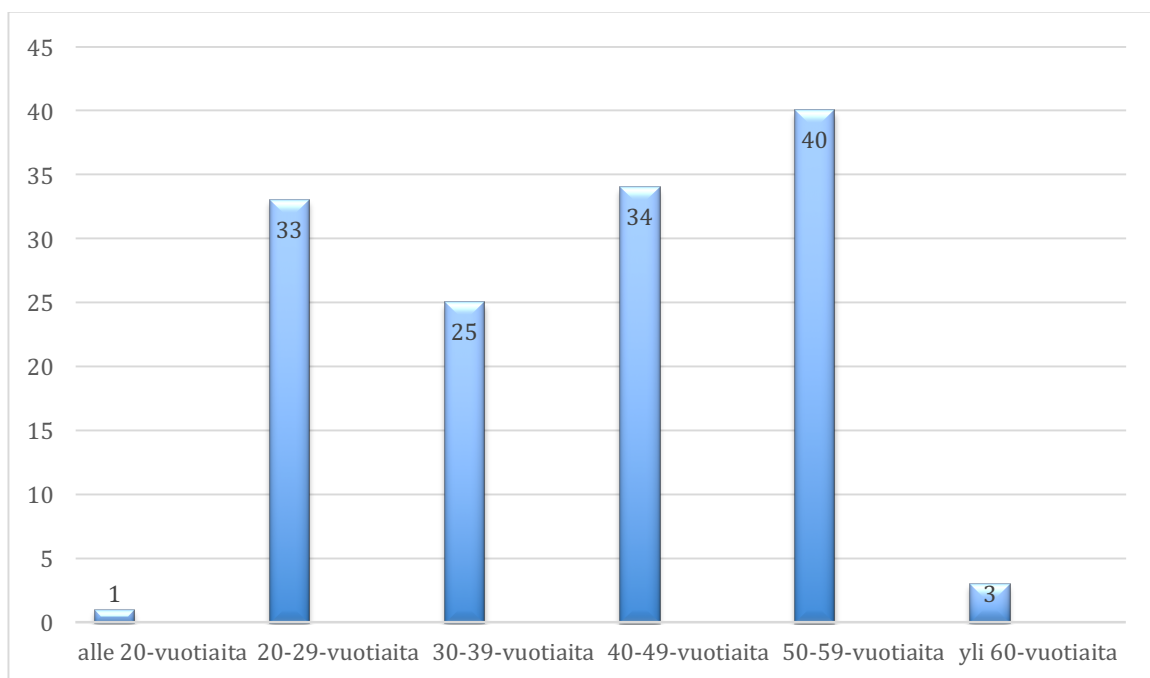
loppukysymyksiin täyttämällä pelkkää yhtä saraketta. En määritellyt erikseen, onko numero kolme (3) ”en osaa sanoa” vai onko se osa asteikkoa. Otin sen nyt huomioon osana asteikkoa. Jostain lomakkeesta oli tulkittavissa, että vastaaja on ymmärtänyt yksittäisen kysymyksen vastausvaihtoehtojen arvotuksen väärin päin, sillä vastaukset olivat päinvastaiset suhteessa lomakkeen jokaiseen muuhun kysymykseen. Kuitenkin kvantitatiivinen aineisto on kirjattava sellaisena kuin se on lomakkeille vastattu, eikä tutkija saa tehdä omia tulkintojaan. Hän voi vain pohtia syitä lomakkeiden täyttövirheisiin.

Jäin myös pohtimaan otoksen edustavuutta. Edustiko otos koko Helsingin varhaiskasvatuksen kenttää? Tutkimusaineisto kerättiin Helsingin Kaupunginorkesterin järjestämän koulutustilaisuuden yhteydessä. Osallistuiko koulutukseen vain sellaisia varhaiskasvattajia, jotka kokevat musiikin kiinnostavaksi ja tärkeäksi omassa työssään tai varhaiskasvattajia, jotka kokivat osaamisvajetta ja toivoivat koulutuksesta saavansa lisävahvistusta musiikilliseen osaamiseensa?

5 Tulosluku

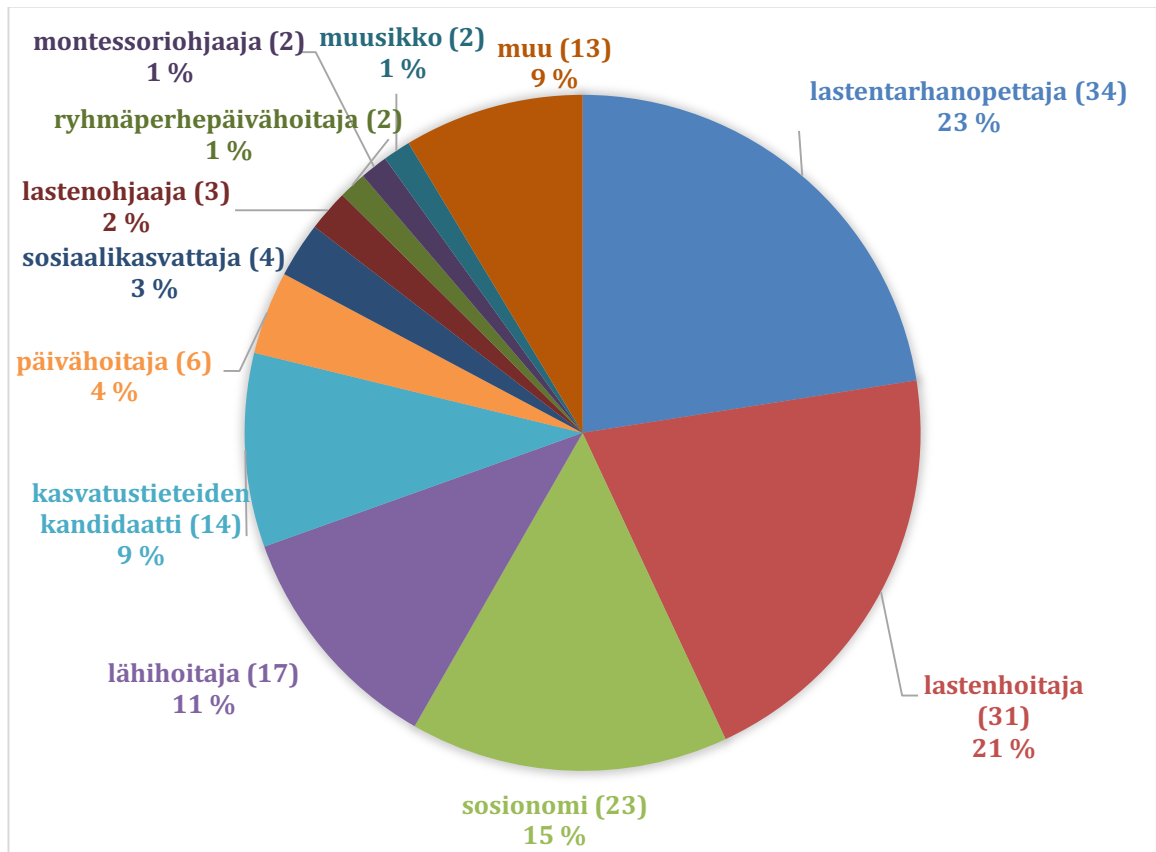
5.1 Varhaiskasvattajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 138 henkilöä (n=138). Näistä seitsemän oli miehiä ja 131 naisia. 136 vastaajaa kertoi ikänsä. Alle 30-vuotiaita vastaajia oli 34 henkilöä, 30–39-vuotiaita 25 henkilöä, 40–49-vuotiaita 34 henkilöä ja 50-vuotiaita ja sitä vanhempia oli 43 henkilöä. Vastaajien iän keskiarvo oli 40,75 vuotta, ja mediaani oli 41 vuotta.

KUVIO 1: Vastaajien lukumäärät ikäryhmää kohden

137 vastaajaa oli ilmoittanut koulutuksensa lomakkeelle. Heistä neljatoista oli merkinnyt itselleen kaksi koulutusta. Koulutukset jakautuivat seuraavasti: lastentarhanopettajia (34), lastenhoitajia (31), sosionomeja (AMK) (23), lähihoitajia (17), kasvatustieteiden kandidaatteja (14), päivähoitajia (6), sosiaaliskasvattajia (4), lastenohjaajia (3), ryhmäperhepäivähoitajia (2), montessoriohjaajia (2), muusikoita (2), erityislastentarhanopettaja, kasvatustieteiden maisteri, musiikinopettaja, erityisopettaja, kirkon nuorisotyönohjaaja, lasten ja nuorten erityisohjaaja, yhteisöpedagogi, stainerpedagogi varhaiskasvattaja, Liberal arts and sciences BA, NVQ Level 3 (UK), teologi, muotoilija, sekä yksi, jolla ei ole pätevyyttä.

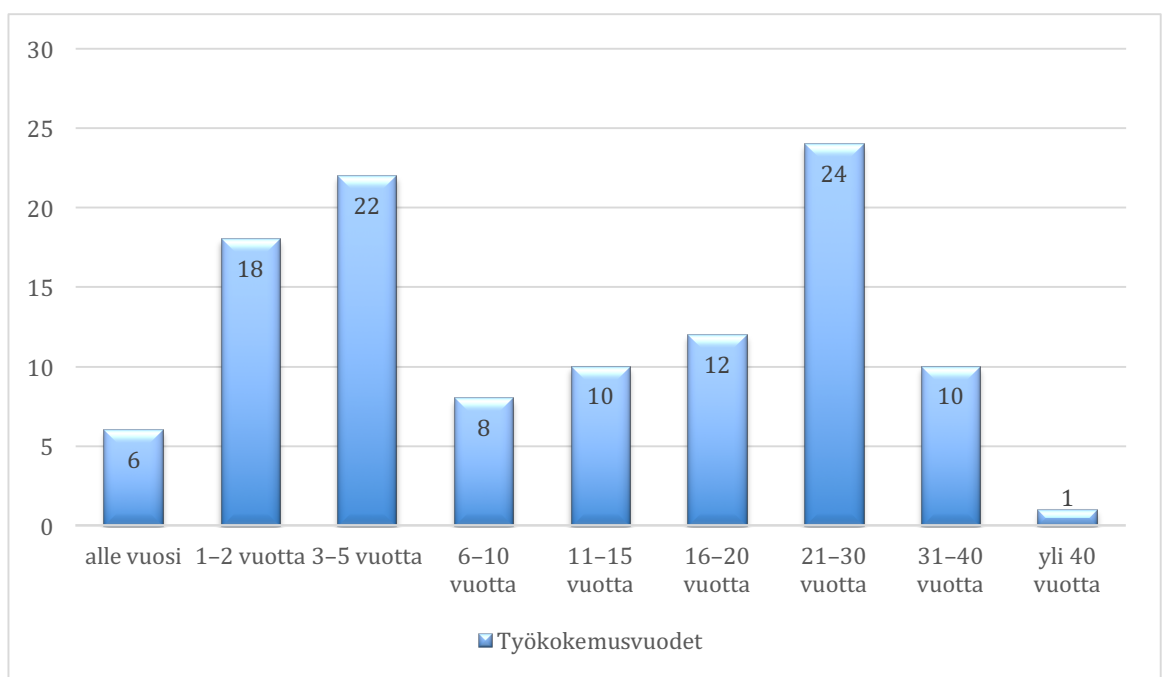
KUVIO 2: Vastaajien koulutus

Vastaajien valmistumisvuodet jakautuivat seuraavasti: koulutukseen osallistujien ensimmäinen valmistumisvuosi oli 1975 ja viimeisin 2016. Valmistumisvuosien keskiarvo oli 2000 ja mediaani oli 2001. Vastaajista kolme oli valmistunut 1970-luvulla, 30 1980-luvulla, 30 1990-luvulla, 29 2000-luvulla ja 42 2010-luvulla. Neljä vastaajaa ei kertonut valmistumisvuottaan.

Vastaajista 99 kertoi koulutukseensa kuuluneen musiikkikurssin. Sen sijaan 31 vastaajan koulutukseen ei kuulunut musiikkikurssia. Kahdeksan henkilöä jätti vastaamatta kysymykseen.

Kysyin lomakkeella, ”kuinka monta vuotta olet toiminut lastentarhanopettajan tehtävässä”? Vaikka asetin kysymyksen koskemaan vain lastentarhanopettajan tehtäviä, vaikuttaa siltä, että enemmistö vastaajista on vastannut kysymykseen ”kuinka monta vuotta olet toiminut varhaiskasvattajan työtehtävissä”? Tulin tähän johtopäätökseen siitä, että kysymykseen on vastannut 120 henkilöä, joista pätevyys lastentarhanopettajan tehtäviin näyttää koulutuksen puolesta olevan 77 henkilöllä. Tulkitseen vastaukset siten, että kyse on varhaiskasvatuksen työtehtävistä. Myöhemmin tässä osiossa viitataan näihin lukuihin sanalla ”työkokemusvuodet”. Työkokemusvuosien hajontaväli oli 0 vuotta –

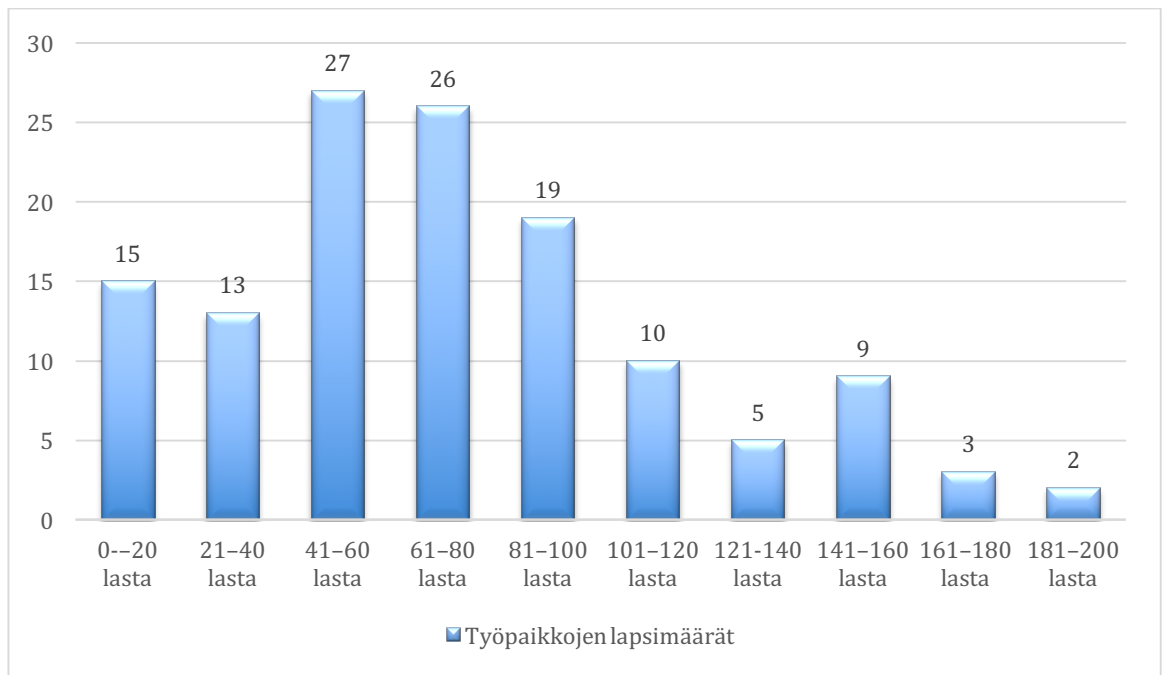
41 vuotta, keskiarvo oli 13,75 vuotta ja mediaani oli 10 vuotta. 18 henkilöä jätti vastamatta tähän kysymykseen. Vastaajien työkokemusvuosien jakauma käy ilmi kuviosta 3. Asetin työkokemusvuosien alkupään hajonnat suppeammiksi kuin loppupään. Tähän on kaksi syytä, ensinnäkin työkokemuksen tuoma taito suhteessa jo olemassa olevaan taitoon karttuu alkuvuosina enemmän kuin myöhempinä vuosina, ja toiseksi koulutukseen on osallistunut suhteessa enemmän alle kymmenen vuotta työkokemusta omaavia kuin yli kymmenen vuotta omaavia. Koulutukseen osallistujia, joilla oli nollasta kymmeneen vuotta työkokemusta, oli paikalla 44, yhdestätoista vuodesta kahteenkymmeneen 22, kahdestakymmenestä kolmeenkymmeneen 24, ja kolmestakymmenestä yhdestä neljäänkymmeneen yhteensä 11.

KUVIO 3: Vastaajien työkokemusvuodet

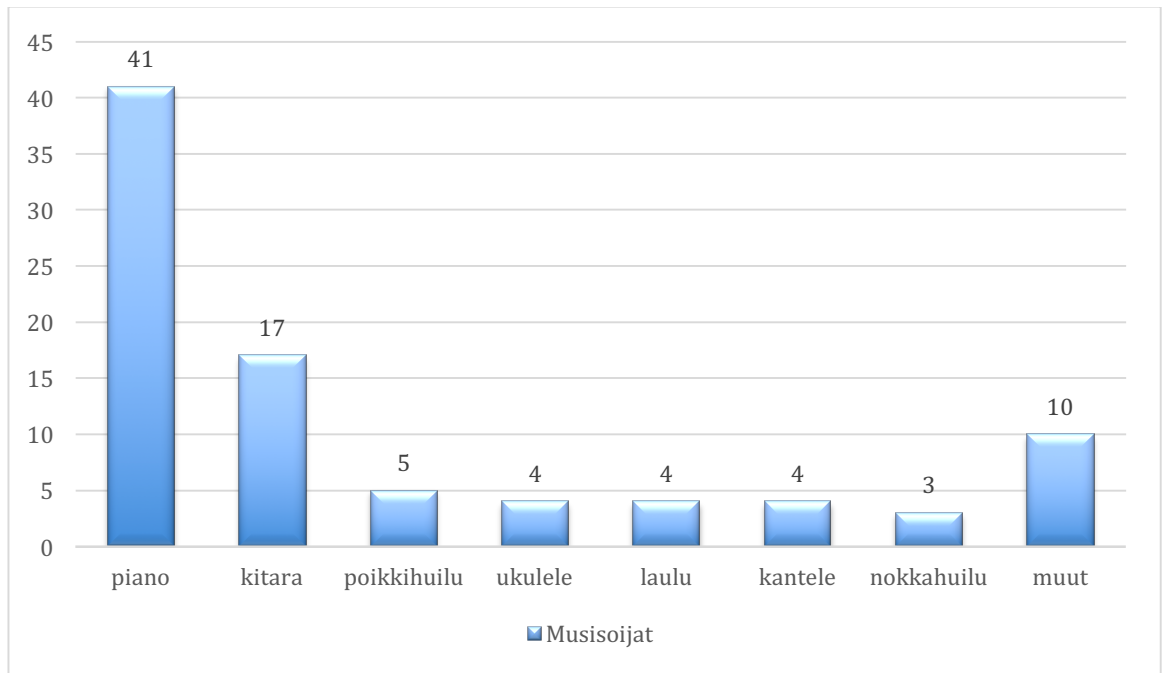
Vastaajista 120 työskentelee päiväkodissa, 10 leikkipuistossa, kolme perhetalossa, kaksi ryhmäperhepäiväkodissa, yksi perhepäivähoitajana ja yksi koulussa. Yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Työpaikkojen lapsimäärät vaihtelivat välillä 0–200 lasta. Hieman yli puolet vastaajista, 72 henkilöä, 56%, työskentelevät lapsimäärältään 41–100 kokoisissa työpaikoissa, joista 68 on päiväkoteja ja 4 on leikkipuistoja. Lapsimäärältään alle 41 lapsen kokoisissa työpaikoissa työskentelee 28 henkilöä, 22%. 29 henkilöä, 23% työskentelee yli 100 lapsen kokoisissa taloissa, joista yksi on leikkipuisto ja loput ovat päiväkoteja. Yhdeksän lomakkeen täyttänyttä ei vastannut tähän kysymykseen. Ainakin yksi vastaaja kertoi työskentelevänsä useammassa päiväkodissa, jolloin lapsimääräkysymykseen on vaikea vastata.

Tarkemman jaottelun voi nähdä kuviosta 4. Kuvio kertoo, montako vastaajaa työskentelee lapsimäärältään tietyn kokoisessa työpaikassa.

KUVIO 4: Vastaajien työpaikkojen lapsimäärät

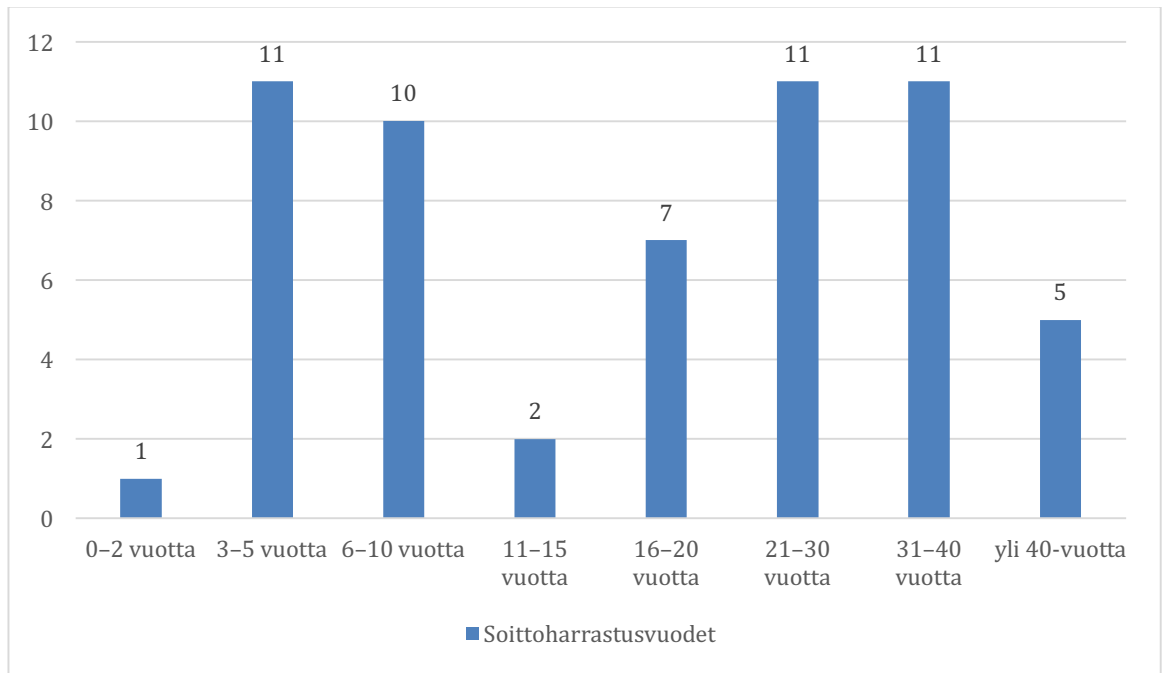
Vastaajista 134 ilmoitti kuuntelevansa musiikkia vapaa-ajallaan. Kaksi ei kuuntele ja kaksi jätti vastaamatta kysymykseen. 78 vastaajaa harrasti musiikkia vapaa-ajallaan, 59 vastaajaa ei harrastanut musiikkia ja yksi ei antanut vastausta. 62 vastaajaa soitti yhtä tai useampaa instrumenttia, 76 ei soittanut. Yksi vastaaja, joka ei soittanut instrumenttia ilmoitti erikseen harrastavansa tanssia. 6 vastaajista kertoi soittavansa kolmea eri instrumenttia, 11 vastaajista kahta ja 45 vastaajista yhtä. Vain neljä vastaajista oli laskenut myös laulamisen instrumentiksi. Eri instrumentteja oli mainittu 17 kappaletta, ja ne jakautuivat seuraavasti:

KUVIO 5: Soittajat instrumenttia kohden

Kuviosta on nähtävissä, että suosituin instrumentti oli piano, 41 soittajaa, 47% kaikista instrumenteista, ja toiseksi suosituin oli kitara, 17 soittajaa, 20%. Muut instrumentit - pylväs sisälsi yhteensä kymmenen instrumenttia: tenorinokkahuilun, sähköurut, djemben, sambarummun, käsirummun, 5-kielisen kanteleen, konserttikanteleen, mandoliinin, steelpannut ja klarinetin. Kutakin ”muuta” instrumenttia soitti yksi henkilö instrumenttia kohden.

Niistä 62 vastaajasta, jotka kertoivat soittavansa jotakin instrumenttia, 58 kertoi soittoharrastuksensa keston vuosina. Soittovuodet jakautuivat välille 2–55 vuotta. Vuosien keskiarvo oli 21,8 vuotta ja mediaani oli 20 vuotta. Jaoin vuodet samanlaisiin jaksoihin kuin jaoin työkokemusvuodet. Soittoharrastusvuodet jakautuivat seuraavasti:

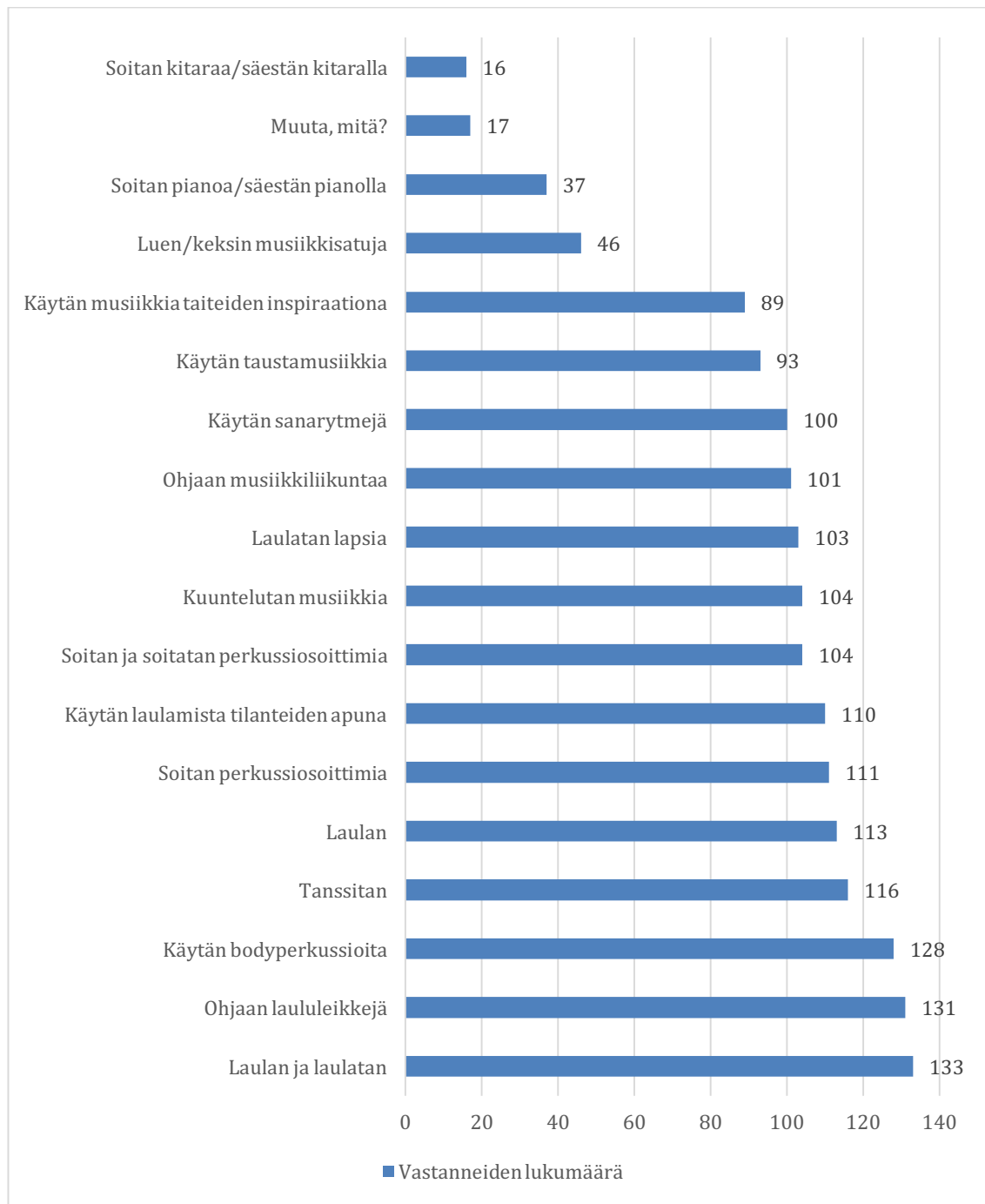
KUVIO 6: Vastaajien lukumäärät jaoteltuina soittoharrastusvuosien mukaan

5.2 Musiikillinen osaaminen ja koulutus

Tässä luvussa esittelen, mitä varhaiskasvattajat ovat vastanneet kyselylomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Olen pyrkinyt saamaan vastausvaihtoehdot mahdollisimman selkeästi esitettäviin numeerisiin muotoihin.

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys selvittää, mitä musiikin eri keinoja varhaiskasvattajat käyttävät työssään. Kysymykseen 1. ”Mitä seuraavista musiikin ja musiikkikasvatuksen osa-alueista käytät työskennellessäsi lapsiryhmässä?” vastasi jokainen lomakkeen palauttanut, eli vastauksia oli 138. Vastausvaihtoehtoja, rastitettavia ruutuja, oli yhteensä 18, joista viimeinen vaihtoehto oli ”Muuta, mitä?” Jokainen varhaiskasvattaja ilmoitti käyttävänsä useampaa kuin yhtä musiikillista osa-aluetta. Vastaajat rastittivat käyttävänsä keskimäärin 12 eri osa-aluetta työssään, mediaanin ollessa 13, maksimimäärän 17 ja minimimäärän 4. Suosituin, 133 henkilön käyttämä osa-alue oli lasten laulattaminen laulamalla itse mukana, toiseksi käytetyin oli laululeikkien ohjaaminen 131 vastauksella, kolmanneksi tuli bodyperkussoiden käyttäminen 128 vastauksella, neljänneksi suosituin oli tanssittaminen 116 vastauksella ja viidenneksi suosituin oli laulaminen 113 vastauksella. Vähiten työssä käytettiin kitaran soittamista/säestämistä kitaralla, vain 16 kertoi käyttävänsä tätä. Vaihtoehto 18, ”Muuta, mitä?”, sai toiseksi vähiten kannatusta. Kolmanneksi vähiten kerrottiin käytettävän pianon soittamista/säestämistä pianolla, 37 käyttäjää, ja neljänneksi vähiten

oli musiikkisatujen lukijoita/keksijöitä, yhteensä 46. Musiikin ja musiikkikasvatuksen osa-alueiden käyttöfrekvenssi näkyy tarkemmin eriteltynä kuviossa 7.

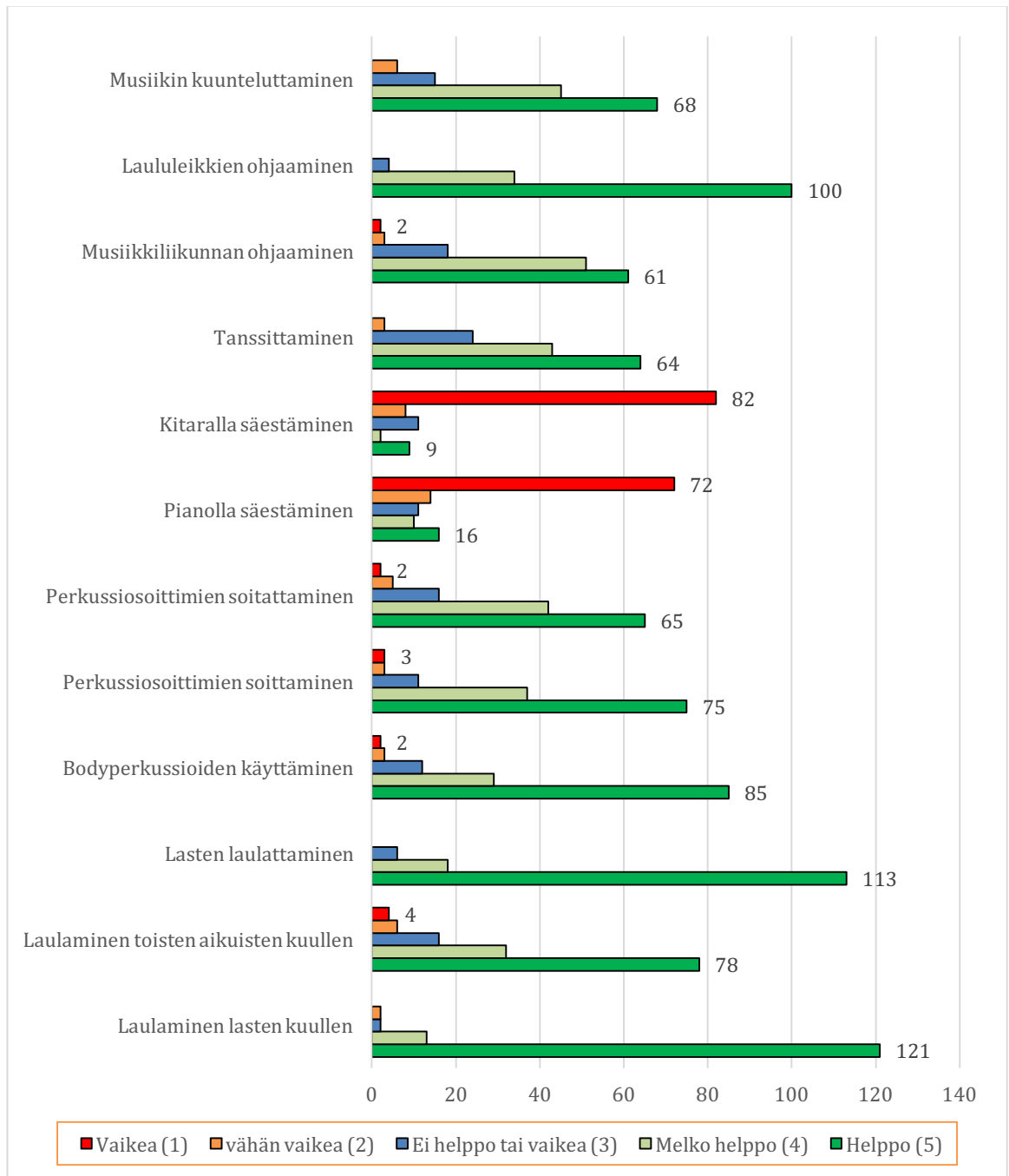

KUVIO 7: Varhaiskasvattajien lukumäärä musiikillista osa-aluetta kohden

Vastausvaihtoehto 18. ”Muuta, mitä?” sai 17 vastausta, joihin oli omin sanoin lisätty seuraavia aihealueita, jotka puuttuivat valmiista listasta: soitan/säestän kanteleella (kolme vastaajaa), rentoutusharjoituksia (2 vastaajaa), ”kaikissa siirtymätilanteissa laulua + esim. metsään kävellessä lauletaan”, ”rauhoittelen lasta laulamalla esim. päiväunille”, ”laulan nukkumatilanteessa unilauluja ja soitan 5-kielistä kannelta”,

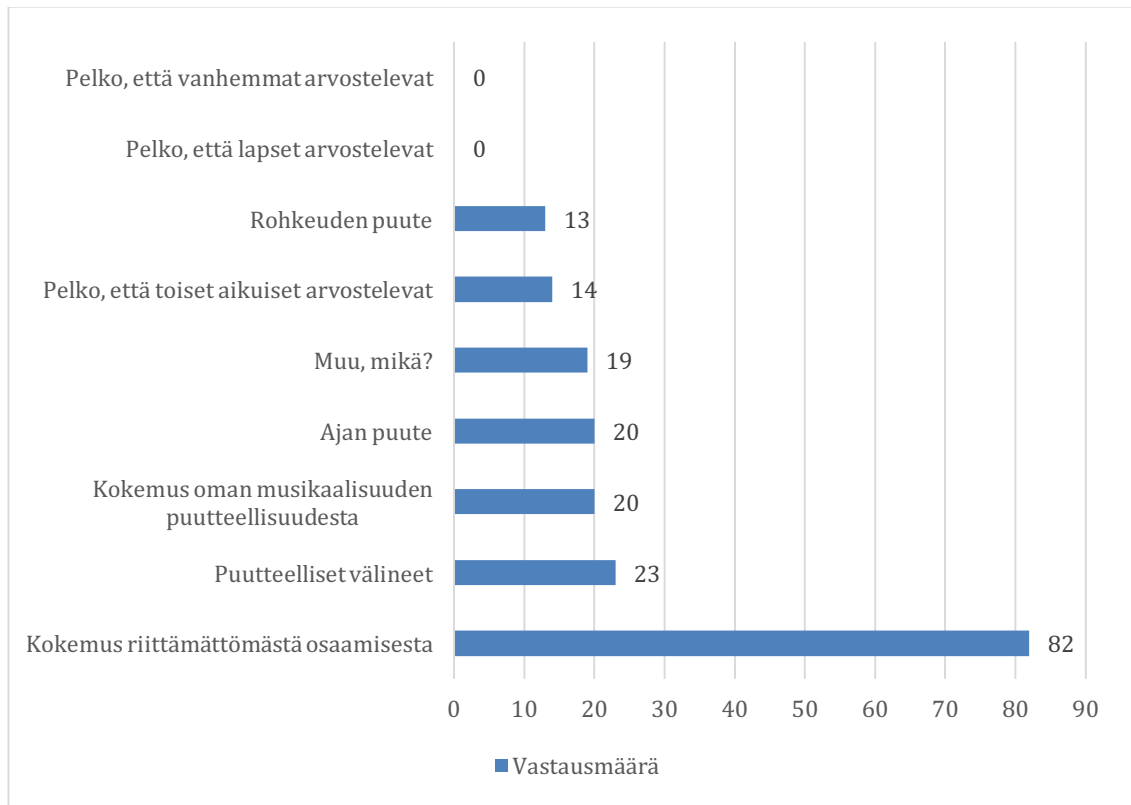
”päiväkodissamme on joka toinen perjantai disco, jossa soitetaan lasten toivemusiikkia ja saa tanssia vapaasti”, ”keksin omia lauluja, sanoitan tuttuja lauluja eri sanoille”, ”tarinasäveltäminen piano”, ”teemme musiikkisatuja”, ”musiikkimaalaus ja musiikin kuuntelu luonnossa”, ”Juuri nyt teemme äänimaisemaa nukketheateriin: kuuntelemme, kuvittelemme, toteutamme.” ”Annan huomiota lasten omille (spontaaneille) lauluille. Lapset saavat esittää omia laulujaan ja muut kuuntelevat.”

Kysymys 2. selvitti, miten varhaiskasvattajat kokivat kahdentoista nimenomaisen musiikillisen osa-alueen toteuttamisen asteikolla helppo (5) – vaikea (1). Kuviosta 8 voidaan nähdä, että helpoimmiksi koettiin laulaminen lasten kuullen (121 vastausta), lasten laulattaminen (113 vastausta) sekä laululeikkien ohjaaminen (100 vastausta). Vaikeimmiksi koettiin kitaralla säestäminen (82 vastausta) sekä pianolla säestäminen (72 vastausta).

KUVIO 8: Musiikin osa-alueiden toteuttamisen helppous–vaikeus

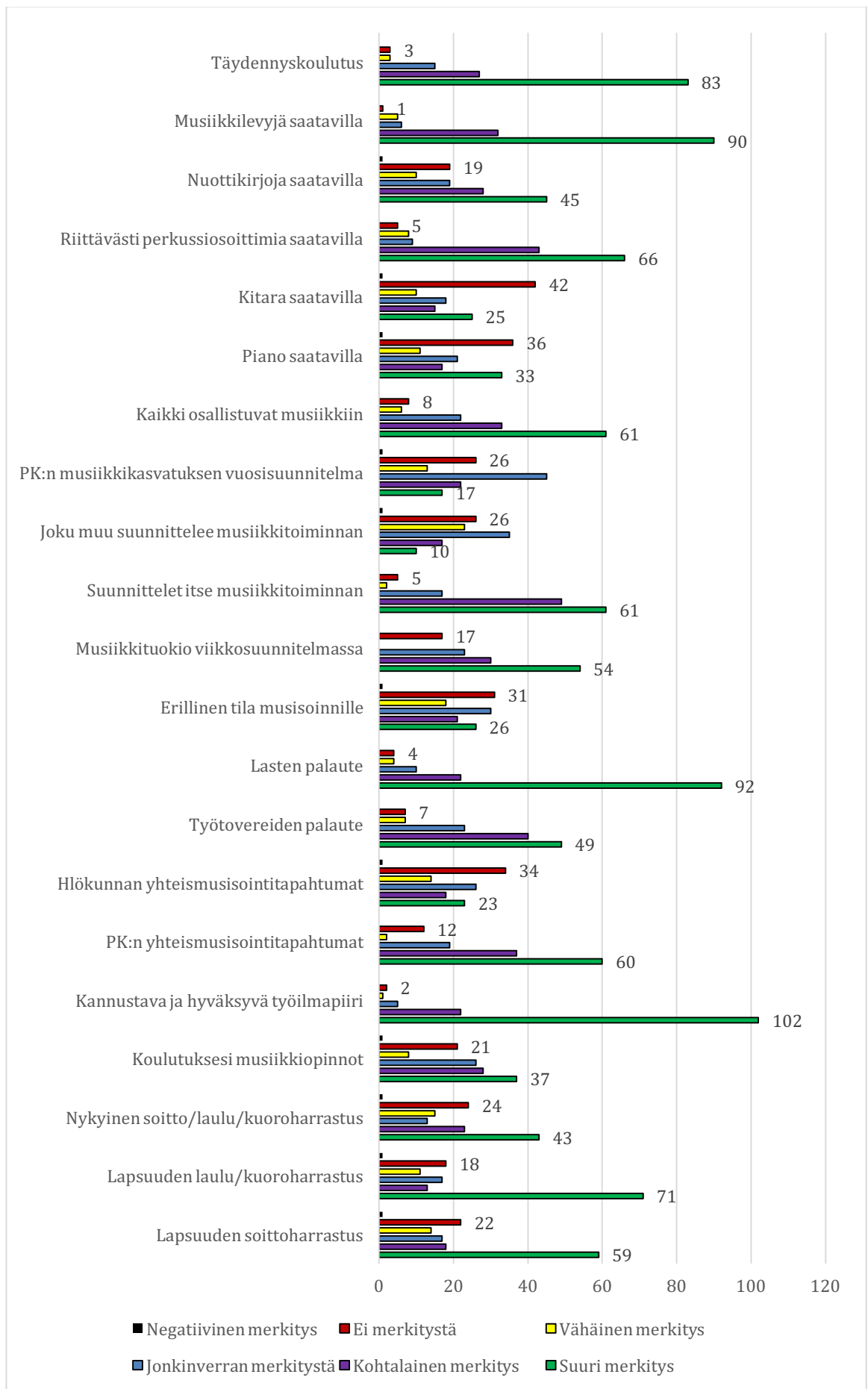
Kysymys kolme pyrkii selvittämään, onko jokin lomakkeella esitetty vaihtoehto syynä musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen vaikeuteen, haastavuuteen. Peräti 34 henkilöä jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Vastanneiden mielestä suurin vaihtoehtoisista syistä oli ”kokemus riittämättömästä osaamisesta”. Toiseksi tuli ”puutteelliset välineet toteuttaa haluamaasi musiikkia” ja kolmannen sijan jakoivat vaihtoehdot ”ajan puute” ja ”kokemus oman musikaalisuuden puutteellisuudesta”.

KUVIO 9: Varhaiskasvattajien kokemia esteitä musiikin käytössä

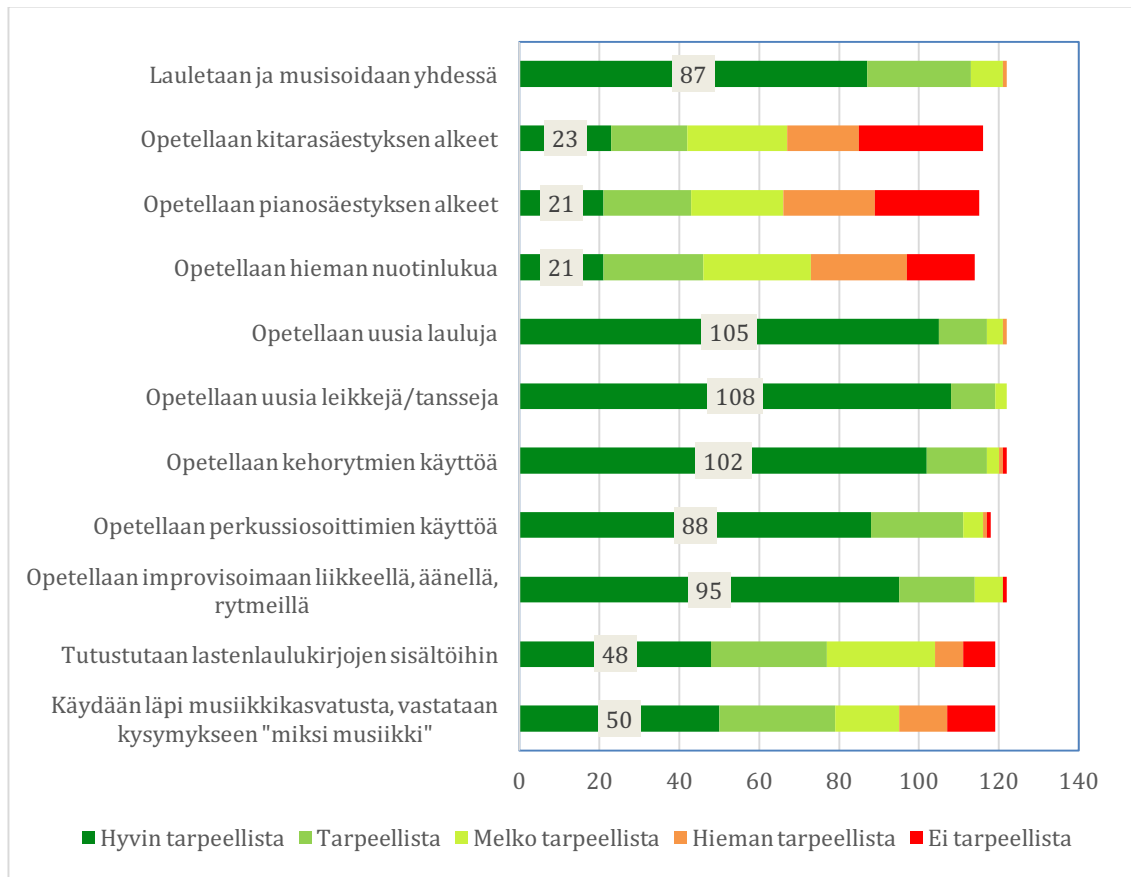
Kohdassa ”Muu, mikä?” vastaajat listasivat seuraavia seikkoja: ajan puute valmistella tai suunnitella tuntia (kolme samaa vastausta), suunnitelmien puute, harjoitteluajan puute, ”en osaa soittaa pianoa ja kitaraa” (neljä samaa vastausta), ”en osaa soittaa kitaraa/liian lyhyet sormet” (kolme samaa vastausta), ”en osaa soittaa pianoa”, ”taidon puute”, ”en osaa soittaa kitaraa ja pianosta löydän melodian, mutta ei säestystaitoa”, ”säestäminen ja lapsiryhmän ohjaaminen on taidoilleni liian vaativaa”, ”kaikki henkilökunnasta ei ole yhtä musikaalisia”, ”lasten keskittymiskyky musiikkiliikunnassa ja tanssissa, että lapsi sitoutuu, kuulee ohjeet, uskaltaa”.

Kysymys neljä pyrki selvittämään, mikä tai mitkä tekijät olivat varhaiskasvattajien mielestä merkityksellisiä musisoinnin ja musiikin käytön kannalta töissä, akselilla 5 (suuri merkitys) – 1 (ei merkitystä). Kysymyksen vastausvaihtoehdoissa oli myös vaihtoehto X (negatiivinen merkitys). Kaksi varhaiskasvattajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Vastauksista kävi ilmi, että musisoinnin kannalta tärkeimmäksi koettiin kannustava ja hyväksyvä työilmapiiri. Toiseksi tärkeimmäksi nousi musiikkiäänitteiden saatavuus, kolmanneksi lasten palaute, neljänneksi täydennyskoulutus ja viidenneksi riittävä saatavilla olevien perkussiosoitinien määrä. Vähiten merkityksellisinä koettiin kitaran ja pianon saatavuus, yhteismusisointihetket henkilökunnan kesken, sekä erillinen tila musisoinnille.

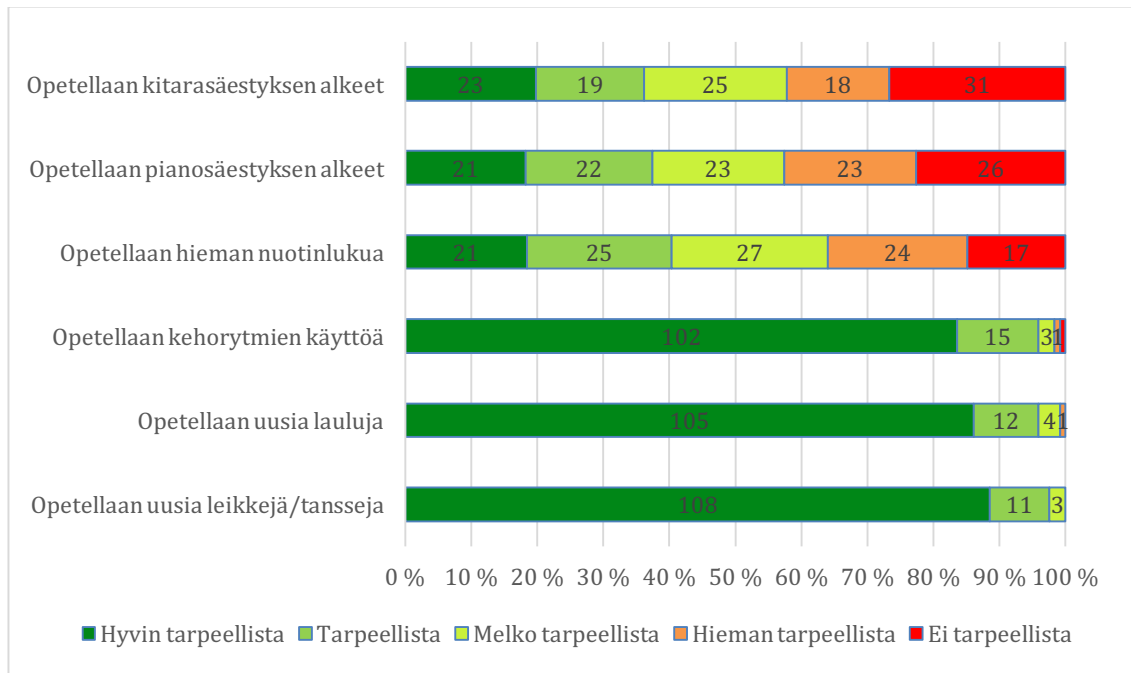
KUVIO 10: Musisoimisen kannalta merkityksellisiä tekijöitä

Viides kysymys selvitti varhaiskasvattajien mielipiteitä musiikin ja musiikkikasvatuksen täydennyskoulutuksen aihealueiden tarpeellisuudesta. Kysymykseen vastasi 124 varhaiskasvattajaa, neljätoista jätti vastaamatta kysymykseen. Aihealueiden tarpeellisuus mitattiin asteikolla hyvin tarpeellista (5), tarpeellista (4), melko tarpeellista (3), hieman tarpeellista (2), ei tarpeellista (1). Vastaajien mielestä kaikista tarpeellisista täydennyskoulutusaiheista oli uusien leikkien ja tanssien opettelu saaden 108 kappaletta ”hyvin tarpeellista” -vastausta. Tämä oli 87% vastaajista. Toiseksi tarpeellisimmaksi koettiin uusien laulujen opetteleminen, (85%) 105 vastausta, kolmanneksi tuli kehorytmien käytön ja soveltamisen opettelu (82%) 102 vastauksella, neljänneksi improvisoinnin opettelu liikkeellä, äänellä, perkussiosoitinilla ja kehorytmeillä 95 vastauksella ja viidenneksi tuli perkussiosoitinien käytön ja soveltamisen opetteleminen 88 vastauksella. Vähiten tärkeäksi varhaiskasvattajat arvottivat kitarasäestyksen alkeet, pianosäestyksen alkeet sekä nuotinluvun opettelun. Tarkempi erittely kaikista annetuista vastauksista näkyy kuviossa 11. Kysyin varhaiskasvattajilta erikseen, puuttuuko listalta jokin tai joitakin tärkeitä osa-alueita. Kuusi vastaajaa lisäsivät tärkeisiin osa-alueisiin seuraavat puutteet: ”eri tyyli- suuntien musiikkien käyttö (klassinen, folk/etno ym.)”, ”innostuksen ja rohkeuden kokeilla, innostava – kannustus”, ”käydään läpi musiikkihetken peruskaava ja tärkeitä tai mielenkiintoisia tapoja pitää musiikkihetkiä”, ”musiikin soveltaminen varhaiskasvatukseen, lapsille -> myös muutakin kuin ”lastenmusiikkia””, ”musiikkiliikunta” ja ”rohkeutta opettajalle omaan työhön”.

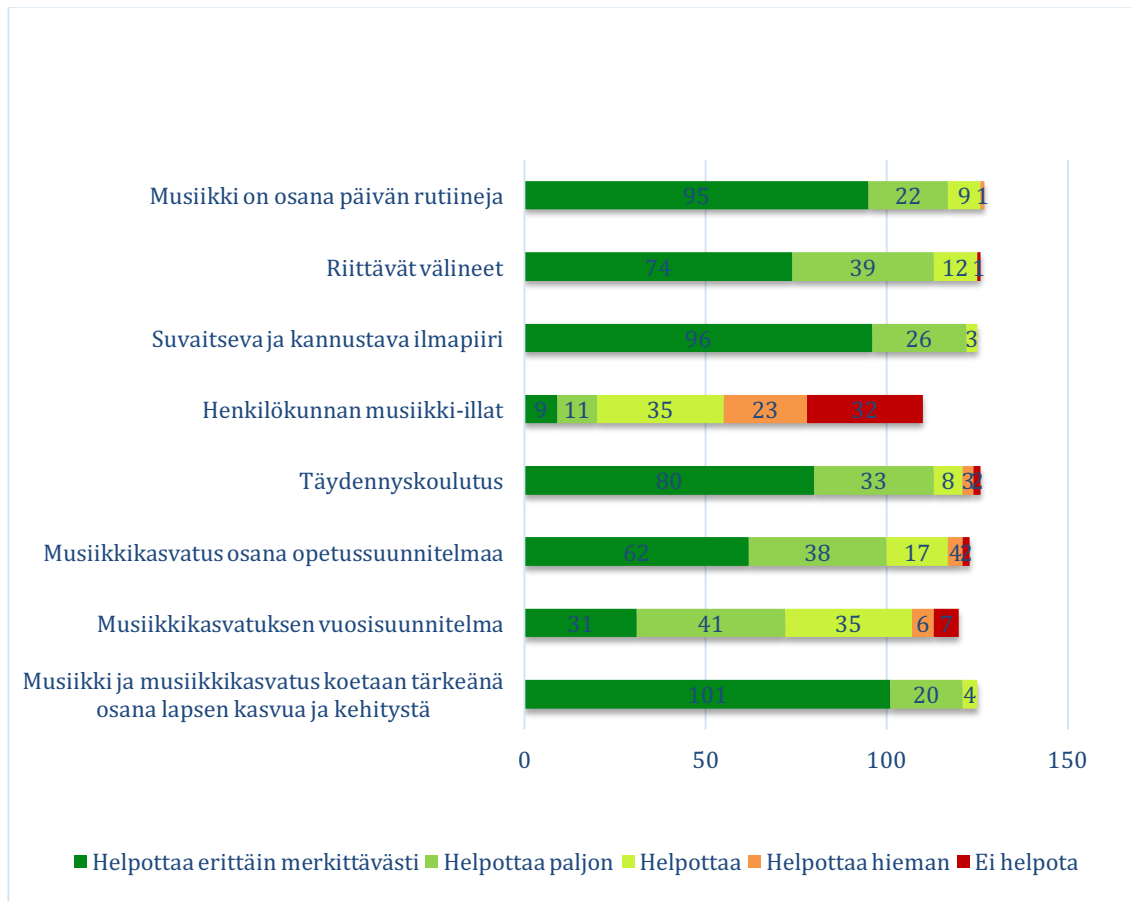
KUVIO 11: Täydennyskoulutuksen musiikillisten osa-alueiden tarpeellisuus

Täydennyskoulutuksen vähiten tarpeelliseksi koetut osa-aluevaihtoehdot ”opetellaan kitarasäestyksen alkeet”, ”opetellaan pianosäestyksen alkeet” ja ”opetellaan hieman nuotinlukua” jakoivat mielipiteitä eniten koko yhdeksänkohtaisella kysymyslomakkeella. Vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti mittarin jokaisen arvovaihtoehdon kesken. Kuviosta 12 käy ilmi kyseisten kolmen osa-alueen vastaukset prosentteina kutakin arvotusvaihtoehtoa kohden. Vertailun vuoksi kuviossa on myös kolmen tarpeellisimmaksi koetun osa-alueen prosentuaaliset jakaumat – jotka vastaavat lähes jokaisen kysymyksen suosituimpien vastausten jakaumia, sekä käänteisesti jokaisen kysymyksen vähiten suosittujen vastausten jakaumia.

KUVIO 12: Täydennyskoulutuksen kolme tarpeellisimmaksi ja tarpeettomimmaksi koettua osa-aluetta. Numerot kuvaavat vastaajien lukumääriä.

Kysymys kuusi selvitti, mikä yksittäinen seikka helpottaa musisointia työssä. Kysymykseen vastasi 130 varhaiskasvattajaa, kahdeksan jätti vastaamatta. Kysymykseen oli yhteensä kahdeksan vaihtoehtoa helpottavia tekijöitä ja lisäksi vapaan vastauksen vaihtoehto ”Muu, mikä?” Vastaukset annettiin asteikolla ”helpottaa erittäin merkittävästi” (5) – ”ei helpota” (1). Kolme helpottavimmaksi arvoitettua vaihtoehtoa olivat ”musiikki ja musiikkikasvatus koetaan tärkeänä osana lapsen kasvua ja kehitystä” (101 vastausta), ”Suvaitseva ja kannustava ilmapiiri” (96 vastausta) ja ”Musiikki osana päivän rutiineja” (95 vastausta). Vähiten helpottavaksi koettiin ”Henkilökunnan musiikki-illat”. Viisi varhaiskasvattajaa oli lisännyt oman vaihtoehtonsa vapaan vastauksen kenttään: ”rentoutuminen musiikin avulla”, ”itsellä laulamisen ja soittamisen halu ja ilo”, ”5, tykkää itse laulaa”, ”tarpeeksi aikaa suunnitella musatunteja” ja ”oma innostus”. Vastaukset käyvät tarkemmin ilmi kuviosta 13.

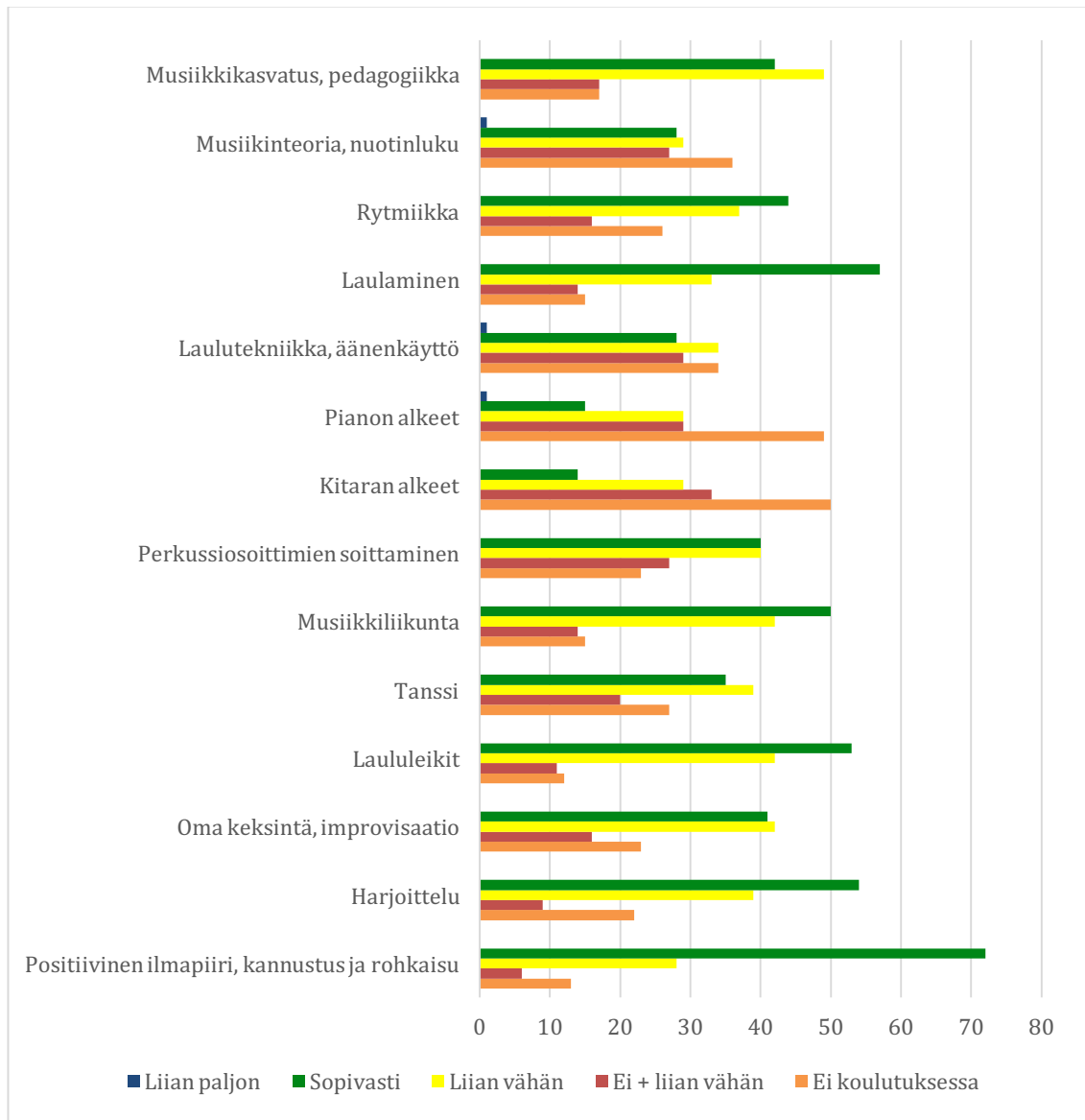

KUVIO 13: Musisointia helpottavat seikat

Kyselylomakkeen seitsemännessä kysymyksessä selvitin, mitä musiikin osa-alueita on kuulunut varhaiskasvattajien koulutukseen ja onko kyseisen osa-alueen opetus ollut riittävää. Kysymykseen vastasi 128 varhaiskasvattajaa, kymmenen jätti vastaamatta. Kysymykseen oli tarkoitus vastata ensin ”kyllä” tai ”ei”, ja sen jälkeen tarkentaa ”kyllä”-vastausta antamalla sille määreeksi ”liian vähän”, ”sopivasti” tai ”liikaa”. Tämän kysymyksen vastausten analysointia vaikeutti se, että osa heistä, jotka ovat vastanneet johonkin osa-alueeseen ei, ovat silti antaneet lisämääritelmän. Tosin lisämääritelmä on tällöin poikkeuksetta ollut ”liian vähän”. Lisäksi muutamasta kyllä -vastauksesta puuttui lisämääritelmä.

Peräti 83 vastaajaa kertoi, ettei heidän koulutukseensa ole kuulunut kitaransoiton alkeita. Heistä 31 koki tämän olevan liian vähän. Vastaajista 78, joista 29 mielestä liian vähän, kertoi myös pianonsoiton alkeiden puuttuneen täysin. 63 vastaajan koulutuksesta on puuttunut myös musiikinteoria ja nuotinluku sekä laulutekniikan ja äänenkäytön opetus. Näistä musiikinteorian ja nuotinluvun koki liian vähäiseksi 27 vastaajaa, ja laulutekniikan ja äänenkäytön opetuksen 29 vastaajaa. Tanssin opetus on puuttunut 43 vastaajan koulutuksesta, joista 20 ilmoitti tämän olevan liian vähän. Kategoriassa ”kyllä

+ liian vähän” eniten vastauksia on saanut musiikkikasvatus, pedagogiikka, se on saanut 49 vastausta. Toiseksi, kolmanneksi ja neljänneksi eniten vastauksia, kukin 42 kappaletta, saivat musiikkiliikunta, laululeikit sekä oma keksintä, improvisaatio. Viidenneksi ylsi perkussiosoitTIMIEN soittaminen. Kategorian ”kyllä + sopivasti” vahvimmaxi nousi 72 vastauksella positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaus. Toiseksi eniten ”sopivasti” -vastauksia, 57 kpl, sai laulaminen. Kolmanneksi eniten, 53 vastausta, sai harjoittelu, neljänneksi eniten, 53 vastausta, laululeikit ja viidenneksi eniten, 50 vastausta, sai musiikkiliikunta. Liikaa -kategoriaan tuli kaiken kaikkiaan yhteensä kolme vastausta. Ne tulivat osa-alueille musiikin teoria, nuotinluku, laulutekniikka ja äänenkäyttö, sekä pianonsoiton alkeet, kullekin osa-alueelle yksi vastaus. Kaikki kolme vastausta tulivat eri henkilöiltä. Tämän kysymyksen tarkemmat vastaukset voi katsoa kuviosta 14. Määrittelemättömät ”kyllä” -vastaukset on jätetty pois tämän kysymyksen kuviosta.

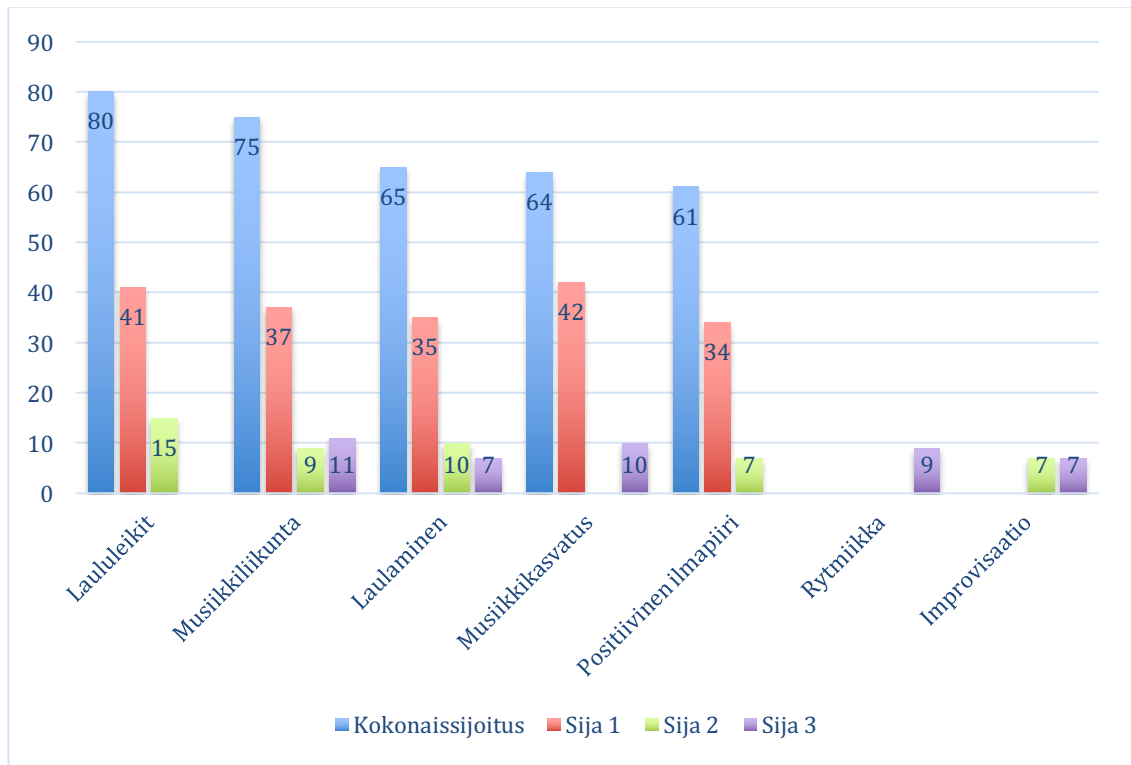
KUVIO 14: Varhaiskasvattajan koulutuksen musiikilliset osa-alueet ja niiden riittävyys

Koko kyselylomakkeen kaikista kysymyksistä tämän vastauksissa on eniten hajontaa. Tyypillisesti jokaisessa kysymyksessä, kysymystä 3. musiikin esteitä lukuun ottamatta, on ollut ainakin yksi kohta tai osa-alue, johon on tullut yli sata vastausta. Tässä kysymyksessä suurimpaan vastaajamäärään ylsi positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu kategoriassa ”sopiva” vastauslukumäärällä 72. Kaikista vastaajista siis hieman yli puolet, 56% on kokenut musiikin yhteydessä vallitsevan positiivisen ilmapiirin, kannustuksen ja rohkaisun. Jos ”ei” -vastaukset sekä ”ei + liian vähän” -vastaukset lasketaan yhteen, niin eniten ”ei” -vastauksia saivat kitaran alkeet (83), pianon alkeet (78), musiikin teoria ja nuotinluku (63) sekä laulutekniikka ja äänenkäyttö (63). Edelleen, jos ”ei + liian vähän” -vastaukset ja ”kyllä + liian vähän” -vastaukset lasketaan yhteen, saadaan lukemat yhteiselle mielipiteelle ”liian vähän”. Jokainen osa-alue saa 47–66 vastausta, poikkeuksena positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu,

joka saa 34 ”liian vähän” -vastausta. ”Liian vähän” -mielipiteiden keskiarvo on 55 vastausta, ja mediaani on 56,5 vastausta.

Kysymys kahdeksan pyrki selvittämään, mitkä koulutuksessa käsitelty musiikin osa-alueet olivat varhaiskasvattajien mielestä tärkeimpiä työelämän kannalta. Varhaiskasvattajia pyydettiin numeroimaan vastauksensa tärkeysjärjestyksessä. Vastausvaihtoehtoja sai numeroida haluamansa määrän. Kysymykseen vastasi 114 ja vastaamatta jätti 24 henkilöä. Vastausten analysointia vaikeutti ja tuloksia vääristi se, että useampi henkilö oli antanut saman numeroarvon useaan kertaan. Esimerkiksi arvo 1 on annettu yhteensä 301 kertaa. Näistä 68 on tehtävänannon mukaisesti osana useamman numeron järjestelyä. Kuusi henkilöä on numeroinut kaikista vaihtoehtoista vain yhden, käyttäen loogisesti numeroa yksi. Peräti 39 vastaajaa on antanut arvon yksi useammin kuin kerran. Ykkösten lukumäärä vaihteli välillä 2–12, keskiarvo oli 5,8 kpl ykkösiä, mediaani 6 kpl ja moodi 3 kpl vastaajaa kohden. Koska oli mahdoton tietää, mistä kunkin vastaajan useampi saman arvon antaminen johtui, arvot on tulkittu sellaisina kuin ne oli annettu.

Arvoa ”tärkein” (1), annettiin koulutuksen musiikin eri osa-alueille yhteensä 301 kappaletta. Näistä 42 annettiin osa-alueelle musiikkikasvatus ja pedagogiikka. Toiseksi eniten ”ykkösiä” annettiin laululeikeille (41 kpl). Kolmanneksi eniten, 37 ”ykköstä”, sai musiikkiliikunta. Toiseksi tärkeimmäksi osa-alueeksi varhaiskasvattajat kokivat laululeikit (15 kpl), laulamisen (10 kpl) ja musiikkiliikunnan (9 kpl). Kolmanneksi tärkeimpiä olivat musiikkiliikunta (11 kpl), musiikkikasvatus ja pedagogiikka (10 kpl) sekä rytmiiikka (9 kpl). Vastaajista 15 piti vähiten tärkeänä osa-alueena musiikin teoriaa ja nuotinlukua, pianonsoiton alkeita 19 ja kitaransoiton alkeita 22 vastaajaa. Kokonaisuudessa, arvotuksen järjestysnumeroon katsomatta, eniten vastauksia (80 kpl) sai vaihtoehto laululeikit, toiseksi eniten (75 kpl) sai musiikkiliikunta, kolmanneksi eniten (65 kpl) laulaminen, neljänneksi eniten (64 kpl) musiikkikasvatus ja pedagogiikka, ja viidenneksi eniten (61 kpl) positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu. Kuviossa 15 on koottu yhteen kokonaissijoitukseltaan tärkeimmät, sekä ensimmäiseksi, toiseksi ja kolmanneksi sijoitetut musiikin osa-alueet. Jokaisesta kategoriasta on esitetty viisi eniten kannatusta saanutta.

KUVIO 15: Varhaiskasvattajien koulutuksen tärkeimmät musiikin osa-alueet, viisi tärkeintä jokaista sijoitusta kohden.

Yhdeksännessä kysymyksessä selvitettiin, miten ja mistä lähteestä varhaiskasvattajat opettelevat uutta materiaalia musiikillista toimintaansa varten. Kysymykseen vastasi 128 henkilöä. Kysymyksessä oli kaksitoista vaihtoehtoa, joihin vastattiin rastittamalla vaihtoehto ”en koskaan”, ”toisinaan” tai ”yleensä”. Vastauksista selvisi, että kyselyyn osallistuneet varhaiskasvattajat opettelevat uutta materiaalia yleensä toisilta aikuisilta (80 vastausta), CD- tai DVD-levyltä (71 vastausta) ja leikkejä/tansseja kirjoista (55 vastausta). Toisinaan käytettyjä suosittuja keinoja olivat lapsilta oppiminen (90 vastausta), koulutukset (88 vastausta) sekä leikkien ja koreografioiden keksiminen itse (81 vastausta). Kyselyyn osallistuneista varhaiskasvattajista 83 kertoi, ettei koskaan opettele uutta materiaalia päiväkodissa käyvän kouluttajan avulla, 43 vastaajaa ei koskaan opettele nuoteista ja 33 vastaajaa ei koskaan keksi itse lauluja tai sanoita uusiksi olemassa olevia lauluja.

Vaihtoehdolle ”yleensä” annettiin numero kaksi, vastaukselle ”toisinaan” yksi ja vastaukselle ”en koskaan” nolla. Vastauksista laskettiin kullekin opettelu muotoon keskiarvo. Niistä ilmeni, että viisi kokonaissuosituinta opettelumuotoa olivat ”opin toisilta aikuisilta” (keskiarvo 1,62), ”opettelen CD:n ja/tai DVD:n kanssa” (keskiarvo 1,49), ”opettelen leikkejä/tansseja kirjoista” (ka 1,40), ”keksin itse rytmittelyjä” (ka 1,24) sekä ”keksin itse koreografioita ja leikkejä” (ka 1,18). Keskiarvorajan yksi

yläpuolelle jäi vielä ”haen ja opettelen internetistä” (ka 1,16), ”käyn koulutuksissa” (ka 1,13) ja ”opin lapsilta” (ka 1,12). Loput neljä vaihtoehtoa, ”keksin itse lauluja ja/tai sanoitan uusiksi olemassa olevia lauluja” (ka 0,92), ”opettelen lauluja nuoteista” (ka 0,91), ”opettelemme yhdessä toisten opettajien kanssa” (ka 0,9) sekä ”joku käy päiväkodissamme opettamassa” (ka 0,38) jäivät arvojen yksi ja nolla välille, eli niitä käytetään keskimäärin vähemmän kuin toisinaan.

5.3 Varhaiskasvattajien taustamuuttujien vaikutukset musiikin käyttöön

Iän ja musiikillisten osa-alueiden määrän käyttämisen välillä ei ollut riippuvuutta. Korrelaatiokertoimeksi tuli 0,05. Iän ja musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen helppouden tai vaikeuden väliseksi korrelaatiokertoimeksi tuli -0,039. Iällä ei siis näytä olevan vaikutusta siihen, miten helpoksi tai vaikeaksi musiikillisten osa-alueiden toteuttaminen koetaan.

Koulutuksen vaikutus työssä käytettävien musiikin osa-alueiden lukumäärään tuli esille laskemalla keskiarvot kunkin koulutuksen sisällä annettuihin lukumääriin. Vaihteluväli oli 10,02–13,64 osa-aluetta. Eniten musiikin osa-alueita käyttivät kasvatustieteiden kandidaatit (14 vastaajaa, keskimäärin 13,64 osa-aluetta), seuraavaksi eniten käyttivät lastentarhanopettajat (34 vastaajaa, 12,38 osa-aluetta), lähes tarkalleen yhtä paljon musiikin osa-alueita käyttivät sosionomit (AMK) (23 vastaajaa, 12,26 osa-aluetta) ja vähiten käyttivät kategorian ”muut” varhaiskasvattajat (64 vastaajaa, 10,02 osa-aluetta). Koulutuksen ja musiikin osa-alueiden käytön välinen korrelaatiokerroin oli 0,38.

Koulutuksen ja helppouden tai vaikeuden kokemuksen välinen korrelaatio on pieni, mutta ehkä olemassa. Korrelaatiokertoimeksi tuli 0,28. Kun lasketaan koulutuksen sisällä kaikkien vastanneiden keskiarvot helppoudelle tai vaikeudelle, tuli korkein keskiarvo koulutukseltaan lastentarhanopettajille. Heidän keskimääräinen vastauksensa akselilla 5 (helppo) – 1 (vaikea) oli 4,05. Tosin ero muihin koulutuksiin ei ollut juurikaan mainittava, sillä varhaiskasvatuksen kandidaattien keskiarvo oli 4,02, sosionomien (AMK) 4,02 ja muiden 3,67.

Musiikkia harrastavan ja harrastamattoman varhaiskasvattajan välinen ero työssä käytettävien musiikillisten osa-alueiden lukumäärässä oli hyvin pieni. Kun varhaiskasvattaja käytti keskimäärin 12,06 osa-aluetta, niin musiikkia harrastava käytti 12,29 osa-aluetta ja harrastamaton 11,75 osa-aluetta.

Musiikin harrastamisella ja musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen helppoudella tai vaikeudella näyttäisi olevan pieni yhteys toisiinsa. Parhaiten yhteyden huomaa laskemalla keskiarvon suhtautumiseen (musiikin osa-alueiden toteuttamiseen) musiikkia harrastavien vastauksista ja vertaamalla niitä musiikkia harrastamattomien vastausten keskiarvoon. Musiikkia harrastavat kokevat musiikin osa-alueiden toteuttamisen melko helpoksi, keskiarvolla 4, kun taas musiikkia harrastamattomat saavat keskiarvoksi 3,7, joka osoittaa heidänkin kokevan toteuttamisen melko helpoksi, mutta kuitenkin vähemmän kuin harrastavien keskiarvo. Korrelaatiokerroin harrastamisen ja musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen välillä oli 0,23, eli korrelaatio on kuitenkin hyvin pieni.

Soittoharrastuksella oli hyvin pieni vaikutus musiikin osa-alueiden käytön laajuuteen. Varhaiskasvattaja käytti keskimäärin 11,68 musiikin eri osa-aluetta työssään. Soittoa harrastava varhaiskasvattaja käytti 12,02 osa-aluetta ja soittoa harrastamaton 11,42 osa-aluetta työnsä apuvälineenä.

Soittoharrastuksen ja musiikin osa-alueiden helppouden kokemuksen välillä oli pieni korrelaatio. Soittoa harrastavat kokivat käyttämänsä musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen melko helpoksi keskiarvolla 4,04. Soittamista harrastamattomien keskiarvo oli hieman matalampi, 3,74, eli he kokivat musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen keskimäärin hieman vaikeammiksi. Korrelaatiokerroin oli 0,26.

Työkokemusvuosien vaikutusta vastauksiin ei kannattanut laskea, sillä vastaajien hajonta työkokemusvuosien suhteen oli niin laaja, ettei jokaiseen työkokemusvuosiryhmään tullut riittävästi vastauksia. Myös korrelaatiokertoimet olivat erittäin pieniä. (Työkokemus vs. kysymys 1. 0,13, työkokemus vs. kysymys 2. 0,01.)

6 Johtopäätökset

Varhaiskasvattajan musiikillisen keinovalikoiman tulee olla laaja, jotta hän pystyy toteuttamaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitetyt musiikilliset elementit sekä integroimaan musiikkia muihin varhaiskasvatuksen orientaatioihin ja päiväkodin arkitilanteisiin. Perusteissa mainitaan elämyksellinen kuuntelu, ääniympäristöjen havainnointi, laulaminen, loruilu, sanarytmit, soittaminen, kehosoitto, kuuntelu, musiikkiliikunta, oma keksintä, musiikin herättämä kuvallinen, sanallinen tai kehollinen ilmaisu, yhteismusisointi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017, 30–31.) Tutkielmastani ilmeni, että lähes jokainen vastaajista käyttää työssään laulamista ja loruttelua. Suurin osa varhaiskasvattajista käyttää laulamista arkitilanteiden tukena esimerkiksi tuomaan kärsivällisyyttä odotustilanteisiin. Jotkut käyttävät musiikkisatuja, useat myös sanarytmejä ja tanssittamista. Yli puolet vastaajista käyttää musiikkia inspiraation lähteenä taiteiden tekemiseen ja taustamusiikkina muuhun toimintaan. Näistä puhuu myös Ruokonen (2017), joka esittelee neljä musiikin integroinnin tasoa. Ensimmäinen taso sisältää arjen musisointia, joka tarkoittaa esimerkiksi ruokailu- tai pukeutumislauluja, laulamista ja loruttelua. Toisella tasolla rohkaistaan lasta viemään taitojaan eteenpäin. Kolmannella tasolla varhaiskasvattaja integroi musiikkia johonkin toiseen toimintaan, esimerkiksi kuvataiteisiin. Neljäs integroinnin taso käyttää musiikkia muiden varhaiskasvatuksen aineorientaatioiden tukena, esimerkiksi matematiikassa tai vieraissa kielissä. (Ruokonen 2017, 307–310.)

Tulosten perusteella varhaiskasvattajat käyttävät musiikkia melko laajalla keinovalikoimalla työssään. Suosituimmat, eniten käytetyt osa-alueet olivat lasten laulattaminen laulaen itse mukana, laululeikkien ohjaaminen, bodyperkussoiden käyttäminen, tanssittaminen ja laulaminen. Nämä korreloivat täysin niiden osa-alueiden kanssa, jotka koettiin helpoiksi. Varhaiskasvattajat siis käyttivät mieluiten työssään niitä musiikillisen toiminnan osa-alueita, kuten laulaminen lasten kuullen, lasten laulattaminen, sekä laululeikkien ohjaaminen, jotka olivat heille helppoja. Helpoiksi koetut aihealueet olivat myös suosituimpia täydennyskoulutustoiveita.

Vähiten varhaiskasvattajat hyödynsivät työssään niitä musiikin osa-alueita, jotka vaativat järjestelmällistä harjoittelemista, kuten kitaralla soittamista/säestämistä sekä pianolla soittamista/säestämistä. Täysin vastaavasti nämä kaksi osa-aluetta koettiin myös selvästi vaikeimmiksi toteuttaa. Suurimmaksi syyksi tähän paljastui kokemus riittämättömästä osaamisesta. Pianon- ja kitaransoiton alkeiden opettelua sisältyi

kaikista vähiten varhaiskasvattajien koulutuksiin. Pianolla ja kitaralla soittamisesta toivottiin vähiten täydennyskoulutusta.

Kysyttäessä syitä, miksi musiikin osa-alueiden toteuttaminen koettiin vaikeana, 34 henkilöä jätti vastaamatta. Tästä voi päätellä, että noin neljäsosa vastaajista kokee musiikin toteuttamisen lähes jokaisella kysytyllä musiikillisella osa-alueella helpoksi tai melko helpoksi.

Vertailtaessa varhaiskasvattajien koulutuksien opetussuunnitelmissa olevien pakollisten musiikkikurssien ja opintopisteiden määrää, eniten musiikinopetusta saavat kasvatustieteiden kandidaatit. (Helsingin yliopisto ops 2018; Jyväskylän yliopisto ops 2018.) Tämä korreloi sen kanssa, että juuri heillä oli varhaiskasvatuksessa kaikista eniten musiikin osa-alueita käytössään ja että kasvatustieteiden kandidaatit kokivat musiikin osa-alueiden toteuttamisen myös helpompana kuin muiden koulutusryhmien varhaiskasvattajat.

Tutkimushenkilöiden ammatilliset koulutustaustat olivat hyvin erilaisia, mikä näkyi musiikillisten osa-alueiden lukumäärässä ja riittävydessä tai riittämättömyydessä. Kysyttäessä, kuuluiko jokin musiikin osa-alue koulutukseesi, vastauksista voi päätellä musiikinopetuksen olevan melko laajan keinovalikoimaltaan. Vastauksista oli nähtävissä myös, että opetus oli koulutuslinjakohtaisesti hyvin vaihtelevaa. Esimerkiksi kasvatustieteiden kandidaatit hyödynsivät musiikin osa-alueita enemmän kuin muut. Vastauksista selvisi myös, että musiikinopetus oli osittain melko puutteellista. Useampi musiikillinen osa-alue jäi lähes kokonaan hyödyntämättä työelämässä. Vastauksista oli luettavissa myös, että musiikinopetus oli aihekohtaisesti melko pinnallista, sillä monet kokivat aihe-alueita käsiteltävän koulutuksessa liian vähän. Ottaen huomioon varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa annetun luettelon musiikillista aihealueista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017, 30–31), sekä varhaiskasvattajien opetussuunnitelmissa kerrottujen musiikki- tai musiikkia sisältävien kurssien sisältöjen teoreettiset laajuudet (Diak Opetussuunnitelma 2015; Niinistö-Sivuranta 2016; Metropolia Sosiaaliala Ops 2017; Jyväskylän yliopisto Ops 2018; Helsingin yliopisto Ops) on varsin uskottavaa, ettei kutakin musiikin osa-aluetta kohden tule montaakaan minuuttia opetusaikaa.

Varhaiskasvattajat kokivat musiikkikasvatustyössään tärkeimmäksi kannustavan ja hyväksyvän työilmapiirin. Pohjaa tähän on varmasti luotu jo koulutusvaiheessa, sillä kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri oli selvästi ollut esillä kasvattajien opintojen

musiikkikokonaisuuksissa. Myös koulutusaihekyksymyksessä positiivinen ja kannustava työilmapiiri oli saanut eniten ”sopivasti” -vastauksia. Muita oleellisiksi koettuja osa-alueita olivat musiikkilevyjen saatavuus, lasten palaute, täydennyskoulutus ja riittävä perkussiosoitimien saatavuus. Välineiden riittävyys on varmasti tärkeää onnistuneen musiikkituokion kannalta. Musiikkilevyjen riittävän laaja saatavuus antaa luovalle musiikkitoiminnalle hyvät lähtökohdat, esimerkiksi musiikkiliikuntaan, tanssiin, soittamiseen, aktiiviseen kuunteluun tai vaikkapa musiikkipiirtämiseen. Lasten palautteen huomioiminen on erittäin tärkeää. Se on ainoa tapa saada musiikkihetkestä kullekin lapselle ja lapsiryhmälle sopiva. Hyvästä musiikkituokiosuunnitelmasta tulee aina olla valmis poikkeamaan, mikäli lasten palaute antaa siihen aiheita. Lapsen palautteelle tulee olla hyvin herkkä, sillä tällainen palaute ei välttämättä ole suullista eikä edes helposti havaittavissa, vaan saattaa näyttäytyä esimerkiksi sulkeutumisena tai osallistumattomuutena. Myös riehuminen saattaa olla viesti siitä, että tekeminen on liian haastavaa, helppoa, hidasta, pitkäkestoista, nopeatempoista, levotonta tai vaikkapa väärässä kohtaa päivää.

Varhaiskasvattajien työn kannalta vähiten merkityksellisistä seikoista kitaran ja pianon saatavilla olo korreloi näiden soittimien käytön vähyyden, soittotaidon puutteen ja koulutuksen vähyyden kanssa. Vähämerkitykselliseksi koetut henkilökunnan yhteiset musiikki-illat olivat ristiriidassa tärkeiksi koettujen koko päiväkodin yhteismusisointitapahtumien ja tärkeimmäksi koetun hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin kanssa sekä esimerkiksi sen, että täydennyskoulutus koettiin tärkeäksi. Henkilökunnan yhteiset musiikki-illat ovat yhteismusisointia, joka puolestaan vahvistaa sosiaalisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lisäksi musiikin täydennyskoulutukset ovat suurelta osalta nimenomaan henkilökunnan yhteisiä musiikki-iltoja.

Työelämän kannalta oleellisimmiksi osa-alueiksi varhaiskasvattajien musiikinopetuksessa koettiin laululeikit, musiikkiliikunta, laulaminen, musiikkikasvatus ja pedagogiikka sekä positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu. Osa-alueet vastaavat eniten käytettyjen ja helpoimmiksi koettujen osa-alueiden vastauksia. Vähiten tärkeiksi tulivat nuotinlukutaidot sekä pianon- ja kitaransoiton alkeet eli samat, jotka koettiin vaikeimmiksi ja joita käytettiin vähiten.

Nuotinlukutaito tuli esille vähiten tarpeellisten musiikillisten elementtien lisäksi yhtenä vähiten opetettuna koulutuksen aihealueena, vähiten toivottuna täydennyskoulutusaiheena sekä yhtenä vähiten käytettynä uuden materiaalin

opettelukeinona. Suhtautuminen nuotinlukutaitoa kohtaan oli poikkeuksetta hyvin negatiivinen tai taidot olivat puutteelliset. Tuloksista voi päätellä joko sen, että nuotinlukutaito koettiin varhaiskasvattajien työn kannalta lähes turhaksi tai sen, että aihetta pidettiin niin vaikeana, ettei sitä haluttu edes yrittää.

Varhaiskasvattajan musiikin harrastuneisuudella tai soittoharrastuksella oli molemmilla vain aivan pieni vastaavuus työssä käytettävien musiikin osa-alueiden määrään. Kuitenkin pieni korrelaatio musiikinkäytön helppouden ja musiikin harrastuneisuuden ja soittoharrastuksen välillä oli olemassa. Heikko vastaavuus saattaa johtua kysymyksen vastausvaihtoehtojen runsaudesta aiheutuneesta vastauksien hajonnasta sekä siitä, että vastaajista vain 57% kertoi harrastavansa musiikkia vapaa-ajallaan ja vain 45% kertoi soittavansa jotakin instrumenttia. Vapaa-ajan laulu-, kuoro- tai soittoharrastusta ei koettu kovin tärkeäksi työssämusisoinnin kannalta.

Tulosten mukaan aineistossa ei ole vastaavuutta varhaiskasvattajan iän ja käytettyjen musiikin osa-alueiden lukumäärän, eikä iän ja musiikillisten osa-alueiden käytön helppouden tai vaikeuden välillä. Vastaavuutta ei myöskään ollut työkokemusvuosien ja käytettyjen osa-alueiden lukumäärän, eikä työkokemusvuosien ja osa-alueiden käytön helppouden tai vaikeuden välillä. Aineiston koko (N=138) aiheutti myös sen, että vastaajien jakaminen ikä- ja työkokemusvuosien mukaan mielekkäisiin ryhmiin hajotti vastaukset tilastollisesti merkityksettömän pieniksi siten, että yksilön vastaus vaikutti liian paljon koko ikä- tai työkokemusvuosiryhmänsä vastauksiin eivätkä ryhmien yhteistulokset siten olleet yleistettävissä.

Taitava pedagogi osaa olla innostava ja energinen, mutta myös turvallinen ja rauhallinen kasvattaja. Turvallisen ilmapiirin luominen on yksi pedagogin tärkeistä tehtävistä. (McDonald & Simons 1989, 75.) Varhaiskasvattajat kokivat turvallisen ja kannustavan ilmapiirin yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä työyhteisössä. Varhaiskasvattajien keskinäinen kannustava ja hyväksyvä työilmapiiri vaikuttaa myös aikuisten ja lasten välisen hyväksyvän ilmapiirin muodostumiseen, jossa lapsen on turvallista kasvaa musiikilliseksi toimijaksi.

7 Pohdinta

Maisterin tutkielmani osoittaa, että varhaiskasvattajien musiikillinen ja musiikkipedagoginen osaaminen on jokseenkin kirjavaa. Vaikka keinoja onkin käytössä melko paljon, osaaminen on silti liian suppeaa, eikä selvästikään voi täyttää uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vaatimuksia musiikillisen osaamisen laajuudesta. Koulutusta tulisi musiikin osalta kehittää ja lisätä, jotta tulevat varhaiskasvattajat saavat riittävän laajan ammattitaidon musiikkikasvatuksen toteuttamiselle. Nykyisille varhaiskasvattajille tulisi järjestää myös riittävästi täydennyskoulutusta sekä tutkielmassani esiin tulleiden musiikillisen osaamisen aukkojen että uudessa Vasussa linjattujen musiikillisten teemojen osalta. Ammatillista kehittymistä tapahtuu tehokkaimmin koulutuksen avulla. Erityisen suuri osaamisvaje varhaiskasvattajilla näytti olevan oman keksinnän kohdalla, jota varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutuminen edellyttää.

Musiikin tulee liittyä varhaiskasvatukseen saumattomasti. Musiikki on kaikkien lasten oikeus ja se on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Musiikin vaikutukset ovat valtavat, sekä fyysisesti että psyykkisesti (Huotilainen & Putkinen 2008; Ruokonen 2017, 308), ja musiikin tarjoamat hyödyt opetuksen ja kehityksen välineenä kiistattomat (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 63; Wylie 2008, 46; Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 57). Varhaiskasvattajien tulee olla riittävän taitavia, osaavia ja laaja-alaisia musiikin käyttäjiä, jotta he pystyvät toteuttamaan musiikkikasvatusta aidon lapsilähtöisesti.

Musiikkia käytetään varhaiskasvatustyössä melko paljon ja laajalla keinovalikoimalla, vaikka ammatillinen koulutus näyttää olevan musiikin suhteen puutteellista. Konkreettiseen toteuttamiseen pitäisi kuitenkin koulutuksen kautta saada laajennusta ja syvennystä, helppoutta ja sujuvuutta, iloa ja rohkeutta. Oman keksinnän hyödyntäminen on varhaiskasvatuksessa tarvittavien musiikillisten keinojen suuri lisäapu ja uuden Vasun toteutumiseen lähes välttämättömyys. Oma keksintä antaa vapauden nuotinluvusta ja usein myös pianon ja kitaran soittamisesta.

On tärkeää kysyä varhaiskasvatuksen ammattilaisilta, minkälaista jatkokoulutusta he kokevat tarvitsevänsä, ja heidän mielipiteitään on hyvä kuunnella. Jäin kuitenkin pohtimaan, onko heillä riittävästi kompetenssia arvioida sitä itse. 87 % vastaajista on sitä mieltä, että heille olisi hyvä opettaa yksittäisiä uusia leikkejä ja 85 % mielestä olisi

hyvä oppia myös yksittäisiä lauluja. Lisäksi merkitykselliseksi yksittäiseksi seikaksi varhaiskasvattajat nostavat kannustavan ja hyväksyvän työilmapiirin, mutta samalla he arvottavat yhteismusisointi-illat henkilökunnan kesken lähes merkityksettömimmäksi. Musiikin suhteen kannustavaa ja hyväksyvää työilmapiiriä voi luoda henkilökunnan yhteismusisoinnilla. Musiikillinen täydennyskoulutusilta on käytännössä myös henkilökunnan yhteinen musisointi-ilta. Yksittäisen laululeikin sijaan olisi enemmän hyötyä oppia musiikillista, laulun melodiaa, rytmikkaa, harmonioita ja sanoja luovasti hyödyntävää prosessiajattelua, avartaa mielikuvitusta ja lisätä rohkeutta.

Varhaiskasvattajat kertovat oppivansa uutta musiikillista materiaalia yleisimmin työkavereiltaan. Tämä vastaa hyvin tutkimustulosta, jossa varhaiskasvattajat pitävät positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä tärkeänä. Suosittelevat oppimismuotoja ovat myös tanssien ja leikkien opetteleminen kirjoista, CD- ja DVD-levyiltä, lapsilta oppiminen ja koulutukset. Varhaiskasvattajista 88 kertoo käyvänsä toisinaan koulutuksissa opettelemassa uutta musiikillista materiaalia ja 83 vastaa ”ei koskaan” kohdassa ”joku käy päiväkodissamme opettamassa”. Nämä kaksi vastausta yhdyntäisivät, jos varhaiskasvattajille järjestettäisiin musiikillista täydennyskoulutusta heidän omissa tiloissaan.

Yhtenä merkittävänä musisoinnin esteenä koetaan välineiden vähäisyys ja puutteellisuus. Koulutuksen järjestäminen yksiköiden omilla välineillä antaisi ideoita siihen, miten ne saisi riittämään ja mitä juuri näillä välineillä voisi tehdä. Lisäksi täydennyskoulutuksen järjestäminen työyhteisöjen oman henkilökunnan kesken lisäisi yhteisöllisyyttä ja henkilökunnan luottamusta toisiinsa ja edesauttaisi turvallisen ja kannustavan ilmapiirin muodostumista. Etenkin musiikillisten osa-alueiden oma keksintä ja improvisointi hyötyisivät tästä.

Suuri osa varhaisikäisille lapsille kohdistetuista lastenlauluista on nuottikuvaltaan melko yksinkertaista. Lähes jokainen pystyy nuotinluvun ja vaikkapa pianonsoiton alkeet opittuaan opettelemaan itsenäisesti uusia lauluja suoraan nuottikirjoista. Lastenlaulut ovat varhaiskasvatuksessa niin oleellinen työkalu, että nuotinlukutaidon tulisi kuulua varhaiskasvattajien taitoihin. Uuden materiaalin opettelun neljä vähiten käytettyä vaihtoehtoa ovat ”keksin itse lauluja ja/tai sanoitan uusia olemassa olevia lauluja”, ”opettelen lauluja nuoteista”, ”opettelemme yhdessä toisten opettajien kanssa”, sekä ”joku käy päiväkodissamme opettamassa”. Näiden perusteella voisi päätellä, että olisi tarpeellista järjestää varhaiskasvattajien toimipisteissä täydennyskoulutusta, jossa

opeteltaisiin herättelemään mielikuvitusta ja improvisointitaitoja, opeteltaisiin myös hieman nuotinlukua, sekä pohdittaisiin yhdessäoppimisen merkitystä musiikin opettelussa.

Tekemäni kvantitatiivinen tutkielma antaa arvokasta tietoa varhaiskasvattajista musiikkikasvattajina. Koska otos on suppea ja koskee vain Helsinkiä, kannattaisi tehdä uusi laajempi tutkimus musiikin käytön keinoista, koulutuksen työelämävastaavuudesta ja täydennyskoulutustarpeista. Kohdeperusjoukkona olisi useampia kuntia ja otanta olisi riittävän suuri, jotta ikä- ja työkokemusvuosijaotteluihinkin tulisi tilastollisesti merkittävä määrä vastaajia. Kysely kannattaisi suorittaa sähköisellä kyselylomakkeella analysoinnin helpottamiseksi ja kohderyhmän paremman saavutettavuuden vuoksi. Tutkimukseen voisi lisätä myös riittävän laajan kvalitatiivisen osuuden laatimalla kvantitatiivisen aineiston pohjalta joko teemahaastattelurungon tai strukturoidun haastattelun, jossa selvitetään syvemmin musiikinkäytön laajuutta, täydennyskoulutustarpeita ja asenteita musiikin käyttöä kohtaan. Tutkimuksen tulosten pohjalta olisi helpompi vahvistaa varhaiskasvattajien musiikillista osaamista täydennyskoulutusten ja uuden, tutkimustulosten pohjalta laaditun kirjallisen täydennyskoulutusmateriaalin avulla.

Edellistä tutkimusta voisi jatkaa uudella tutkimuksella täydennyskoulutuksen vaikuttavuudesta varhaiskasvattajien musiikillisten keinojen laajentumiseen ja musiikin käytön helpottumiseen. Tutkimus hyödyntäisi yllä olevan tutkimuksen tuloksena laadittua täydennyskoulutusohjelmaa. Se kohdistuisi ryhmään varhaiskasvattajia ja se toteutettaisiin kvalitatiivisena toimintatutkimuksena. Tutkimuksen tuloksia hyödynnettäisiin edelleen täydennyskoulutusten kehittämiseen.

Kolmanneksi voisi selvittää tutkimusta varten laaditun varhaisiän musiikkikasvatusohjelman mukaan toteutetun varhaiskasvatuksen vaikutuksia lapsiryhmään lasten oppimisen ja kehityksen näkökulmasta. Tutkimus olisi kvalitatiivinen toimintatutkimus. Tutkimuksessa tulisi ensin kartoittaa lasten motoriset, sosiaaliset ja kognitiiviset taidot. Tämän jälkeen aloitettaisiin tutkimusta varten laaditun musiikkikasvatusohjelman mukainen toimintajakso. Jakson päätteeksi lapsilta kerättäisiin samat tiedot kuin tutkimuksen alussa. Tutkimustuloksia hyödynnettäisiin varhaiskasvatusopiskelijoiden ammattikoulutuksessa ja varhaiskasvatushenkilöstön täydennyskoulutuksessa.

Neljäntenä musiikillisena lisätutkimuksena voisi tehdä haastattelututkimuksen lasten omista ajatuksista ja toiveista musiikin suhteen. Minkälaisina lapset kokevat oman päiväkotiryhmänsä musiikkikasvatuksen? Tutkimus selvittäisi, miten lapsi hahmottaa päiväkodin musiikkikasvatusta, miten lapsen musiikillista osallisuutta voitaisiin vahvistaa, miten lapsia houkuteltaisiin tuottamaan itse musiikkia ja miten päiväkotivoisi ottaa nämä huomioon päiväkodin musiikkikasvatussuunnitelmassa.

Tutkielmani keskeisin ja tärkein tulos on, että varhaiskasvattajien musiikillista osaamista tulee lisätä ja vahvistaa. Varhaiskasvattajia tulee rohkaista käyttämään musiikkia laaja-alaisesti ja hyvällä energialla ja mielikuvituksella. Vaikka koulutus ja uuden oppiminen ovat tärkeitä, silti tärkeintä musiikin toteuttamisessa ei ole viimeisen päälle hiottu taito, vaan musiikin aikaan saaminen, musisoimisen ilo ja lapsen huomioiminen ja yksilöllinen kohtaaminen.

Jospa olisin vähän pitempi,
Sentin taikka kaksi,
Sen verran vain, mutta tarpeeksi
Johonkin ulottuvaksi.

Se jokin voi olla vaikka
Jokin käsittämätön paikka.
Taikka keittiöhylly,
Jossa on pippurimylly.

Kirsi Kunnas, Mittatikku
(Kunnas 1991, 10.)

Lähteet

Ahonen, Kari. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino, Finn Lectura.

Ahonen, Liisa. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus, Bookwell Digital Oy

Alho, Eve. 2017. Taiteeseen kasvaminen – taiteella kasvattaminen. Esimerkkejä elämyksellisen integraation käyttämisestä eri työtapoja käyttäen. Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa –käsikirja. Tallinna: Paino Printall. 317–330.

Anttila, Mikko & Juvonen Antti. 2002. Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. Joensuu: University Press Oy.

Behm Janne. 2008. Tutkimusetiikka ja tutkimusympäristön normit. Väitöskirja, Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta. Helsinki: Picaset Oy.

Campbell, Patricia Shehan. 1998. Songs in Their Heads. Music and Its Meaning in Children's Lives. New York: Oxford University Press.

Diak Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelma 2015. Sosionomi (AMK). Saatavilla https://www.diak.fi/wpcontent/uploads/2017/12/Diak_opetussuunnitelma_sosionomi.pdf, luettu 14.1.2018.

Erola, Tuomas. 2005. Musiikin alkuperä ja evoluutiopsykologia. Tieteessä tapahtuu 3. 27–32.

Eräutuuli, Matti, Leino, Jarkko & Yli-Luoma, Jarkko. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Fredriksson, Maija 1994. Spontaanit laulutoisinnot ja enkulturaatioprosessi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heikkilä, Tarja. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden kandidaatti, lastentarhanopettajan opintosuunta, opintojaksot. 2018. Saatavilla https://weboodi.helsinki.fi/hy/vl_kehys.jsp?Kieli=1&MD5avain=&vl_tila=1&Opas=5436&Org=116715340, luettu 14.1.2018.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Otava.

Hongisto-Åberg, Marja & Lindeberg-Piironen, Anne & Mäkinen, Leena. 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa käsikirja. Tampere: Tammerpaino Oy.

Honkanen, Tuija. 2001. Miksi musiikkikasvatusta? Musiikkikasvatuksen taustalla vaikuttavat ihmis-, oppimis- ja musiikkikäsitteet. Lisensiaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto, musiikkitieteen laitos.

Huotilainen, Minna. 2009. Musiikillinen vuorovaikutus ja oppiminen sikiö- ja vauva-aikana. Teoksessa Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko & Väkevä, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Ykkös-Offset Oy, 121–130.

Huotilainen, Minna & Putkinen, Vesa. 2008. Musiikkiharrastus vaikuttaa voimakkaasti lapsen aivot toimintaan. Musiikki 3–4, 204–217.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun www-sivut. 2018. Saatavilla https://asio.jamk.fi/pls/asio/asio_rakenne_julkaisu.rakenne_osaamisalue?ckohj=KPD&csuunt=99999&cvuosi=7&scaste=N&cark=2017-2018, luettu 27.1.2018.

Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen (lastentarhanopettaja) kandidaattiohjelma. 2018. Saatavilla <https://www.jyu.fi/ops/fi/edupsy/varhaiskasvatuksenlastentarhanopettaja-kandidaattiohjelma>, luettu 14.1.2018.

Kivelä-Taskinen, Elina. 2008. Rytmikylvyn Pikkukuplat. Espoo: Multiprint Oy.

Kunnas, Kirsi. 1991. Tiitiäisen pippurimylly. Porvoo: WSOY.

Kuula, Arja. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

KvantiMOTV. 2018. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tutkimusasetelma. Saatavilla <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/tutkimus/asetelma.html>, luettu 14.1.2018.

Lappalainen Minna. 2017. Laulupiirtämisen menetelmä – lauletaan piirtäen, piirretään laulaen. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, Anne & Ruokonen, Inkeri (toim). Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Tallinna: Kirjapaino Printall Oy. 331–335.

Lindeberg-Piiroinen, Anne & Ruokonen, Inkeri. 2017a. Musiikkitoiminnan suunnittelu. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, Anne & Ruokonen, Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Tallinna: Kirjapaino Printall Oy. 339–378.

Lindeberg-Piiroinen, Anne & Ruokonen, Inkeri. 2017b. Lapsi ja musiikki. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, Anne & Ruokonen, Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Tallinna: Kirjapaino Printall Oy. 63–133.

McDonald Dorothy T & Simons, Gene M. 1989. Musical Growth And Development. Birth through six. New York: Schirmer Books Ltd

Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosionomi (AMK). Opetussuunnitelma. 2018. Saatavilla <http://opinto-opasops.metropolia.fi/index.php/fi/88094/fi/70322/SXH17S1/year/2017>, luettu 14.1.2018

Metropolia ammattikorkeakoulu. Musiikkipedagogi (AMK). Opetussuunnitelma. 2018. Saatavilla <http://opinto-opasops.metropolia.fi/index.php/fi/88094/fi/70424/KXF17S1/1816/year/2017>, luettu 14.1.2018

Mäkinen Olli. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Niemi, Hannu & Tourunen, Kalevi (toim.) 1996. Tilastoista tiedoiksi korkea-asteelle. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Niinistö-Sivuranta, Susanna. 2016. Lastentarhanopettajakelpoisuutta tuottavat opintojaksot. Lastentarhanopettajan kelpoisuus sosionomikoulutuksessa. Saatavilla <https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/P%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%2020-%202016%20Lastentarhanopettajankelpoisuutta%20tuottavat%20opintojaksot.pdf>, luettu 14.1.2018.

Nummenmaa, Tapio, Konttinen, Raimo, Kuusinen, Jorma & Leskinen Esko. Tutkimusaineiston analyysi. 1997. Porvoo: WSOY Kirjapainoyksikkö.

Paananen, Pirkko. 2009. Musiikillinen kyky, kehitysvaiheet ja yksilöllisyys. Teoksessa Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko & Väkevä, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus.

Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Ykkös-Offset Oy, 139–156.

Perkiö, Soili, Kaikkonen, Markku. & Oksanen, Terhi. 2014 ORFF Opetussuunnitelma. Helsinki: Ja-SeSoi ry.

Ruokonen, Inkeri. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4–8 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy, 120–143

Ruokonen, Inkeri. 2011. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy. 122–135.

Ruokonen, Inkeri. 2017. Integraatio ja eheyttäminen. Kasvamista musiikkiin ja musiikin avulla. Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa –käsikirja. Tallinna: Paino Printall Oy. 305–316.

Seppänen, Elisa & Lindeberg-Piironen, Anne. 2017. Soittaminen. Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Tallinna: Paino Printall Oy. 213–272.

Seppänen, Elisa, Lindeberg-Piironen, Anne & Tarvonen Laura. 2017. Musiikkiliikunta. Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa –käsikirja. Tallinna: Paino Printall Oy. 273–304.

TENK Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2018. Eettinen ennakkoarviointi ihmistieteissä. Saatavilla <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteissa>, luettu 27.1.2018.

Valli, Raine. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, Gummerus Kirjapaino Oy.

Valli, Raine. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy. 103–127.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräys 39/011/2016. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Vastamäki, Jaana. 2010. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy. 128–140.

Vehkalahti, Kimmo. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Vygotsky, Lev Semjonovits. 1978. Mind in society: The development of higher psychological processes. Cole, M., John-Steriner, S., Scribner, S. & Souberman, E. (engl. toim.) Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wylie, Julie. 2008. Music is the key – Musiikki on avain. Teoksessa Kivelä-Taskinen, Elina. Rytmikylvyn Pikkukuplat. Espoo: Multiprint Oy. 44–50.

Liite

Lastentarhanopettajien kokemuksia musiikin käytöstä

Arvoisa Varhaiskasvatuksen Asiantuntija,

Olen musiikkikasvatuksen opiskelija ja teen pro gradu tutkielman yhteistyössä Helsingin kaupunginorkesterin kanssa Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatusosastolla. Tällä kyselylomakkeella kerään Sinulta arvokasta tietoa lastentarhanopettajan kokemuksistasi musiikin käyttämisestä työssäsi ja suhteestasi musiikkikasvatukseen. Kerään myös kokemuksiasi saamastasi ammatillisesta koulutuksesta sekä mahdollisista täydennyskoulutustarpeista.

Tähän kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa tutkielmaa.

Taustatietoja

1. Ikä _____
2. Sukupuoli ☐ Nainen ☐ Mies
3. Koulutus
☐ kasvatustieteiden kandidaatti ☐ lastentarhan opettaja ☐ sosionomi AMK
☐ muu, mikä? _____
4. Valmistumisvuosi _____
5. Koulutukseeni on kuulunut musiikin kurssi tai useampia. ☐ kyllä ☐ ei
6. Kuinka monta vuotta olet toiminut lastentarhanopettajan tehtävässä? _____ vuotta
7. Työskentelen tällä hetkellä
☐ päiväkodissa ☐ koulussa ☐ muualla, missä? _____
8. Minkä kokoisessa päiväkodissa työskentelet? ____ lasta.
9. Kuuntelen musiikkia vapaa-ajallani. ☐ kyllä ☐ ei
10. Harrastan musiikkia vapaa-ajallani. ☐ kyllä ☐ ei
11. Soitan instrumenttia. ☐ kyllä ☐ ei

Instrumenttini _____

Olen soittanut noin _____ vuotta

1. Mitä seuraavista musiikin ja musiikkikasvatuksen osa-alueista käytät työskennellessäsi lapsiryhmässä?

- ☐ Laulan
- ☐ Laulan ja laulatan lapsia
- ☐ Laulatan lapsia
- ☐ Käytän bodyperkussioita (taputan, napsuttelen, tömistelen, jne.)
- ☐ Käytän sanarytmejä
- ☐ Soitan perkussiosoitimia (rytmikapulat, marakassit, rummut, tamburiinit jne.)

- ☐ Soitan ja soitatan perkussiosoitin
- ☐ Soitan pianoa /säestän pianolla
- ☐ Soitan kitaraa /säestän kitaralla
- ☐ Tanssitan
- ☐ Ohjaan musiikkiliikuntaa
- ☐ Ohjaan laululeikkejä
- ☐ Kuuntelutan musiikkia (aktiivinen kuuntelu, mielikuvat, tarinat, levyraati)
- ☐ Käytän musiikkia inspiraation lähteenä taiteiden tai muun tekemisen taustalla
- ☐ Käytän taustamusiikkia
- ☐ Käytän laulamista tilanteiden apuna (esimerkiksi kärsivällisyyttä odotteluun)
- ☐ Luen/keksin musiikkisatuja
- ☐ Muuta, mitä? _____

2. Miten koet seuraavien musiikillisten osa-alueiden toteuttamisen?
Asteikolla 1 (helppo) – 5 (vaikea).

	1	2	3	4	5
Laulaminen lasten kuullen	☐	☐	☐	☐	☐
Laulaminen toisten aikuisten kuullen	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten laulattaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Bodyperkussoiden käyttäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Perkussiosoitinien soittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Perkussiosoitinien soitattaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Pianolla säestäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kitaralla säestäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Tanssittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkiliikunnan ohjaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Laululeikkien ohjaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikin kuunteluttaminen (aktiivinen kuuntelu, mielikuvat, tarinat, levyraati)	☐	☐	☐	☐	☐

3. Jos vastasit edellisessä kysymyksessä yhteen tai useampaan kohtaan 4 tai 5 (tai haluat muuten kommentoida), minkä tai mitkä koet syyksi/syiksi osa-alueiden vaikeuteen? Voit valita yhden tai useampia.

- ☐ Kokemus riittämättömästä osaamisesta
- ☐ Kokemus oman musikaalisuuden puutteellisuudesta
- ☐ Rohkeuden puute
- ☐ Pelko, että toiset aikuiset arvostelevat
- ☐ Pelko, että lapset arvostelevat

- ☐ Pelko, että vanhemmat arvostelevat
- ☐ Puutteelliset välineet toteuttaa haluamaasi musiikkia
- ☐ Ajan puute
- Muu, mikä? _____

4. Miten merkitykselliseksi koet seuraavat asiat musisoinnin ja musiikin käytön kannalta työssäsi? Asteikolla 1 (suuri merkitys) – 5 (ei merkitystä), X (negatiivinen merkitys).

	1	2	3	4	5	X
Lapsuuden soittoharrastus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsuuden laulu/kuoroharrastus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nykyinen soitto/laulu/kuoroharrastus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutuksesi musiikkiopinnot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustava ja hyväksyvä työilmapiiri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteismusisointitapahtumat koko päiväkodin kesken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteismusisointitapahtumat henkilökunnan kesken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työtovereiden palaute	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten palaute	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Erillinen huone/tila musisoinnille	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oma vakiopaikka musiikille viikkosuunnitelmassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saat suunnitella musiikkitoiminnan itse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Joku toinen suunnittelee musiikkitoiminnan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin musiikkikasvatuksen vuosisuunnitelma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaikki osallistuvat musiikkiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Piano saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kitara saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Riittävästi perkussiosoitinmateriaalia saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nuottikirjoja saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkilevyjä (CD, DVD) saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Täydennyskoulutus	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Jos päiväkodissasi järjestetään henkilökunnalle musiikin ja musiikkikasvatuksen täydennyskoulutusta, miten arvotat seuraavat osa-alueet koulutuksen tarpeellisuuden mukaan? Asteikolla 1 (hyvin tarpeellista) – 5 (ei tarpeellista).

	1	2	3	4	5
Lauletaan ja musisoidaan yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan kitarasäestyksen alkeet	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan pianosäestyksen alkeet	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan hieman nuotinlukua	☐	☐	☐	☐	☐

Opetellaan uusia lauluja	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan uusia leikkejä/tansseja	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan kehorytmien käyttöä ja soveltamista	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan perkussiosoitinien käyttöä ja soveltamista	☐	☐	☐	☐	☐
Opetellaan improvisoimaan liikkeellä, äänellä, perkussiosoitinilla ja kehorytmeillä	☐	☐	☐	☐	☐
Tutustutaan ohjatusti lastenlaulukirjojen sisältöihin	☐	☐	☐	☐	☐
Käydään läpi musiikkikasvatusta ja musiikin positiivisia vaikutuksia, vastataan kysymykseen ”miksi musiikki?”	☐	☐	☐	☐	☐

Puuttuiko edellisestä listasta jokin tai joitakin tärkeitä osa-alueita? Jos puuttui, kerro ehdotuksesi:

6. Mikä helpottaa musisointia työssäsi? Asteikolla 1 (helpottaa erittäin merkittävästi) - 5 (ei helpota).

	1	2	3	4	5
Musiikki on osana päivän rutiineja	☐	☐	☐	☐	☐
Riittävät välineet	☐	☐	☐	☐	☐
Suvaitseva ja kannustava ilmapiiri	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunnan musiikki-illat	☐	☐	☐	☐	☐
Täydennyskoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkikasvatus osana opetussuunnitelmaa	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkikasvatuksen vuosisuunnitelma	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki ja musiikkikasvatus koetaan tärkeänä osana lapsen kasvua ja kehitystä	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mitkä seuraavista sisältyivät ammatilliseen koulutukseesi ja miten koit niiden riittävyyden?
K (kyllä), E (ei)

K	E		Liian vähän	Sopivasti	Liikaa
☐	☐	Musiikkikasvatus, pedagogiikka	☐	☐	☐
☐	☐	Musiikin teoria, nuotinluku	☐	☐	☐
☐	☐	Rytmiikka	☐	☐	☐
☐	☐	Laulaminen	☐	☐	☐
☐	☐	Laulutekniikka, äänenkäyttö	☐	☐	☐
☐	☐	Pianon alkeet	☐	☐	☐
☐	☐	Kitaran alkeet	☐	☐	☐
☐	☐	Perkussiosoitimet ja niiden soittaminen	☐	☐	☐
☐	☐	Musiikkiliikunta	☐	☐	☐

☐ ☐ Tanssi	☐	☐	☐
☐ ☐ Laululeikit	☐	☐	☐
☐ ☐ Oma keksintä, improvisaatio (soittaen, laulaen, liikkuen, kehorytmiikalla)	☐	☐	☐
☐ ☐ Harjoittelu – joko opiskelijat keskenään tai lasten kanssa	☐	☐	☐
☐ ☐ Positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu	☐	☐	☐

8. Mitkä musiikin osa-alueet koulutuksessasi olivat hyödyllisimpiä työelämän kannalta? Voit valita yhden tai useamman osa-alueen. Numeroi valintasi tärkeysjärjestyksessä. 1,2,3...

- ☐ Musiikkikasvatus, pedagogiikka
- ☐ Musiikin teoria, nuotinluku
- ☐ Rytmiikka
- ☐ Laulaminen
- ☐ Laulutekniikka, äänenkäyttö
- ☐ Pianon alkeet
- ☐ Kitaran alkeet
- ☐ Perkussiosoitimet ja niiden soittaminen
- ☐ Musiikkiliikunta
- ☐ Tanssi
- ☐ Laululeikit
- ☐ Oma keksintä, improvisaatio (soittaen, laulaen, liikkuen, kehorytmiikalla)
- ☐ Harjoittelu – joko opiskelijat keskenään tai lasten kanssa
- ☐ Positiivinen ilmapiiri, kannustus ja rohkaisu

9. Miten ja/tai mistä lähteestä opettelet uutta materiaalia musiikkituokioita tai muuta musisointia varten?

	en koskaan	toisinaan	yleensä
Opettelen lauluja nuoteista	☐	☐	☐
Opettelen leikkejä/tansseja kirjoista	☐	☐	☐
Opin toisilta aikuisilta	☐	☐	☐
Opin lapsilta	☐	☐	☐
Käyn koulutuksissa	☐	☐	☐
Opettelen CD:n ja/tai DVD:n kanssa	☐	☐	☐
Haen ja opettelen internetistä (esim. YouTube)	☐	☐	☐
Keksin itse koreografioita ja leikkejä	☐	☐	☐
Keksin itse rytmittelyjä	☐	☐	☐
Keksin itse lauluja ja/tai sanoitan uusiksi olemassa olevia lauluja	☐	☐	☐
Opettelemme yhdessä toisten opettajien kanssa	☐	☐	☐
Joku käy päiväkodissamme opettamassa	☐	☐	☐

Tämän kyselylomakkeen lisäksi haastattelen tutkielmaani varten muutamaa lastentarhanopettajaa. Toivon saavani haastateltavakseni myös muutaman lastentarhanopettajan, jotka eivät juurikaan käytä musiikkia työssään. Haastattelussa keskustellaan tämän kyselylomakkeen teemoista. Haastattelut tulevat olemaan noin puolen tunnin mittaisia ja tapahtuvat haastateltavien kanssa sovitussa paikassa. Mikäli Sinua saa haastatella, laitathan tähän sähköpostiosoitteesi.

Sähköpostiosoitteesi: _____

Käsittelen kaikki vastaukset ehdottoman luottamuksellisesti, vastaajien henkilöllisyys ei tule ilmi missään vaiheessa tutkimusprosessin aikana eikä sen jälkeen. Hävitän kyselylomakkeet ja haastattelumateriaalit pysyvästi heti tutkielmani valmistuttua.

Suuret kiitokset osallistumisestasi!

Mia Lundell
[\(sähköpostiosoitteeni\)](#)
Musiikkikasvatusosasto
Sibelius-Akatemia
Taideyliopisto